

VERSLAG

1949 - 1950

over het Bestuur

en de Toestand der Zaken van de

STAD TURNHOUT

door het College van Burgemeester en Schepenen

aan de Gemeenteraad voorgedragen in zijn zitting

van 2 Oktober 1950.

MIJNHEREN,

IN UITVOERING VAN ARTIKEL 70
DER GEMEENTEWET HEBBEN WIJ
DE EER UED. HIERBIJ VERSLAG UIT
TE BRENGEN OVER HET BESTUUR
EN DE TOESTAND DER STADSZA-
KEN IN HET TIJDPERK VAN 1 SEP-
TEMBER 1949 TOT 31 AUGUSTUS
1950.

TITEL I.

STAAT DER BEVOLKING

Aantal inwoners op 31 December 1949 :	Mannen : 16.211
	Vrouwen : 16.413
	<hr/> Totaal : 32.624

Bevolkingsaan groei vanaf 1374, zie statistiek blz. 73

BURGERLIJKE STAND

Jaar	Geboorten			Overlijdens		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
1948	327	296	623	151	136	287
1949	323	310	633	159	161	320
Verschil	—4	+14	+10	+8	+25	+33

Meer geboren dan overleden

Jaar	Aantal
1948	336
1949	313
	<hr/> —23

Doodgeboren

(niet inbegrepen in de geboorten en overlijdens)

Jaar	Aantal
1948	29
1949	41
	<hr/> +12

In 1949 zijn in onze stad :

108 personen overleden die niet tot onze bevolking behoren;
336 kinderen geboren die niet tot onze bevolking behoren.

In 1949 zijn :

28 personen elders overleden, die tot onze bevolking behoren;
12 kinderen elders geboren, die tot onze bevolking behoren.

Tussen de 959 geboorten waren 8 onwettige kinderen, waarvan 2 mannelijke en 6 vrouwelijke.

Ouderdom der overledenen

In 1949 overleden in onze stad :	Mannen	Vrouwen
beneden 1 jaar	36	26
van 1 tot 10 jaar	9	6
van 11 tot 15 jaar	1	0
van 16 tot 20 jaar	0	0
van 21 tot 50 jaar	27	15
boven de 50 jaar	137	143
	<hr/>	<hr/>
	210	190

Tijdstip van overlijden

In 1949 overleden in de maand :	Mannen	Vrouwen
Januari	23	24
Februari	15	19
Maart	20	20
April	16	11
Mei	22	20
Juni	11	14
Juli	19	9
Augustus	15	11
September	14	14
Oktober	18	14
November	15	15
December	22	19

Huwelijken

In 1949 werden 237 huwelijken gesloten.

Ouderdom der gehuwden

	Mannen	Vrouwen
minder dan 18 jaar	0	7
van 18 tot 21 jaar	26	64
van 21 tot 25 jaar	114	98
van 25 tot 30 jaar	71	48
van 30 tot 35 jaar	7	4
van 35 tot 50 jaar	14	12
boven de 50 jaar	5	4
	<hr/>	<hr/>
	237	237

Echtscheidingen

In 1949 werden 4 echtscheidingen uitgesproken:

Erkende en gewettigde kinderen

Werden in 1949	Mannen	Vrouwen
gewettigd en erkend in huwelijksakte	5	3
erkend in de geboorteakte	0	1
erkend na het opmaken van de geboorteakte	2	5
	<hr/>	<hr/>
	7	9

Woonstveranderingen

kwamen zich te Turnhout vestigen :	Mannen	Vrouwen
a) uit andere gemeenten van het Rijk :	349	317
b) uit het buitenland :		
Duitsland	0	4
Frankrijk	3	2
Nederland	2	5
Belgisch Congo	1	0
Engeland	1	0
Kanada	0	1
	<hr/>	<hr/>
	356	329

Gingen zich elders vestigen :

a) in andere gemeenten van het Rijk :	360	393
b) in het buitenland :		
Duitsland	0	2
Engeland	0	2
Frankrijk	1	0
Nederland	11	9
Luxemburg (G.H.)	0	1
Zwitserland	0	1
Oostenrijk	0	1
Belgisch Congo	2	4
	<hr/>	<hr/>
	374	413

Ouderdomspensioenen

Aantal aanvragen voor ouderdomspensioenen in 1949 :	
zonder onderzoek	144
Pensioenen toegestaan	121
Niet toegestaan en onafgewerkte dossiers	23

Nationaliteit

In 1949 :
Bekwamen 20 personen de Belgische nationaliteit,
verloren 6 personen de Belgische nationaliteit.

Aantal vreemdelingen per nationaliteit:

Nederlanders	487
Fransen	9
Duitsers	11
Denen	1
Hongaren	7
Italianen	16
Polen	17
Zwitsers	7
Luxemburgers	1
Roemenen	1
Engelsen	1
Canadezen	2

Registers van de Burgerlijke Stand

De registers blijven steeds met de meeste zorg gehouden. Het advies van de Heer Prokureur des Konings was dan ook «zeer goed».

Kiezerslijsten

In 1949 heeft er geen herziening van de kiezerslijsten plaats gehad. Zij blijven derhalve als volgt samengesteld:

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Rijkskiezers	9648	10197	19845
Gemeentekiezers	9572	10422	19994

Lijst der bruiloften van 1.9.49 tot 31.8.50

1949

21 September	Fr. De Kort-Truyens,	Gouden bruiloft
26 September	Fr. Nuyens-Van Bladel	id.
17 October	Ed. Van Hoeck-Van Bladel	id.
19 November	Van Aken-Willems	id.

1950

25 Februari	H. Van Beck-Segers	id.
27 Maart	J. Vos-Maes	id.
24 April	J. Proost-Van den Eyken	id.
26 Juni	Jansens-Michielse	id.
15 Juli	Stitsels-Van den Kerkhoven	id.
20 Juli	Beccu-Decoster	id.
»	J. Vosters-Schellens	id.
»	J. Crokaert-Pouillon	id.
»	H. Oris-Van Deun	id.
7 Augustus	F. Dierckx-Cuypers	id.
19 Augustus	Dierckx-Antonissen	id.

TITEL II.

GEMEENTEBESTUUR

GEMEENTERAAD

Samenstelling

De Gemeenteraad bleef, — ongewijzigd, — samengesteld als volgt :

- Hr. Bauweraerts Henri, Burgemeester
- Hr. Buyckx Jozef, Schepen
- Hr. Crols August, Schepen
- Hr. Peeters Louis, Schepen
- Mevr. Dergent-Bouvin Theresia, Schepen
- Hr. Breugelmans Frans, Raadslid
- Hr. Van Heupen Jozef, Raadslid
- Hr. Hens August, Raadslid
- Hr. Joosten Gustaaf, Raadslid
- Hr. Claessens Alfons, Raadslid
- Hr. Van Houtven Alfons, Raadslid
- Hr. Croenen Bernard, Raadslid
- Hr. Kennis Alois, Raadslid
- Hr. Janssen Alfons, Raadslid
- Hr. Van Gool Jozef, Raadslid
- Hr. La Planche Romain, Raadslid
- Hr. Hendrickx Jozef, Raadslid
- Hr. Roelants John, Raadslid
- Hr. Janssens Eugeen, Raadslid

Zittingen

Van 1. September 1949 tot 31. Augustus 1950 hield de Raad 11 zittingen.

Volgende commissiezittingen werden daarenboven gehouden :

- 1 zitting van de Commissie van Onderwijs
- 3 zittingen van de Commissie van Openbare Werken
- 3 zittingen van de commissie van Finantiën
- 1 zitting van de Verenigde Commissiën van Finantiën en Openbare Werken.

Collège van Burgemeester en Schepenen

Samenstelling

Het Schepencollege bleef, — ongewijzigd, — samengesteld als volgt:

Hr. Bauweraerts Henri, Burgemeester : algemeen bestuur, betwistte zaken, Politieaangelegenheden, Openbare gezondheid.

- Hr. Buyckx Jozef, Schepen : Financiën, begroting, rekening, belastingen, kermisfoor.
Hr. Crols August, Schepen : Openbare Werken, Landbouw, Handel, Nijverheid, Markten.
Hr. Peeters Louis, Schepen : Openbaar Onderwijs, Tekeningen- en Muziekacademiën, Schone Kunsten, Feestelijkheden.
Mevr. Dergent-Bouvin Theresia, Schepen : Burgerlijke Stand, en Bevolking, Maatschappelijke Werken, Pensioenen.

Zittingen

Van 1 September 1949 tot 31 Augustus 1950 hield het Schepencollege 56 zittingen.

Personeel

Secretarie :

- Stadssecretaris : Mr. Frans Peeters
Bureelhoofd : Mr. August Goossens
Bureelonderhoofden : Mr. Karel Geerts
Mr. Marcel Sas (vanaf 1.1.50)
Klerken : Mr. Jos Jacobs
Mr. Joris Verheyen
Mr. Jos Van Even
Bode-autovoerder : Mr. Frans Dierckx
Bode-stadswerkman : Mr. Alois Lavrijsen
Mr. Frans De Bondt

Sociale Dienst :

Sociale Assistentente : Mej. Verelst Theresia (nam ontslag op 15.8.1950 en werd tot nogtoe niet vervangen).

Burgerlijke Stand en Bevolking :

- Bureelhoofd : Mr. Antoon Sels
Bureelonderhoofden : Mr. Frans Jacobs
Mr. Jos Maes
Opstellers : Mr. Jos Van den Kerkhof
Mr. Marcel Mathé
Klerk : Mr. Karel Verboven

Ontvangerij :

- Stadsontvanger : Mr. Florent Dieltiens
Bureelonderhoofd : Mr. Jos Gils

Openbare Werken :

- Stadsingenieur-Bestuurder : Mr. ir. Gaston De Geeter
Administratieve dienst :
Bureelhoofd-Rekenplichtige : Mr. Karel Bauweraerts
Opsteller : Mr. Frans Compeers
Klerk : Mr. Henri Machielsens
Hulpklerken : Mr. Louis Cuynen
Mr. Frans Peeters

Technische dienst :

- Conducteur : Mr. Jan Savelkoel
Tekenaar : Mr. René Starckx
Tijdelijk Tekenaar : Mr. Gerard Marijnissen

Politie :

- Politiecommissaris : Mr. C. Van Calster
Adjunct-commissarissen : Mr. Henri Stuyck
Mr. Frans Dierckx
Mr. Jan Dergent
Politie-inspecteurs : Mr. Leopold Van Even
Mr. Louis Goossens
Brigadiers : Mr. Gust Vos
Mr. Alfons Thijs
Mr. Jan Van Bourgoenien
Mr. Frans Van Dooren
Mr. Henri Broeckx
Agenten : 1e klas : 8
2e klas : 21

Archief :

Stadsarchivaris Mr. Raymond Peeters, tot dit ambt vast benoemd op 21.11.1949, met de wedde van Bureelonderhoofd.

De heer Archivaris Peeters is geen nieuweling op ons archief. Hij vervulde er het ambt van hulp-archivaris sedert 1940. Hij studeerde aan Sint. Victor en deed zijn speciale vakstudien aan het Kunst Historisch Instituut te Antwerpen. Hij maakte een speciale studie van de Beeldhouwer Joannes Claudius De Cock waarvan hij verschillende werken wist te ontdekken en te identificeren. De nieuwe archivaris is tevens conservator van het Stads-museum Taxandria. Sedert enkele maanden werd ook een aanvang gemaakt met het catalogeren der stads-wetenschappelijke bibliotheek. Dit werk wordt na de uren uitgevoerd door de heer Stadsarchivaris en de heer Sas. Onder-bureelhoofd ter secretarie. Het werk zal jaren in beslag nemen.

Schoolverpleegster :

In vervanging van Mej. Hermans, welke ontslag nam wegens huwelijk, werd Mej. Maria Keyzers, aangesteld sedert 1.10.49

Eretekens

Volgende personeelsleden werden met eretekens vereerd :

Mr. C. Van Calster — Politiecommissaris :

Kruis van de Politieke Gevangene (9.6.49).
Burgerlijke Medaille 1940-45.

Mr. A. Goossens — Bureelhoofd ter Secretarie :

Burgerlijk Kruis 1e klas 1940-45.

Mr. K. Geerts — Bureelonderhoofd ter secretarie :

Herinneringsmedaille 1940-45.

Mr. J. Verheyen — Klerk ter secretarie :

Herinneringsmedaille 1940-45.

Mr. A. Couillier — Klerk op het politiebureel :

Ereteken van de weerstand 1940-45 (2.6.49)

Verbroedering Stadsdiensten

Aantal leden ; 327

De kring werd erkend als culturele vereniging door het Ministerie van Openbaar Onderwijs, naschoolse werking.

Voordracht-avonden :

5.10.1949 ; «grote en kleine kinderen», door mevr. Dergent-Bouvin schepen der stad Turnhout;

14.12.49 : «moeilijke stonden in het huwelijk» door hr. Leo Roels, ere-inspecteur-Generaal bij het L.O.

20 Februari 1950 : voordracht-avond door hr. Ernest Claes, letterkundige;

12 April : «12 stielen, 13 ongelukken», door hr. Roels Jr.

Uitstappen :

4.9.49 : bezoek B.V.S. Tilburg

30 April 1950 : Floraliën, te Gent

Verder fiets uitstappen.

Kinderfeesten :

8 Januari 1950, met grootse tombola;

10 April 1950 : Paasfeest

Kinema-avond, door Turnhoutse Kinokring, op 15 Maart 1950.

3 Cabaret-avonden.

TITEL III
STADSFINANTIËN

Gewone Dienst

Ontvangsten

	Rekening 1949	Begroting 1950
Gemeentepatrimonium en retributies	5.465.251,—	4.395.477,—
Aandeel in het fonds der gemeenten en de Rijksbelastingen	18.007.248,—	19.376.111,—
Politie, veiligheid, brandweerdienst	3.054,—	5.958,—
Gemeentebedrijven en daarmede gelijkgestelde diensten	3.554.754,—	4.160.000,—
Openbare onderstand en maatschappelijke voorzorg	1.600,—	896.818,—
Openbare gezondheid	294.857,—	8.680,—
Wegen en openbare werken	1.342.505,—	1.422.250,—
Eredienst	6.720,—	6.720,—
Onderwijs	9.941.482,—	8.770.628,—
Schone kunsten, volksopleiding, ontspanning en folklore	677.254,—	686.500,—
Pensioenen	919.569,—	1.323.000,—
Schuld	179.333,—	382.609,—
Totaal :	40.393.627,—	41.434.751,—
Saldo vorige dienstjaren :	25.479.613,—	9.565.000,—
Algemeen Totaal :	65.873.240,—	50.999.751,—

Uitgaven

	Rekening 1949	Begroting 1950
Gemeentelijk patrimonium	1.663.032,—	3.313.370,—
Algemene administratie	4.148.680,—	3.571.864,—
Politie, veiligheid, brandweer	3.174.270,—	3.871.694,—
Gemeentebedrijven en daarmede gelijkgestelde diensten	2.711.018,—	3.745.395,—
Openbare onderstand en maatschappelijke voorzorg	2.177.834,—	4.710.665,—
Openbare gezondheid	1.166.517,—	1.096.960,—
Wegen en openbare werken	4.665.063,—	6.876.180,—
Eredienst	165.387,—	164.887,—
Onderwijs	12.778.718,—	11.898.790,—

Schone kunsten, volksopleiding, ontspanning en folklore	330.446,—	562.745,—
Pensioenen en sociale lasten	1.706.430,—	2.559.165,—
Schuld	2.897.636,—	3.084.277,—
Overdrachten	17.216.150,—	4.930.000,—

Totaal :	54.801.181,—	50.385.992,—
Saldo vorige dienstjaren	644.481,—	181.666,—

Algemeen totaal :	55.445.662,—	50.567.658,—
--------------------------	---------------------	---------------------

Buitengewone Dienst

Ontvangsten

	Rekening 1949	Begroting 1950
Gemeentelijk patrimonium	29.312.980,—	24.980.000,—
Gemeentebedrijven en daarmede gelijkgestelde diensten	—	1.480.000,—
Wegen en openbare werken	197.711,—	11.050.000,—
Eredienst	—	—
Onderwijs	—	600.000,—
Leningen	1.625.900,—	5.500.000,—
Overdrachten	17.216.150,—	4.930.000,—

Totaal :	48.352.741,—	48.540.000,—
Saldo vorige dienstjaren	2.107.278,—	2.736.003,—

Algemeen totaal :	50.460.019,—	51.276.003,—
--------------------------	---------------------	---------------------

Uitgaven

	Rekening 1949	Begroting 1950
Gemeentelijk patrimonium	12.355.838,—	22.976.600,—
Gemeentebedrijven en daarmede gelijkgestelde diensten	427.235,—	1.480.000,—
Wegen en openbare werken	1.749.453,—	24.315.000,—
Eredienst	—	60.000,—
Onderwijs	467.612,—	2.003.000,—
Schuld	8.669.983,—	—
Overdrachten	—	—

Totaal :	23.670.121,—	50.834.600,—
Saldo vorige dienstjaren	1.000.000,—	—

Algemeen totaal :	24.670.121,—	50.834.600,—
--------------------------	---------------------	---------------------

TITEL IV.

OPENBARE ONDERSTAND

Commissie van Openbare Onderstand

Samenstelling :

Voorzitter : Mr. Alfons Verwaest

Leden : Mr. August Aerts

Mr. Jos Crols

Mr. Jos Dierckx

Mr. August Hens

Mr. Alfons Janssen

Mr. Jos Van Heupen

Mr. Martin Van Hoppe

Secretaris : Mr. Frans Marsboom

Personeel : Ontvanger : Mr. Frans Bauweraerts

Opstellers : Mr. August Luyts

Mr. Alois Wouters

Aalmoezeniers : Gasthuis : E.H. Goetschalckx

Godshuis : E.H. Schijvens

Eigendommen

C.O.O. : Verkopen :

Bouwplaatsen in de Gildenstraat :

Janssen 180.262.16 Fr.

Boes-Moris 75.198.12 Fr.

Obligatiën 420.520.35 Fr.

Begijnhof :

obligatiën 219.601.50 Fr.

Eigendommen :

te Merksplas aan Mostmans 65.310.00 Fr.

te Tielen aan Van de Water 13.650.50 Fr.

te Turnhout aan Vermeulen 252.778.50 Fr.

Leningen

C.O.O. : Door het stadsbestuur werden de oude leningen volledig terugbetaald voor een totaal bedrag van 276.100.00 Frs

Giften en Legaten

Naamloze giften : aan 't Begijnhof : 8.000.00 Fr.

aan de C.O.O. 4.000.00 Fr.

Begijnhof

Gezien de ontoereikendheid der gewone ontvangsten werd een som van 103.367.54 Fr., van de kapitalen afgenomen ten einde evenwicht te bereiken in de gewone dienst.

Huurpacht der onroerende goederen

Commissie van Openbare Onderstand 125.471.28 Fr.
Begijnhof 187.313.65 Fr.

Jachtpachten

Commissie van Openbare Onderstand 3.950.00 Fr.
Begijnhof 4.275.00 Fr.

Verschillende ontvangsten

Aan oude eeuwigdurende renten werd ontvangen 1.456.68 Fr.
De stadstoelagen beliepen ter somme van 2.000.000.00 Fr.
De toelage uit het Provinciaal onderstandsfonds 64.900.00 Fr.
Het aandeel in de verkoop van eeuwigdurende vergunningen op het stedelijk kerkhof 108.875.00 Fr.
De omhalingen in de kerken 64.516.00 Fr.

Uitgaven

Steun ten huize 2.347.230.00 Fr.
Geneesmiddelen aan ten huize verpleegden 54.432.00 Fr.
Aan mutualiteitsbijdragen 246.842.00 Fr.
Ten huize gesequestreerden 19.080.00 Fr.

Gasthuis

Tijdens het dienstjaar werd een tweede apparaat voor X-stralen in gebruik genomen, aangekocht bij de firma „De Man,, te Antwerpen voor een bedrag van circa 500.000.— Fr.

Nieuw Gasthuis

Op 25 Maart 1949 was een eerste aanbesteding gebeurd voor een deel van het betongeraamte voor het nieuw Gasthuis. De heer Jan Van Laer werd tot de uitvoering aangewezen. Op 8 November 1949 werd met de werken aangevangen. Op 18 November 1949 kwam de heer Minister Van Glabbeke de „eerste spade steken,,. Een lunch werd te dier gelegenheid aangeboden op het stadhuis, alwaar de heer Minister een belangwekkende toespraak hield. (Zie de tekst op het einde van het stadsverslag, in aanhangsel).

Rekening 1949

Commissie van Openbare Onderstand

Gewone dienst :

ontvangsten :	gedane inningen :	9.911.089.34
	te realiseren :	428.297.00
uitgaven :	verantwoorde :	9.413.219.01
	Aanvullingskred. :	382.981.33

Buitengewone dienst :

ontvangsten :	1.307.410.16
uitgaven :	402.778.70

Begijnhof :

Gewone dienst :

ontvangsten :	320.173.00
uitgaven :	320.173.00

Buitengewone dienst :

ontvangsten :	559.340.50
uitgaven :	164.764.99

Begroting 1950

Commissie van Openbare Onderstand

Gewone dienst :

ontvangsten :	10.490.343
uitgaven :	10.490.343

Buitengewone dienst :

ontvangsten :	48.684.963
uitgaven :	48.670.000

Begijnhof :

Gewone dienst :

ontvangsten :	387.760
uitgaven :	387.760

Buitengewone dienst :

ontvangsten :	3.885.000
uitgaven :	293.985

Dienstjaar 1950. 1 Januari — 31 December.

aantal ligdagen gasthuis : 72.354

aantal ligdagen godshuis : mannen : 60 verpleegdagen : 15692
 vrouwen : 32 " " 7844
 wezen : 7 " " 2441

TITEL V.

EREDIENST

Parochie van de H. Petrus.

Pastoor-Deken :	E.H. Wouters
Onderpastoors :	E.H. Huybrechts
	E.H. Delaet
	E.H. Deckers
	E.H. Van Ael

Kerkfabriek :

Voorzitter :	Mr. Ceulemans Joseph
Leden :	Mr. Caron René
	Mr. Verwaest Joseph
	Mr. Raskin Justin
	Mr. Dierckx Fernand
	Mr. Boone François
	Mr. Dierckx Albert
	Mr. Princen Alfred
	E.H. Schijvens

Rekening 1949

ontvangsten :	122.419.52 Fr.
uitgaven :	117.694.53 Fr.
	<hr/>
	4.725.19 Fr.

Begroting 1951

ontvangsten :	120.296.27 Fr.
uitgaven :	117.935.36 Fr.
	<hr/>
	2.360.91 Fr.

Kapelanie van het H. Kruis.

Kapelaan : E.H. Frickel

Rekening 1949

ontvangsten :	41.692.61 Fr.
uitgaven :	40.725.36 Fr.
	<hr/>
	967.25 Fr.

Begroting 1951

ontvangsten :	44.591.70 Fr.
uitgaven :	43.274.46 Fr.
	<hr/>
	1.317.25 Fr.

Parochie van het H. Hart

Pastoor : E.H. Van Assche
 Onderpastoors : E.H. Masui
 E.H. Ruts

Kerkfabriek :

Voorzitter : Mr. A. Verwaest
 Leden : Mr. J. Boone
 Mr. J. Sak
 Mr. A. Boone
 Mr. R. Goossens
 Mr. P. Jansen
 Mr. F. Versteylen
 Mr. J. Wens
 Mr. J. Thijs

Rekening 1949

ontvangsten : 155.669.60 Fr.
 uitgaven : 116.005.05 Fr.

 39.664.55 Fr.

Begroting 1951

uitgaven : 145.578.55 Fr.
 ontvangsten : 145.250.00 Fr.

 328.55 Fr.

Parochie van O.L. Vrouw Middelaes.

Pastoor : E.H. Geerts
 Onderpastoors : E.H. De Ley J. M.
 E.H. Pil

Kerkfabriek :

Voorzitter : Mr. Van Gestel Jules
 Leden : Mr. Boeckx Eugene
 Mr. Dubois Eugene
 Mr. Proost Jozef
 Mr. Thijs Jozef
 Mr. Stoops Karel
 Mr. Boone Albert
 Mr. Stappaerts Jozef
 Mr. Deckx Constant

Rekening 1949

ontvangsten : 123.935.72 Fr.
 uitgaven : 123.810.00 Fr.

 125.72 Fr.

Begroting 1951

ontvangsten : 144.169.72 Fr.
 uitgaven : 143.962.00 Fr.

 207.72 Fr.

Parochie van het Goddelijk Kind Jezus.

Pastoor : E.H. Vermeir
 Onderpastoor : E.H. De Rop R.

Kerkfabriek :

Voorzitter : Mr. L. Baeyens
 Leden : Mr. J. Van Ostade
 Mr. L. Van Gorp
 Mr. A. Peenen
 Mr. R. De Ridder

Rekening 1949

ontvangsten : 29.298.84 Fr.
 uitgaven : 29.286.17 Fr.

 12.67 Fr.

Begroting 1951

ontvangsten : 43.679.34 Fr.
 uitgaven : 43.670.00 Fr.

 9.34 Fr.

Parochie van O. L. Vrouw (Sevendonk).

Pastoor : E.H. Van der Auwera

Kerkfabriek :

Voorzitter : Mr. Van den Brandt Adriaan
 Leden : Mr. Dierckx Frans
 Mr. Dierckx Karel
 Mr. Claessens Jozef
 Mr. Caers Jozef

Rekening 1949

ontvangsten : 28.636.35 Fr. :
uitgaven : 28.553.18 Fr. :

83.17 Fr.

Begroting 1951

ontvangsten : 29.410.70 Fr. :
uitgaven : 29.400.00 Fr. :

10.70 Fr.

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

TITEL VI.

OPENBAAR ONDERWIJS

I. STADSSCHOLEN

A. Stadsmeisjesschool.

Personeel : Bestuurster : Mej. Adriaenssens Maria

Leraressen : Lagere school : Mej. Segers Gerarda
Mej. Daemen Anna
Mej. Van Mierlo Adolphina
Mevr. Meurrens-Venmans Elisa
Mej. Gervais Maria
Huishoudklas : Mej. Van den Broek Martha
bewaarschool : Mej. Van de Gejuchte Esther
Mej. Dirkx Cecilia
Mej. Van Sas Gerarda

Aantal leerlingen : aanvang van het schooljaar :
lagere school : 172 leerlingen
bewaarschool : 97 leerlingen
einde van het schooljaar :
lagere school : 172 leerlingen
Bewaarschool : 120 leerlingen

door de aangroei van leerlingen werd op 15.5.1950 de derde bewaarklas op proef geopend, waarin Mej. Van Sas Gerarda als voorlopige leerkracht werd aangesteld.

Enkele schoolgebeurtenissen :

- 9.12.1949 : eerste ouder-avond in Kursaal samen met de andere stadsscholen.
14.2.1950 : documentaire filmavond voor de ouders in de school.
8. 5.1950 : uitreiking van het ereteken 1e klas aan Mej. Bestuurster ter gelegenheid van haar zilveren dienst-jubileum.
2. 6.1950 : 13 meisjes behaalden het schoolbrevet voor zwemmen.
13.6.1950 : 4 vierdegraads-leerlingen nemen deel aan een voordrachtsprijskamp ingericht onder al de onderwijsinstellingen der stad door de Turnhoutse Federatie van Toneelverenigingen, zij behaalden : 2 ereprijzen, 1 eerste prijs en 1 tweede prijs.

B. Stadsjongensschool Prinsenstraat

Personeel : Bestuurder : Mr Teuns Alfons

Leraren en leraressen : Mej. Proost Ria
 Mej. Van den Broeck Josepha
 Mr. Van den Kieboom Modest
 Mr. Van Oosten Jozef
 Mr. Dubois Marcel
 Mr. Van Dooren Leo
 Mr. Boenders Louis
 Mr. Van Gerven Jozef
 Mr. Van Tilborg Henri
 Mr. Sterkens August
 Mr. Raeymaekers Louis
 Mr. Regemeutter Florent

Aantal leerlingen : De school telde gedurende het schooljaar 379 leerlingen.

Enkele schoolgebeurtenissen

gedurende dit schooljaar werd, door de zorgen van het Stadsbestuur, het eerste nummer verspreid bij de ouders der leerlingen van „Ons Schoolblad,„ Dit heeft tot doel een nadere contactname en samenwerking te bewerkstelligen tussen school en gezin.

Op 8.5.1950 : werd aan de heer Bestuurder het eretekens 1e klas uitgereikt door het stadsbestuur, omwille van zijn zilveren jubileum als onderwijzer.

C. Stadsjongensschool der Begijnendreef.

Personeel : Bestuurder : Mr. Nuyens Henri

Lagere school : Mr. Van Thielen Marcel
 Mr. Mertens Jos
 Mr. Van de Ven Martinus
 Bewaarschool : Mej. Van Hooghten Maria
 Mevr. Van den Troost-Coeckelberghs Elza

Aantal leerlingen : Lagere school 108

Bewaarschool : 72

Enkele schoolgebeurtenissen

De turnzaal van de school werd volledig ingericht : tweedese banken, uiteenneembare evenwichtsbalk, klimkoorden, springstaanders, matten, sportramen en uitneembare plint.

Na de schoolfilm deed ook de schoolradio zijn intrede.

De 4e graadklas werd volledig ingericht.

Ouderavond, schoolblad en boekerij waren zovlele initiatieven om de school op hoger peil te brengen, terwijl de ouders werden uitgenodigd tot het bijwonen van modellessen (Mr. Mertens en Mej. Van Hooghten) en tot bezoek aan de openluchtschool in het Raadsheerenpark.

II. AANGENOMEN SCHOLEN.

Volgende scholen bleven — als vorige jaren, — aangenomen :

- Aangenomen Jongensschool Schoolstraat
- Aangenomen Meisjesschool Albertstraat
- Aangenomen Meisjesschool Klinkstraat
- Aangenomen Gemengde school Oosthoven
- Aangenomen Meisjesschool Corbeelsstraat
- Aangenomen Meisjesschool Tramstraat
- Aangenomen Jongensschool Sevendonk
- Aangenomen Meisjesschool Sevendonk
- Aangenomen Bewaarschool Herentalsstraat
- Aangenomen Jongensschool De Nefstraat
- Aangenomen Meisjesschool Apostolijkenstraat

Enkele schoolgebeurtenissen

- 1). **Aangenomen school Oosthoven** :
21.5.50 inwijding O.L. Vrouwkapelleke op de speelplaats
- 2). **Aangenomen school Tramstraat** :
Uitreiking eretekens :
Mej. Geivers Godelieve, 25 j. dienst, Med. 1e klas.
E.Z. M. Rosa (V. Vranckx) 35 j. dienst, Kr. 1e Klas
E.Z. Wirina (M. Jacobs) 45 j. dienst, Gouden Palmen Kroonorde.
- 3). **Aangenomen jongensschool Sevendonk** :
Opening 4de klas op 3.11.1949.
- 4). **Aangenomen jongensschool De Nefstraat** :
Inwijding nieuwe schoollokalen op 11.6.1950.
- 5). **Aangenomen meisjesschool Apostholijkenstraat** :
Uitreiking eretekens :
Mej. Schmidt, 25 j. dienst, Med. 1e Klas.
E.Z. M. Eduarda 35 j. dienst Kr. 1e Klas

III. VRIJE SCHOLEN.

Vrije Bewaarschool Beekstraat : E.E. Zusters, dienstmaagden der H.H. Harten

Sint Jozefcollege, Koningin Astridlaan : E.E.P.P. Jezuiten

Sint Viktor-instituut, Kasteelplein : E.E.B.B. van Liefde
 Instituut H. Graf, Patersstraat : E.Z. Kanunnikessen van het H. Graf
 Vak- en Nijverheidsschool, Zandstraat
 Kant- en Naafschool, Klinkstraat
 Huishoudschool, Beekstraat

IV. STAATSSCHOOL.

Koninklijk Atheneum, en Rijksmiddelbare Meisjesschool.

Het onderwijzend en administratief personeel van het Koninklijk Atheneum met Voorbereidende afdeling bestaat uit de studieprefect en 50 leraars, waaronder 3 godsdienstleraars, 5 doctors, 14 licentiaten, 4 regenten en regentessen, 6 bijzondere leraars, 4 studiemeesters en 14 onderwijzers.

De studieprefect heeft voorlopig de directie van de middelbare meisjesschool, waar 3 regentessen en 2 bijzondere leraressen-studie-meesteressen fungeren.

Bij de aanvang van het schooljaar werd overgegaan tot de stichting van een Rijkstechnische Avondschool, in de lokalen van het Koninklijke Atheneum, bevattende een Handels-avondschool en een Avondcursus. De afdelingen Boekhouden, Secretariaat, Steno-Dactylo, Moderne talen, Knippen en Naaien werden ingericht en boekten mooie cijfers inzake het aantal inschrijvingen en de resultaten van de cursisten.

Statistiek der leerkrachten en leerlingen in de onderwijsinstellingen onzer Stad bij het einde van het Schooljaar 1949-1950.

A. Lager onderwijs

LAGERE SCHOOL		BEWAARSCHOOL	
leerkrachten	leerlingen	leerkrachten	leerlingen

Stadsscholen

Meisjesschool Gemeentestraat	7	172	3	120
Jongensschool Prinsenstraat	13	385	0	0
Jongensschool Begijnendreef	4	103	2	72

Aangnomen Scholen

Jongensschool Schoolstraat	13	228	2	65
Jongensschool Patersplein	2	81	0	0
Meisjesschool Albertstraat	9	200	3	138
Meisjesschool Klinkstraat	4	100	1	69
Gemengde School Oosthoven	6	165	3	116

Meisjesschool Corbeelsstraat	11	281	5	215
Meisjesschool Tramstraat	15	439	8	428
Jongensschool Sevendonk	4	95	0	0
Meisjesschool Sevendonk	4	81	1	50
Jongensschool De Nefstraat	12	414	0	0
Meisjesschool Apostoliekenstraat	12	301	0	0
Bewaarschool Herentalsstraat	0	0	4	246
<i>Vrije scholen</i>				
Bewaarschool Beekstraat	2	47	4	205

B. Technische scholen

Vak- en Nijverheidsschool Zandstraat	leerkrachten	leerlingen
Hogere Middelbare Technische School	3	54
Metaalbewerking — Electriciteit	14	338
Houtbewerking	6	145
Drukkerij	4	72
Kleermakerij	6	109
Turnen en Muziek	2	—
<i>Avondschool</i>		
Metaalbewerking	7	42
Kleermakerij	3	43
Drukkers — Boekbinders	4	35
Kant- en Naaischool Klinkstraat	13	201
Huishoudklassen Beekstraat	2	215

C. Middelbaar onderwijs

Sint Jozefcollege		
Grieks-Latijnse Hum :	)	499
Voorbereidende Afd :	) 28	117
Sint Victorinstituut		
Voorbereidende klassen	14	589
Moderne Humaniora	22	528
Instituut H. Graf		
Vrije Lagere School	9	314
Oude en Moderne Humaniora	24	153
Beroepsschool	43	509
Erkende Lagere Normaalschool	16	114
Vrije Middelbare " "	14	39
Koninklijk Atheneum		
Voorbereidende Afdeling	)	316
Atheneum Afdeling	) 51	328
Rijksmiddelbare Meisjesschool	5	57

Uitgaven voor onderwijs in de begroting 1950 voorzien.

1. Gemeentelijk Lager- en Bewaarschoolonderwijs :	
Wedden ten laste van het Rijk	2.100.000,—
Facultatieve weddebijslag	260.000,—
Interim-uitgaven	40.000,—
Verzekering personeel en leerlingen	15.000,—
Verwarming, verlichting, schoonmaak scholen	) 120.000,—
	) 20.000,—
Onderhoud lokalen en meubelen	) 48.000,—
	) 50.000,—
Aankoop klasbenodigdheden	170.000,—
Aankoop benodigdheden naaionderwijs	11.000,—
Schoolbioscoop	15.000,—
Prijsuitdelingen	25.500,—
Conciergen	5.000,—
2. Aangenomen lager- en bewaarschool-onderwijs	
Wedden ten laste van het Rijk	6.000.000,—
Facultatieve weddebijslag	685.000,—
Interim-uitgaven	140.000,—
Verzekering personeel en leerlingen	35.000,—
Prijsuitdelingen	80.000,—
3. Subsidien aan vrije scholen	700.000,—
Nieuwe spelling	140.000,—
Bijdrage school Weelde Static	32.700,—
Fonds der meest begaafden : gemeentelijk	20.000,—
“ “ “ schiftingscommissie	15.000,—
Aandeel pensioenen leerkrachten	40.000,—
4. Subsidien middelbaar onderwijs	45.000,—
5. Subsidien technisch onderwijs	152.500,—
landbouwscholen	6.000,—
6. Muziekacademie	462.640,—
Tekenacademie	463.450,—
7. Subsidien hoger onderwijs	2.000,—

Openbare Boekerijen

- 1) Openbare Aangenomen Boekerij : Markt.
36.969 uitleningen gedurende 1950
- 2) Openbare Aangenomen Boekerij : De Volkswil, Statiestraat
12.056 uitleningen gedurende 1950
- 3) Openbare Aangenomen Boekerij : Willemsfonds, Broederstraat
1.300 uitleningen gedurende 1950

Medisch Schooltoezicht

De dienst van het medisch schooltoezicht werd verzorgd door :

a) verpleegster :

Mej. Keyzers Maria, in vervanging van
Mej. Paula Hermans welke op 1.19. 1949
ontslag nam wegens huwelijk.

b) volgende dokters :

Dr. Baert	Stedelijke Meisjesschool Meisjesschool Corbeelsstraat
Dr. Oomen	Stedelijke Jongensschool Prinsenstraat Meisjesschool Tramstraat
Dr. De Peuter	Stedelijke Jongensschool Begijnendreef Jongensschool afdeling Patersplein
Dr. Is. De Vel	Jongensschool afdeling Schoolstraat
Dr. Neefs L.	Meisjesschool Albertstraat Meisjesschool Klinkstraat
Dr. Emsens	Gemengde school Oosthoven Jongensschool Sevendonk Meisjesschool Sevendonk
Dr. F. Proost	Jongensschool De Nefstraat Meisjesschool Apostoliekenstraat

TITEL VII.

SCHONE KUNSTEN - WETENSCHAPPEN - LETTEREN

Stedelijke Muziekacademie.

Personeel :

Bestuurder :	
Mr. E.C. Verrees	Klas van harmonie, samenzang, klavier en orkest
Professoren :	
Mr. Van Eyck H.	Klas van notenleer
Mr. Noyen Remi	Klas van notenleer en samenzang
Mr. Van Hemel V.	Klas van Viool-alto
Mr. Willemot G.	Klas van Viool-cello, contrebas en kamermuziek
Mr. Van Bael A.	Klas van koperen blaasinstrumenten
Mr. Van Sas T.	Klas van houten blaasinstrumenten
Mej. Maas M.	Klas van notenleer
Mej. Van Dijck I.	Klas van solozang

Aantal leerlingen

jongens :	63
meisjes :	197
<hr/>	
totaal :	260

De plechtige proclamatie had plaats in de feestzaal „Kursaal,, op Zondag, 16 Juli 1950; verschillende leerlingen werden wederom met de gouden of zilveren stadsmedaille bekroond.

Rekening 1949

De rekening sloot in ontvangsten en uitgaven, (met inbegrip der Staats- en Provincietoelagen, ter somme van : 351.765.02 Fr.

Begroting 1950

De begroting sloot in ontvangsten en uitgaven ter somme van : 458.860.— Fr.

Stedelijke Tekenacademie.

Personeel :

Bestuurder :	
Mr Schoeters Fr.	Klas van bouwkunde
Professoren :	
Mr. Verbeeck G.	Klas van vaste lichamen
Mr. Van de Sande A.	Klas van Antiek

Mr. Paulussen J.	Klas van decoratief
Mr. Mous J.	Klas van Vormleer
Mr. Janssen J.	Klas van Lijntekenen
Mr. Van de Heyning	Klas van Bouwkundig tekenen
Mr. Avonds V.	Klas van Beeldhouwkundige, boetseer-kunde
Mr. Cos H.	Klas van bouwkundig tekenen

Aantal leerlingen :

jongens :	179
meisjes :	19
<hr/>	
totaal :	198

De plechtige proclamatie had plaats in de feestzaal „Kursaal,, op Zondag, 2 Juli 1950. Verschillende leerlingen werden met de gouden of zilveren stadsmedaille bekroond. Na de proclamatie werd de tentoonstelling van de werken der leerlingen geopend in de lokalen der tekenacademie. Een afzonderlijk vak was voorbehouden aan de tentoonstelling der werken van de fotokring ingeleverd voor de prijskamp «Kerken en Kapellen» in Turnhout, door de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer. De eerst uitgekomen foto van deze prijskamp werd eveneens bekroond met de gouden stadsmedaille, de laureaat was Mr. Pol Hoyberghs.

Rekening 1949

De rekening sloot in ontvangsten en uitgaven (met inbegrip der Staats- en Provincietoelagen) ter somme van : 365.329.16 Fr.

Begroting 1950

De begroting sloot in ontvangsten en uitgaven ter somme van : 463.450.— Fr.

Culturele Kringen

I. Muziek

Harmonie «De Volkswil»

Voorzitter : Mr. Van Houtven Alfons

Secretaris : Mr. Hens August

Concerten : 12.10.1949 (Robsonplein) — 29.4.50 (Markt) — 20.7.50 (Markt).

Andere manifestaties : begeleiding van 'Turnfeest op de Markt 12.8.50, 10 wandelconcerten door de stad — muziekuitvoeringen bij toneelfeesten van de toneelkring «Het Licht».

Op Zaterdag 1 Oktober 1949 jubelzitting ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan der harmonie. Dhr. Louis Van Sas, werd voor

zijn 30 jarig-muziekmeester zijn, vereerd met de gouden medaille van de orde van Leopold II. Om meer dan 25 jaar lidmaatschap werden gehuldigde : Louis Van Sas, Jos Dieleens, Frans Diels, Frans Jacobs, Gustaaf Hens, Frans Goovaerts en Frans Willems.

Muziekgroep «Het Lioen»

Eestuuder : E.P. Desiderius, leider der St. Maria-Chiro, waarvan de muziekgroep een afdeling is.

Muzikleider : Mr. Henri Dirckx.

Concerten : 22.7.50 (Markt — 15.8.50 (Markt)

Een tiental optochten door de stad bij verschillende gelegenheden.

Harmonie «De Verenigde Muzikanten»

Voorzitter : Mr. Eug. Fleerackers

Schrijver : Mr. L. Van Mechelen.

Concerten : 2 concerten op de Markt

1 concert op het pleintje in de Kte Mermansstraat.

Verschillende wandelconcerten in de stad bij gelegenheid van :
Vastenavond, Sint Cecilia e.d.

Harmonie «Vermaak na Arbeid»

Voorzitter : Mr. J. Peeters

Secretaris : Mr. J. Hendrickx

Concerten : 17.5.50 (Markt) — 12.6.50 (Wijk Kasteel) —

12.7.50 (Markt) — 31.7.50 (Sint Viktor Handelsfoor)

Verschillende : 4 processie-uitstappen — verschillende optochten

Harmonie «De Xaverianen»

Voorzitter :

Secretaris :

Concerten : 24.9.49 (Lokerenwijk) — 10.7.50 (Kasteelwijk) —

23.7.50 (Handelsfoor St. Victor)

Verschillende uitstappen en processien.

Harmonikamaatschappij «Verbroedering»

Voorzitter : Mr. H. Maes

Secretaris : Mr. J. Van Mechelen

Concerten : 11.6.50 (Kasteelwijk) — 2.8.50 (Markt) —

16.9.50 (Markt).

Verder : Verschillende uitstappen door de stad.

II. Toneel

Broederband

Voorzitter : J. Claessens

Secretaris : G. Gevaert

Toneelopvoeringen :

20.11.49 «Toen het Licht verdween» (C. Staes).

18.12.49 «Harde Wrok» (St. Taeymans)

Bonte Avonden :

12.2.50 — 10.4.50 — 30.5.50

Catharina Beersmans Kring

Voorzitter : H. Nuyens

Secretaris : M. Sas

Toneelopvoeringen :

6.11.49 «Huwelijk» (Gogol)

8.11.49 idem

8. 1.50 «Inkeer» (Bromet)

10. 1.50 idem

13. 3.50 «Jongmansbond» (Fulda)

14. 3.50 idem

30. 4.50 «Het hoedje van Marius» (Feenstra)

2. 5.50 idem

9. 5.50 «Jongmansbond» (Fulda)

Franciscusgezellen

Voorzitter : L. Van Dooren

Secretaris : F. Joren

Toneelopvoeringen :

16.10.49 «De Onuitstaanbare»

18.12.49 «Twee Broeders»

16. 4.50 «Napoleon de Vierde»

verder werd een viertal keren buiten Turnhout opgetreden.

«Het Licht»

Voorzitter : A. Van Houtven

Secretaris : Aug. Hens

Toneelopvoeringen :

1.10.49 «De verkochte Bruid» (A. vander Lucht)

12.11.49 «Oorlogsgeheimen» (J. Smits en H. Steylen)

13.11.49 idem

28. 1.50 «Alles voor Adriaan» (P. Mossinkoff)

29.1.50 idem

25. 3.50 «Moeder Antje» (Edw. Lawaet)

26. 3.50 idem

Dit seizoen werd de 40^e verjaring van de stichting herdacht. Te dezer gelegenheid werd op 1.10.1949 het stuk «De verkochte bruid» gespeeld, waarin al de jubilarissen van de kring een rol te spelen

hadden. Te dezer gelegenheid ontving A. Van Houtven de gouden medaille in de orde van Leopold II (30 jaar voorzitter), J. Koorreman ontving de gouden medaille in de Kroonorde (50 jaar toneelspeler) verder jubileerden volgende leden : A. Hëns, (25 j. secretaris, I. Geenen, F. Van Gaël, G. Beyens, G. Stijmans, K. Verhoeven (allen 25 j. toneelspeler)

Pogen

Voorzitter : J. Leysen
Secretaris : M. Smets

Toneelopvoeringen :

- 9.10.49 «De Wonderdokter» (J. Janssen)
- 11.12.49 «Toen het Licht verdween» (C. Staes)
- 19. 3.50 «De reiziger in delicate kwesties» (H. Steylen)

Santo Bambinos

Voorzitter : J. Van Ostade
Secretaris : X. Hendrickx

Toneelopvoeringen :

- 18.12.49 «Heb ik mijn kind gedood?» (F. Van Duinen)
- 8. 1.50 idem

Bonte avonden : 19.3.50 — 30.4.50

Bovendien één toneelopvoering buiten Turnhout

Op Zondag 29.1.1950 werd het 30-jarig toneeljubileum van Jos Hendrickx, toneelleider van de groep, plechtig gevierd.

Kunstverbond

Voorzitter : F. De Winter
Secretaris : S. De Beuker

Toneelopvoeringen :

- 9.10.49 en 16.10.49 «Drie jongens en één meisje» (R. Ferdinand)
- 25. 9.49 en 2.10.49 «De opgaande zon» (Heyermans)
- 13.11.49 en 20.11.49 «Er kwam een man» (Verkerk)
- 29.11.49 en 4.12.49 «Drie Procent» (R. Ferdinand)
- 29.11.49 en 4.12.49 «Tien klein Negertjes» (A. Christie)
- 8. 1.50 en 15. 1.50 «De kleine vier» (Georges Roland)
- 21. 1.50 en 29. 1.50 «De Tante van Charley» (A. Van Sprinkhuysen)
- 5. 2.50 en 19. 3.50 «Bruus, Bol & Co» (J. Kemp)
- 12. 3.50 en 19. 3.50 «Ergens in dit huis» (G. De Beuker)
- 2. 4.50 en 10. 4.50 «De Derde Dag» (L. Fodor)
- 12. 5.50 en 19. 5.50 «Het Meisje van Arles» (A. Daudet)

Verder werd in het Beursgebouw te Antwerpen gespeeld :
« Ons Kruis een Banier » van L. Cantens, op 2.7.50

De Vriendenkring

Voorzitter : A. Leysen
Secretaris : J. Peeters

Toneelopvoeringen :

- 15.11.49 «De Stroom» (M. Kalbe)
- 31. 1.50 «De Jonge heer van Cambridge» (W. Lichtenberg)
- 18. 4.50 «Baas Bart» (F.J. Kemp)

Xaverianen

Voorzitter : P. Haesendonckx
Secretaris : J. Verboven

Toneelopvoeringen :

- 30.10.489 te Ravels «Harde Wrok» (Taeymans)
- 6.11.49 te Turnhout idem
- 29. 1.50 te Turnhout «Sterk moet een mens zijn» (Lauwaert)
- 19. 2.50 te Ravels idem
- 19. 3.50 te Turnhout «Bietje» (Sabbe)

Turnkringen.

Lenig en Gezwind

Turners : Voorzitter : Mr. In 't Ven Christiaan
Secretaris : Mr. In 't Ven Jos

Ingeschreven leden : 50

Naast medewerking en deelname in verschillende Gouw- en Bondskampioenschappen richtte de kring op 27.1.50 een grootse Turnshow in, in de stadsfeestzaal «Kursaal».

Turneressen : Voorzitster : Mevr. Wouters-Verschueren
Secretaresse : Mej. Hoefkens M.

Ingeschreven leden : 144

Behaalden eveneens mooie resultaten in verschillende kampioenschappen.

Kracht en Zwier

Voorzitter : Mr. F. Smulders (dd. Mr. J. Joosten)
Secretaris : Mr. A. Diels.

Ook deze vereniging nam deel aan verschillende feesten en kampioenschappen en boekte mooie resultaten.

Op 15.7.50 werd een demonstratie en feest op de markt gegeven.

De Rode Turners

Voorzitter : Mr. J. Van Heupen
Secretaris : Mr. A. Beyens

De kring nam deel aan verschillende demonstraties en kampioenschappen, in binnen- en buitenland (Lausanne) en wist telkens mooie resultaten te behalen.

Op 4 Juni 1950 en op 12 Augustus 1950 werden op de markt openbare turndemonstraties gehouden.

CULTURELE KRINGEN

Fantasia (Koorkring)

Voorzitter Mr. J. Crols
Secretaris : Mr. L. Snoeckx

Het koor bezorgde twee ontspanningsavonden aan de soldaten in de Kazerne, werkte mee aan de Rerum-Novarumviering op de Markt, alsook aan een leidersdag der K.A.J. Een kampvuuravond werd gegeven op de «Linde» te Retie, waarbuiten nog een dertigtal propaganda-avonden werden ingericht voor de Christelijke Mutualiteiten. Tenslotte verleende het koor zijn medewerking bij de opvoering van het «Meisje van Arles» (Kunstverbond en Concertvereniging) in de stadszaal Kursaal.

De Wielawaal (Ornithologische vereniging)

Voorzitter : Mr. W. Paulussen
Secretaris : Mr. A. Waterschoot

De vereniging hield haar winter-voordrachtencyclus over vogels, alsook een lessenreeks. Bovendien werden verschillende uitstappen ingericht.

Dodonaca (Koninklijke Bloemen Maatschappij)

Voorzitter : Mr. M. Boone
Secretaris : Mr. K. Stefens

De vereniging hield een viertal voordrachtavonden met filmen en lichtbeelden; een paar geleide uitstappen (o.a. bezoek aan de Gentse Floralien) en richtte een prachtige bloemententoonstelling in, in samenwerking met het verbond der volkstuinten.

Federatie van Turnhoutse Toneelverenigingen

Voorzitter-Secretaris : Mr. J. Mertens

De federatie schreef een voordrachtwedstrijd uit tussen de lagere scholen der stad, welk initiatief zeer wel gelukte.

Hoger Leven (Katholieke Vlaamse Hogeschool Uitbreiding)

Voorzitter : Mr. Schiltz, Rechter
Secretaris : Mr. F. Govers

Ruim 15 voordrachten werden gegeven, over zo verschillende als interessante onderwerpen. Alle causerien werden druk bijgewoond.

Een cursus van wijsbegeerte werd weermom ingericht die zeer druk werd bijgewoond.

Eveneens werd overgegaan tot de stichting euer damesafdeling.

Sint Victorskring (Oud Leerlingen Bond Broeders van Laejac)

Voorzitter : Mr. C. Dergent
Secretaris : Mr. F. Beyens

De Vereniging telt thans 677 leden.

Een driemaandelijks tijdschrift «Sint. Victorsgalm» wordt uitgegeven. Verder worden elke maand voordrachten gehouden over interessante onderwerpen.

Turnhoutse Foto- en Kinokring

Voorzitter : Mr. L. Van den Hulle
Secretaris : Mr. Ch. Deroo

De kino-kring was zeer actief en produceerde 15 nieuwe filmen. Druk werden wisselbezoeken aan buitensteedse kringen gebracht.

De foto-kring gaf verschillende publieke lessen. Er werd deelgenomen aan nationale, provinciale en stedelijke prijskampen, benevens de clubcompetities. Ook door de V.V.V. werd een prijskamp uitgeschreven waarvan het geprimeerde werk met stadsmedaille werd bekroond.

Tenslotte valt aan te stippen een Guido Gezelle herdenking met projectie van kleuren-diapositieven en voordrachten door Mr. Theo Op de Beek.

*Oud-Leerlingen Bond der Rijksmiddelbare School
en Koninklijk Atheneum*

Voorzitter : Mr. Leo Van Beek
Secretaris : Mr. A. Jacobs

Gedurende het winterseizoen hield de kring een zestal voordrachten met vooraanstaande sprekers, over verschillende onderwerpen.

Vreugd voor Jeugd (Jeugdtoncel)

Voorzitster : Mevr. Van der Flacs-Cober
Secretaris : Mr. J. Van Bourgonze

Opvoeringen :

- 2.10.49 Assepoes (F. Engelen)
13.11.49 Momotaro (de Haene)
11.12.49 Het betoverde prinsesje (L. Mourick)
29.1.50 Koning Lijsterbaard (L. Van Marcke)
26.2.50 Tijn Uilenspiegel (T. Beeghs)
12.3.50 idem
30.4.50 De gelaarsde Kat (H. Van Berkel)
21.7.50 Bosmoedertje (Iv. Wagemans)

Turnhoutse Concertvereniging

- 18.10.49 Symphonisch concert
Soliste : Yvonne Van den Berghe, Pianiste
13.12.49 Symphonisch concert met harp- en zangrecital
Solisten : Mireille Flour, harpiste, Z. Krukowski,
bariton
13.2.50 Symphonisch concert
Solisten : Kees Herkens, pianist
Phons Dush, pianist
11.4.50 Symphonisch concert
Solisten : Armand Van de Velde, viool
Hendrik Langewouters, altviool
April-Mei 1950, in samenwerking met Kunstverbond :
«Het Meisje van Arles» (muziek G. Bizet)

TITEL VIII.

GEZONDHEIDSDIENST

Gezondheidscommissie.

Voorzitter : dhr. Van Ussel, E., Geneesheer, Deken Adamsstr. 19
Secretaris : dhr. Crols Jos, afgevaardigde van de mutualiteit :

Arrondissementsverbond der Christelijke Ziekenkassen, Oude Vaart-
straat 27,

Leden : Mevr. Dergent-Bouvin Th., Schepen der Stad Turnhout,
Gierle Dreef 33,
dhr. Neefs L., Geneesheer, Korte Begijnenstraat 16,
dhr. De Vel Is., kinderarts, Leopoldstraat 20,
dhr. Verschuere J., apotheker, Markt 5,
dhr. Cornil E., apotheker, de Merodelei 2,
dhr. Princen E., Provinciaal Ingenieur, Herentalsstraat 89,
dhr. Van Hoppe M., afgevaardigde van de mutualiteit
Bond Moyson, Akkerpad 34.

De Commissie vergaderde geregeld elk kwartaal en besprak aller-
lei punten in verband met volksgezondheid.

Ontsmettingsdienst.

Zoals in het verleden blijft de stad geabonneerd op de ont-
smettingsdienst van het Provinciaal gezondheidsinstituut, Kronen-
burgstraat te Antwerpen, welke diensten regelmatig de nodige ont-
smettingen komen verrichten.

TITEL IX.

JUSTITIE

Politie — Brandweer

RECHTBANK VAN 1e AANLEG.

De Heren R. Van Aert en J. Janssens, beiden Substituut Procureur des Konings, werden met een ander ambt bekleed. In hun vervanging werden tot Substituut Procureur des Konings bij deze Rechtbank benoemd, de heren R. Janssens en L. Vervliet.

In het jaar 1949 werden er door de Rechtbank van deze zetel beslecht :

1214 correctionele zaken;
888 burgerlijke en handelszaken op dagvaarding;
322 burgerlijke zaken op rekwist.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL.

KASTEEL.

De rechtbank van 1e aanleg doet ook dienst als rechtbank van koophandel, de Kamers die zetelen in burgerlijke zaken, behandelen ook handelszaken.

RECHTBANK VAN 1e AANLEG.

KASTEEL.

Voorzitter der rechtbank tel. 239
Procureur des Konings tel. 25
Onderzoeksrechter tel. 173

Vier Kamers :

twee in burgerlijke zaken
twee in correctionele zaken.

ARBEIDSGERECHT VAN HET RECHTSGEBIED TURNHOUT
STADHUIS TURNHOUT.

Kamer voor bedienden :

Werkgevers : Meynen Herman, tabakfabrikant, Geel
Marynissen J.P., beheerder, Turnhout.

Bedienden : Van Kerkhoven Lodewijk
Jespers Jan.

Zittingen : 2e en 4e Zaterdag der maand.

Kamer voor werklieden ;

Werkgevers : Levrie Eug., houthandelaar, Turnhout.

Stroobant Ed., afgevaardigde-beheerder, Turnhout.

Godin H., bestuurder, Beerse.

Werklieden : Claessens Alf., boekbinder, Turnhout.

Hulselmaus, vrijgestelde A.C.V., Arendonk.

Van Heupen, vrijgestelde, B.S.P., Turnhout.

Zittingen : 1e en 3e Zaterdag der maand.

VREDEGERECHT.

Samenstelling

Vrederechter : Hr. Alfons De Clercq.

Plaatsvervangende vrederechters :

Hr. Marcel Van Damme, Advocaat

Hr. Emiel Van den Hove d'Ertsenrijck, Advocaat

Hr. Jaak Gielen, Dr. in de rechten.

Griffier : Mr. Armand Hendrickx

Commies-Griffier : Mr. Jos Janssens.

Werking :

a) Vrederecht :

Op 1 Januari 1949 waren nog 64 zaken aanhangig. In de loop van het jaar 1949 werden 271 zaken ingeleid. 309 zaken werden afgehandeld en bij eindvonnis beslecht, zodat op 31 December 1949 nog 26 zaken in behandeling waren.

In de loop van hetzelfde jaar werden 448 zaken op vrijwillige verschijning voorgebracht. Er werden 534 aangiften van werkongevallen gedaan, en 25 akkoorden inzake werkongevallen getroffen.

Er werden 81 familiëraden gehouden; 31 ontvoogdingen geacteerd; 48 verkopen van onroerende goederen, waarin minderjarigen zijn gerechtigd, werden op het vredegerrecht gehouden.

b) Politie rechtbank :

Behandelde zaken :

aanrijdingen en overtredingen : 407

zaken rakende de leerplicht : 5

landloperij : 119

14 zaken op rechtstreekse dagvaarding der burgerlijke partij werden vervolgd.

Tabel der Advocaten

ingeschreven bij de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout
Rechterlijk jaar 1949-1950

Tuchtraad :

Stafhouder : L. De Peuter

Leden : Corstjens W., Schuermans R., Van Hal A., Van Damme M.

Advocaten :

	Datum Dipl.	Datum Inschr.	Woonst
Smolderen Edward	11.10.1901	12.12.1904	Turnhout
Kruyfhooft Jozef	10.10.1902	5.7.1907	Turnhout
De Peuter Leon	13.10.1910	14.1.1914	Herentals
Van Hal André	23.10.1913	11.12.1919	Turnhout
Verachtert Carl	5.10.1923	27.10.1927	Herenthout
Helsen Emiel	2.10.1924	27.10.1927	Mol
Versteylen Henri	17.10.1926	25.10.1929	Turnhout
Gepts Gerard	12.8.1929	13.12.1932	Mol
Schuermans Raymond	15.10.1931	23.11.1934	Turnhout
Corstjens Winand	8.10.1933	1.7.1937	Turnhout
Van Damme Marcel	8.10.1934	23.9.1938	Turnhout
De Somer André	23.7.1934	16.11.1938	Turnhout
Van Gerven Laurent	8.10.1934	19.10.1939	Turnhout
Janssens Arthur	7.10.1935	19.10.1939	Geel
Van Gorp Herman	30.6.1936	5.12.1940	Turnhout
Verbist Raphaël	6.7.1939	18.11.1943	Geel
van den Hove d'Ertserijck	Emiel 7.10.1929	23.11.1945	Turnhout
Wouters Frans	16.7.1936	15.12.1947	Geel
Aerts Armand	28.7.1943	15.12.1947	Hoogstraten
van Schoubroeck Francis	23.7.1943	16.12.1948	Herentals
Boone Alfons	9.8.1945	16.12.1948	Turnhout
Van Cauwenbergh Jules	18.7.1946	16.12.1949	Mol
Advocaten-stagisten			
Gilles Jozef	12.12.1946	28.5.1947	Geel
Mortiers Laure echtg. Dierickx	10.10.1946	13.6.1947	Turnhout
De Vel Francis	6.7.1948	14.10.1948	Turnhout
De Cannière Jacques	23.7.1949	28.9.1949	Herentals
van 't velt Felix	29.6.1949	25.11.1949	Oud-Turnhout
Advocaten-pleitbezorgers			
Smolderen Edward,			Turnhout
Kruyfhooft Jozef,			Turnhout
Van Hal André,			Turnhout
Schuermans Raymond,			Turnhout
Van Damme Marcel,			Turnhout
De Somer André,			Turnhout
Corstjens Winand,			Turnhout
Ere-Advocaat : Jansen Leo,			Turnhout.

Bureel van kosteloze raadpleging :

Voorzitter : Mr. Leon De Peuter.

Gevangenis

Volgens ons door de heer Directeur der Gevangenis werd medegedeeld hebben zich gedurende het afgelopen jaar geen noemenswaardige veranderingen voorgedaan, noch in het personeel, noch in de aard, het aantal en het regiem der gedetineerden.

Politie

Plichten voorzitter rechtbank-kinderrechter	5
Plichten procureur generaal	10
Plichten auditeur generaal	1
Plichten procureur des Konings	448
Plichten onderzoeksrechters	22
Plichten vrederegerecht	1
Plichten krijgssauditeur	15
Plichten openbaar ministerie bij politierechtbanken	726
Aanrijdingen : gekwetsten	46
stoffelijke schade	159
Vervoer en verkeer	318
Diefstallen	23
Gauwdieft	2
Dieft aan uitstallingen	12
Rijwieldiefstallen	26
Heling	7
Zelfmoorden	1
Slagen en verwondingen	22
Verdwijningen	2
Laster en eerroof	1
Overspel — onderhoud bijzit	3
Aanslagen eerbaarheid en goede zeden	10
Bedriegerij — oplichterij — misbruik van vertrouwen	23
Smaad	12
Opstand	3
Branden	8
Valse bankbiljetten	37
Huisdiefstallen	4
Leurhandel en prijsteken	18
Plichten staatscommissarissen	260
Landloperij	92
Inlichtingen en vervolging aan P.V.	126
Plichten openbare veiligheid	1
Hinderlijke inrichtingen	5
Bouwreglement	16

Dronkenschap	40
Nachtrumoer	14
Sluitingsuur herbergen	16
Dansen herbergen	28
Gemeentereglementen en kleine overtredingen	57

Brandweer

Samenstelling van het Korps

Officieren	5
Onderofficieren	6
Mekaniekers	6
Korporaals	7
Manschappen	36

Historiek

Er waren geen grote branden te betreuren.

2.1.50	Druyts Otterstraat (Winkel)
3.1.50	Bolsius — de Merodelei
4.1.50	Wwe Verdoïck — Vredestraat
27.1.50	B. Croenen — Eigenaarsstraat (werkhuus)
30.1.50	Begijnhof (schouwbrand)
2.2.50	F. Dickens — R. Sniedersstraat
10.3.50	Van Hoof — Boerderij op 't Stokt
16.3.50	Foresco — schouwbrand
6.6.50	Robberechts — Gierle Steenweg
7.6.50	Archief op 't Steentje
7.6.50	Fritwagen watertoren
3.7.50	Loots — Boerderij Sevendonck
18.8.50	Van Genechten — de Merodelei
3.10.50	Pluym — Otterstraat
1.11.50	Café de Kempen — Markt

Er werden verder zes oefeningen gehouden.

Het materiaal werd aangevuld met 2 nieuwe pompen (Denis)

1000 m. slangen van 70 mm. en 200 m. slangen van 45 mm.

Werkboekjes

Werden afgeleverd aan :

Jongens van 14 tot 16 jaar	63
Jongens boven 16 jaar	151
Meisjes onder 21 jaar	130

Eenzelvigheidskaarten

Werden afgeleverd :

nieuwe :	2164
hernieuwingen :	447

TITEL X

MILITIE

Gedurende het jaar 1949-1950 werd de lichte 1951 gekeurd. Deze keuring geschiedt nog immer door het 2e Werfbureau van Antwerpen, dat hiertoe zetelt in de lokalen der Tekenacademie, Victor Van Halstraat.

Voor de stad Turnhout kunnen we betreffende de lichte 1951 volgende gegevens verstrekken :

1. Telling en inschrijving.

1. Aantal ingeschreven miliciens voor de lichte 1951	271
2. Belgen die niet voor de lichte zijn ingeschreven volgens de Frans-Belgische overeenkomst van 1928	0
3. Vreemdelingen die werden geteld, doch niet ingeschreven voor de lichte	1

2. Bij de telling te voegen miliciens.

1. Uitgestelden voor een bepaalde tijd, uit vorige lichten	128
2. Voorlopig afgekeurden uit vorige lichten	52
3. Weerspannigen die de verrichtingen van deze lichte moeten meemaken	6
4. Vervroegden op eigen aanvraag	9
5. Wegens verbintenisverbreking bij de lichte ingedeeld	0

Totaal 1 + 2 : 467

3. Van de lichte af te trekken.

1. Uitgesloten	0
2. Ingeschrevenen die reeds als vrijwilliger dienen	8
3. Ingeschrevenen die vervroegde dienstneming bij vorige lichten zijn ingedeeld	15
4. Ingeschrevenen vrij van dienst in vredestand :	
a) onbepaald uitstel art. 10	13
b) toekenning speciaal uitzonderingsuitstel	1
c) politieke gevangenen	0
d) vreemdelingen die Belg werden (art. 3.C)	0
e) dienstontslag (art. 4. B.W. 25-6-46)	2
f) dienstontslag (art. 6. B.W. 25-6-46)	0
g) militieuten uit de Oostkantons	0
5. Ingeschrevenen met uitstel voor bepaalde tijd	120
Militieuten die aan hun uitstel verzaakten	2
Blijf dus	118

Totaal : 1 + 2 — 3 : 310

4. Keuring.	
1. Te keuren miliciens	310
2. Niet opgekomen	4
3. Gekeurde miliciens	306
5. Uitslag van de keuring.	
1. Vrijgestelden wegens blijvende ongeschiktheid	18
2. Voorlopig afgekeurden	35
3. Niet tot vervroegde dienstneming toegelaten	2
Totaal :	55
4. Tot de dienst geschikt bevonden miliciens	
	251
6. Overgifte van het contingent.	
1. Ontheffingen (Art. 57) (1 ^o — 6 2 ^o — 2)	8
2. Voor de dienst aangewezen weerspanningen die 45 jaar zullen worden alvorens ze zes maanden dienst zullen tellen	0
3. Miliciens die als mijnwerker oproepingsuitstel hebben bekomen	3
4. In te lijven miliciens	240

TITEL XI

OPBRENGST DER BELASTINGEN

	Rekening 1949	Begroting 1950
Grondbelasting	2.369.084,—	2.538.485.00
Rijwielen	374.901,—	350.650.00
Voertuigen	47.004,—	45.000.00
Honden	47.461,—	45.000.00
Drijfkracht		100.000.00
Vrijgestelde gebouwen	—	7.700.00
Tewerkgesteld personeel	—	125.000.00
Muziekinstrumenten	—	87.500.00
Vertoningen en Vermakelijkheden	—	1.350.000.00
Mobilair	—	175.000.00
Benzinepompen	5.400,—	5.000.00
Uitstallingen	—	2.500.00
Taxis	2.592,—	8.000.00
Dienstboden	—	23.000.00
Balkons en Loggias	—	36.000.00
Waterlopen	—	72.000.00
Leuren	34.824,—	25.000.00
Uithangborden en reclame	5.000,—	5.000.00
Bals (oppervlakte)	137.247,—	80.000.00
(muziek)	—	30.000.00
Hinderende inrichtingen	28.800,—	15.000.00
Slijterijen	—	80.000.00
Bouwen en verbouwen	—	50.000.00
Tafels en stoelen	6.670,—	6.000.00

TITEL XII

OPENBARE WERKEN

Oppervlakte : 5.605 Ha. 47 a. 93 ca.

Geb. : 233 Ha. 17 a. 18 ca.

Onbeb. : 5.372 Ha. 30 a. 75 ca.

Rijkswegen : 29 Km. 172

Prov. : 1 Km. 360

Gemeentewegen :

Stadswegen 17 Km. 504

Groot verkeer 7 Km. 667

Klein verkeer 137 Km. 144

Grenzen der Stad Turnhout		Wegenis	Water- loop	Andere aard
De Stad grenst :	Totaal			
Ten Noorden aan :				
Baarle Hertog	650 m.	350 m.	—	300 m.
Nederland	950 m.	400 m.	—	550 m.
Weelde	3400 m.	2750 m.	—	650 m.
Ravels				
Ten Oosten aan :				
Ravels	1800 m.	1800 m.	—	—
Oud-Turnhout	12550 m.	5250 m.	950 m.	6350 m.
Kasterlee				
Ten Zuiden aan :				
Kasterlee	3900 m.	900 m.	—	3000 m.
Lichtaart	1600 m.	250 m.	450 m.	900 m.
Tielen		900 m.	250 m.	1950 m.
Ten Westen aan :				
Tielen	3200 m.			
Vosselaar	5900 m.	1400 m.	3200 m.	1300 m.
Beerse	1250 m.	—	—	1250 m.
Merksplas	9000 m.	3500 m.	—	5500 m.
Totaal : 44200 m.				

WEGENIS

Grote Verkeerswegen

Niets te vermelden.

Provinciewegenis

Niets te vermelden.

Gemeentewegenis

De gewone onderhoudswerken om de instandhouding en de bruikbaarheid der stadswegenis werden door eigen diensten uitgevoerd.

De stoepen, beschadigd door de oorlogsomstandigheden, werden hersteld in de Ren. Sniedersstraat, Gasstraat, Groenplaats en O.L.V.-straat.

Nieuwe stoepen werden aangelegd in de Koningin Astridlaan (deel), G. Gezellestraat (deel), Taeymanslaan, Rerum Novarumlaan, Congostraat (deel), Grimstedestraat, Kadasterstraat, Tramstraat en Robsonplein.

Aan de Buurtsteenweg van Groot Verkeer op Tielen, deel vanaf de brug over de « Aa » tot het Leiseinde, werden volgende herstellingswerken uitgevoerd :

1. Bijwerken der voegen in de rijweg in cementbeton;
2. Het herplaatsen van betontegels;
3. Het leveren en plaatsen van nieuwe betontegels;
4. Het ophalen van bestaande boordstenen;
5. Het herplaatsen van kasseien.

Deze werken werden na openbare aanbesteding toevertrouwd aan de Heer Fr. B. Paeshuyse, Oud-Turnhout, voor de som van 135.636 fr.

De Patriottenstraat werd volledig opnieuw gekasseid met aangekocht Zweeds Graniet (Prijs : 215 fr. de m²); oppervlakte : 1.642 m².

De Kadasterstraat werd opnieuw verhard op een lengte van $\pm$ 300 meter met herbruikte kasseien, voortkomende van de Patriottenstraat.

Op 21 November 1949 had de openbare aanbesteding plaats der bestratingswerken van de Grimstedestraat. Deze werken werden uitgevoerd met Nederlandse Klinkerkeien. De hierna volgende biedingen werden ingediend :

N.V. Van Gorp, Ravels :	746.415.— Fr.
in herbruikte kasseien :	734.415.— Fr.
De Clercq, Vosselaar :	707.417,50 Fr.
Paeshuyse, Oud-Turnhout :	730.498.— Fr.
Deckx, Dessel :	770.224.— Fr.

De werken werden toevertrouwd aan de Heer De Clercq, Vosselaar.

De toegang Graatakker-Grimstedestraat werd verruimd door het afbreken van twee krotwoningen die onteigend werden voor de som van 158.970 fr.

Op 30 Januari 1950 had de openbare aanbesteding plaats voor de aanleg van de bestratingswerken Nieuwe Wijk Stokt.

Volgende inschrijvingen waren ingekomen :

- a. Fr. B. Paeshuyse, Oud-Turnhout : 3.022.668,40 Fr.
 b. Moens Alph., Stwg. op Ravels, Turnhout : 2.752.965,80 Fr.
 N.V. Van Gorp's Moderne Wegenbouw, Ravels : 2.801.065 Fr.

De werken werden toegekend aan de laagste bieder, namelijk aan dhr. Alph. Moens.

Met de Heer Hens J., Koningin Astridlaan 14, werd een overeenkomst gesloten inzake ruiling van grond.

Gelet op het gunstig aanbod van aannemer De Clercq, besloot het stadsbestuur de wegenis einde Congostraat en palende aan de nieuwe wegenis van de wijk Stokt op te breken en te vervangen door herbruikte Belgische porfier aan de prijs van 215 fr. de m².

De aannemer zou dan mogen beschikken over de vrijgekomen uitschotkassen van het te herstellen deel, alsmede over deze van de te herstellen oppervlakte einde Korte Gasthuisstraat. Deze uitgave bedroeg 98.046 fr. leggen en walsen inbegrepen.

Op 30 Januari 1950 werd overgegaan tot het openen van de biedingen, ingekomen voor de aanleg der wegenis Gierle Dreef.

Volgende inschrijvingen kwamen toe :

	Belg. Zandsteen Porfier	Zweeds Gran.	Portugal Graniet
Gebr. Grawels, Nijlen :	1.468.426 type 15	1.468.426	
Paeshuyse Fr., Oud-Turnhout :	1.385.380 type 18	1.692.580 type 10	1.465.380
N.V. Van Gorp, Ravels :			1.434.490 1.434.490
Cassier NL. Berex : Berlaar & Hallaar.	1.472.300 (14.20.15) 1.824.300 (14.20.14)	1.664.300	1.504.300
De Rudder Cyrill, Mol :	1.382.820	1.659.412	50

De uitvoering der werken werd toevertrouwd aan de Heer De Rudder Cyrill voor de som van 1.382.380 fr.

Op 17 April 1950 werd overgegaan tot de openbare aanbesteding van de werken tot aanleg der wegenis Tramstraat en Robsonplein zonder levering van de kasseien. Deze werden geleverd door dhr. De Clercq (215 fr. per m²).

Volgende biedingen werden ingebracht :

A. Tramstraat

Paeshuyse Fr. B.	152.320— Fr.
Van Gorp N.V.	186.555— Fr.
De Rudder C.	159.891— Fr.
Moens A.	172.820— Fr.
De Clercq	185.142— Fr.

B. Robsonplein

Paeshuyse Fr.	152.317— Fr.
N.V. Van Gorp	167.320— Fr.
De Rudder C.	141.881— Fr.
De Clercq	199.324— Fr.
Moens A.	146.326— Fr.

De werken werden toegekend aan de Heer De Rudder, Mol.

Voor de uitvoering van de werken in de Tramstraat werd met dhr. Misonne-Boone overeengekomen dat hij de grond nodig voor de straatbreedte ($\pm$ 17 m²) in ruil voor een nieuw op te trekken scheidsmuur en plaatsen van stoepen en boordstenen langs zijn eigendom zou afstaan.

De muur werd opgetrokken door de Algemene Bouwonderneming Van Hout & Co voor de globale som van 10.850 fr.

Daar de verharding van de Congostraat, gelegen tussen de beide wegen van het Robsonplein nog in zeer slechte toestand verkeert werd aan de Heer C. De Rudder opdracht gegeven deze herstellingswerken uit te voeren aan de opgegeven eenheidsprijzen. Uitgave 12.015 fr.

In verband met zelfde aanbesteding, werd een gedeelte van het gaanpad van de O.L.V.-straat herlegd.

Teneinde in een doelmatig onderhoud van de landbouwwegen te kunnen voorzien, werd door het stadsbestuur een wegschaaf met breker aangekocht bij de N.V. Hilaer Van der Haeghen, St. Bernardse Steenweg, 218, Antwerpen Kiel. De wegschaaf is een Speed-Patrol Allis Chalmers, type W. met petrolmotor 4 cyl. 31,5 PK. waarde 132.100 fr. De wegbreker, type D, is voorzien van een hydraulische regeling en heeft een waarde van 14.950 fr.

Het wegdek van de Schorvoirtbergstraat werd verhard.

Riolen.

Nieuwe riolen werden aangelegd in de Lillokens, Hofstraat, Maasstraat, Hoveniersstraat, Gierle Dreef (deel), Robsonplein, Brugstraat, Hertoginnestraat (deel), Jan Breydelstraat (deel).

Ten goede van het verkeer, werden nog enkele bolvormige riooldeksels vervangen door die van het plat model.

In 1949 werden 145 aansluitingen aan het hoofdriool gemaakt. De totale ontvangst voor aansluitings- en ontstoppingswerken bedroeg 94.911.45 fr.

Door het stadsbestuur werd bij de firma Van de Kerchove te Roeselare een slijkzuiger aangekocht, prijs 225.000 fr. De nodige chassis voor het monteren van de slijkzuiger wordt geleverd door de Firma F.N. te Herstal voor de som van 122.420 fr.

Door de aanschaffing dezer machines werd op gebied van hygiëne, voor het stadswerkliedenpersoneel, een grote vooruitgang verwezentlijkt.

Uitspreidingsveld.

Aldaar werden nog bijgeplant :

500 canada-bomen en 5.000 wijmen uit eigen kwekerij, en 3.000 els.

Waterdienst.

In de hierna volgende straten werd het bedelingsnet aangelegd.

Lillokens, Hofstraat, Maasstraat, Hoveniersstraat, Gierle Dreef (deel) J. Breydelstraat (deel), Brugstraat, Hertoginnestraat (deel).

Evenals in het verleden, gaven de uitslagen van de verschillende ontledingen van het stadswater de beste resultaten en wezen uit dat het scheikundig en bacteriologisch goed is.

Op datum 31.8.50 waren er 4.825 aangeslotenen aan het openbaar net, wat voor het verlopen dienstjaar 1949 een vermeerdering van 404 abonneementen betekent.

De stadstussenkomst in de kosten van de aansluiting voor drinkwatervoorziening bedroeg voor het dienstjaar 1949 : 349.251,95 fr.

De watervoorraad was ruimschoots voldoende om in alle behoeften te voorzien.

Volume, beschikbaar voor de bedeling :

September 1949	89.920 m/3
October	88.780—
November	86.020—
December	88.830—
Januari 1950	86.690—
Februari	79.880—
Maart	89.650—
April	86.230—
Mei	93.390—
Juni	99.150—
Juli	95.620—
Augustus	96.990—

De opbrengst van het waterverbruik bedroeg voor het dienstjaar : 1949 1.781.005,10 fr.

Electriciteit. — Openbare verlichting.

Voor de openbare verlichting werden 29 lampen bijgeplaatst, zodat het aantal lichtpunten gebracht werd op 441.

Het laagspanningsnet kende een uitbreiding van 2.904 m.

In de nieuwe wijk Stokt werd het laagspanningsnet ondergronds aangelegd.

Electriciteitsverbruik voor de openbare verlichting :

September 1949	11.827 Kwh. aan 2.24 Fr. =	26.492.48 Fr.
October	16.348 kwh.	36.619.25 Fr.
November	18.144 kwh.	40.642.56 Fr.
December	22.013 kwh.	49.309.12 Fr.
Januari 1950	21.994 kwh. aan 2.29 Fr. =	50.366.26 Fr.
Februari	17.419 kwh.	39.889.51 Fr.
Maart	15.749 kwh.	36.065.21 Fr.
April	10.537 kwh.	24.129.73 Fr.
Mei	9.124 kwh.	20.193.96 Fr.
Juni	7.106 kwh.	16.272.74 Fr.
Juli	8.104 kwh.	18.558.16 Fr.
Augustus	11.401 kwh.	26.108.29 Fr.

Markten. — Slachthuis.

De marktgeden — stalgeden — slachtrechten en voedergeden bleven ongewijzigd.

Ingevolge instructies van de hogere bestuurlijke overheid werden vanaf 1.1.50 de keurrechten gebracht op :

Biggen, lammeren, geitjes :	7.90 Fr.
Varkens, schapen, geiten, bok-	
ken, kalveren :	15.75 Fr.
Vaarzen, ossen, kocien, stieren,	
paarden, ezels :	33.75 Fr.

Kerkhof.

De uitbreiding van het stedelijk kerkhof werd verder doorgevoerd.

De graven van de Engelse Soldaten worden terug door stadsdienst onderhouden.

65 populieren werden geplant.

Waterlopen.

De algemene ruiming der niet bevaarbare noch vlotbare water-

lopen geschiedde wederom door de stadswerklieden lastens de aanpalende eigenaars. De rol der kosten, ten laste van de boordeigenaars beliep voor 1949 : 35.757 fr.

Gebouwen.

Het stadsgebouw Steentje werd volledig herschilderd.

De 75 woningen, opgetrokken voor rekening van de Turnhoutse Mij. voor Goedkope Woningen en toegewezen aan de Firma Van Hout & Zonen werden onder de leiding van de Technische Diensten voltooid.

Opnieuw werden 23 stadshuizen ter streke Stokt bijgebouwd.

Volgens de openbare aanbesteding van 26 September 1949 werden deze werken als volgt toegekend :

Metserij en Timmerwerk : PVBA. Van Hout & Co, T.S. 4.935.186.95
Plafonneringswerken : Mr Duchène Fr. Oostmalle 388.686—
Sanitaire inrichtingen en electriciteit : Mr. Crocs, Hoogstraten 255.067.75

Ingevolge art. 26 van het algemeen lastenboek werd opdracht gegeven aan hoger vernoemde aannemers nog twee woningen bij te bouwen in de Congostraat.

Ingevolge de openbare aanbesteding van 5 Juli 11. werd het oprichten van 11 woningen in de Congostraat als volgt toegewezen :

Metserij en Timmerwerk : PVBA. Van Hout & Co, T.S. 2.438.922.50 Fr.
Plafonneringswerken : Duchène Gebr., Westmalle 180.070 Fr.
Sanitaire inrichtingen : Mr. Crocs, Hoogstraten 84.081.60 Fr.
Electriciteit : Mr. A. Verrees, T.S. 39.719.30 Fr.

Na goedkeuring door de Hogere Overheid werd op 24.8.50 bevel gegeven tot aanvang der werken.

Op 24 Juli 1950 had de openbare aanbesteding plaats voor de onderneming van de werken tot oprichten van 26 stadswoningen in de Lod. De Koninckstraat. De uitvoering werd aan volgende laagste bidders toegekend :

Metserij en Timmerwerk : Mr. Jansen Alfons, T.S. 4.825.000 Fr.
Bezetting : Gebr. De Koninck, Oostmalle 432.489 Fr.
Sanitaire inrichtingen : Mr. Allaerts J., T.S. 218.905 Fr.
Electriciteit : A. Verrees, Turnhout 94.536 Fr.

Met behulp van omscholers-werklieden werd de ruwbouw opgetrokken van tien huizen op de Laguit.

Na openbare aanbesteding werd de ruwbouw met dakbedekking van 5 huizen toevertrouwd aan de Heer P. Baeken, Korte Vianen-

straat 25, Turnhout aan de prijs van :

3 woningen : 247.700 Fr.
2 woningen : 169.700 Fr.

De afwerking dezer 15 huizen werd in openbare aanbesteding toevertrouwd aan :

Timmerwerk : Coöperatief Elka, de Merodelei, 111 : 314.312.50 Fr.
Zink- en Loodwerk : Mr. K. Goossens, Graatakker 14 : 30.100 Fr.
Electriciteit : Mr. Lenders, Kruishuisstraat 32 : 22.643.60 Fr.
Bezetting : Gebr. De Koninck, Oostmalle : 147.070 Fr.

De dakbedekking werd na prijsvraag toegekend aan de Firma Vosters & Co, Turnhout.

De plans en lastvoorwaarden van de ontworpen stadswoningen werden door de Technische Dienst der Stad opgemaakt.

Door de Turnhoutse Mij. van Goedkope woningen worden 12 woningen opgetrokken in de Wouwersstraat.

Bouwvergunningen

Nieuwbouw :

1. Nijverheid : 14
2. Particulieren : 101

Veranderingswerken :

1. Nijverheid : 30
2. Particulieren : 216

Herstellingswerken :

1. Nijverheid : —
2. Particulieren : 15

Beplantingen

De eigen bloemenkwekerij kon voorzien in de behoeften der Stad. Met de bouw van een derde bloemenserre werd aangevangen teneinde de bloemenkweek nog degelijker door te voeren.

De verwarmingsinstelling der bloemenserren werd met 4 tussen-elementen vergroot. Deze werken werden na prijsvraag toevertrouwd aan de Heer Henri Van Eesbeek, Korte Albertstraat, T.S., voor de prijs van 74.600 fr.

Algemeen overzicht der gedane beplantingen uit eigen kweek.

Geraniums	1.606
Fuchsia's	145
Betunia	1.175
Salvia	1.747
Begonia	1.285

Colus	2.735
Lobelia	282
Agaratum	50
Chrysanten	250
Sinirère	250
Pensées	1.960

Op de Grote Markt, in het hofje rond de kerk, werd voor de eerste maal het wapenschild van Turnhout in bloemen aangelegd.

Op de Nieuwe Wijk Stokt werden 100 accasia's, 1700 Iugustrums en 12 lindebomen geplant. Verder werden er 3 grote graspleinen aangelegd. De beplanting van de Groenplaats werd aangevuld met 1200 Iugustrums. Het afbreken van boompjes op de de Merodelei verminderde van jaar tot jaar. Zo moesten er dit jaar slechts enkele bijgeplant worden.

In de Gierle Dreef werden 12 abelen geplant.

Op de Elisabethlei moesten 26 sierkersen worden vervangen en op de Graatakker 10 accasia's.

Reinigingsdienst

Deze dienst kon regelmatig werken zodat het huisvuil bijtijds werd afgehaald. Voor het reinigen der straten werd een nieuwe handkar besteld bij de Firma Dumont, SCLAIGNEAUX, prijs 5.500 fr.

Kursaal

Algemeen Overzicht van het gebruik van het Zwembad :

September	19.047.50 Fr.	88	41	61	1303	109	1678	535	168
October	26.519.— Fr.	206	19	45	1511	150	1523	911	241
November	18.698.50 Fr.	140	8	36	1288	105	931	1002	233
December	31.201.50 Fr.	231	5	40	1550	95	1017	983	170
Januari	20.208.— Fr.	140	12	28	1496	97	984	1212	230
Februari	23.958.75 Fr.	186	6	27	1682	109	1107	1375	252
Maart	24.278.75 Fr.	170	2	25	1840	121	1190	1423	317
April	21.448.25 Fr.	93	—	46	1795	145	1533	1204	334
Mei	28.732.— Fr.	209	6	23	1800	69	1085	938	229
Juni	15.280.75 Fr.	96	34	33	1121	3	993	514	128
Juli	22.868.50 Fr.	176	23	73	1130	13	1320	624	213
Augustus	13.473.50 Fr.	71	36	79	951	2	1199	332	179

De sanitaire inrichting van de Cinema-zaal werd aangevuld met 4 stalpissijnen welke, na prijsvraag, besteld werden bij de Heer Allaerts J., Otterstraat aan de prijs van 15.950 fr.

Schoolgebouwen

Het dak van de overdekte speelplaats van de Stadsmeisjesschool werd gans vernieuwd. Een zandbak werd gebouwd voor de bewaarklassen dezer school.

De schooltuintjes werden wederom verzorgd met bloemen uit eigen kweek.

Op de koer van de Stadsjongensschool Prinsenstraat werden twee lindenbomen en twee accasias geplant.

Aanvullend tuurmateriaal voor de Stadsjongensschool Begijnendreef werd geleverd door de Etablts. A. Van Hoeck, Gent, aan de prijs van 18.122 fr.

Stadspark

De beplanting en aanleg van het stadspark werden verder doorgevoerd.

De wegen worden stelselmatig verhard.

Twee nieuwe bruggen werden gebouwd over de « Aa ».

Na openbare aanbesteding werden deze werken toevertrouwd aan de Firma Van Hout & Zonen; prijs : 197.723 fr. per brug.

Aan het tuinbouwbedrijf J. Claessens & Zoon werd opdracht gegeven een ontwerp op te maken voor het leggen van een rozenpark, groot ± 2,5 Ha. De aanleg geschiedde met eigen personeel.

Er werden 3.600 Thérozen, 5.100 poliant-thérozen, 143 stamrozen en 64 treurrozen geplant.

De begrenzing van het rozenpark werd uitgevoerd met 1100 Thuya-Occentalis.

De kindertuin werd aangevuld met een schuifaf, vier touters, en een reuzenpas. Dit alles werd gemaakt door eigen techniekers.

Een aanvang werd genomen met de werken voor het graven van de vijver en met het ophogen van de terreinen voor de tennisvelden.

Naast de tennisterreinen werd een landingsplaats voor helycopter aangelegd.

Vanaf 16 Augustus werd over het aangelegd terrein beschikt voor de dagelijkse hely-postdienst.

Voor de verdelging van het onkruid in het stadspark werd bij de N.V. Gorsac, St Truiden, een sproeimachine aangekocht, waarde 37.750 fr.

De moto-cultuur Simar werd nog voorzien van een ploeg, prijs 9.350 fr., eveneens geleverd door de Heer Ch. Guinand, Brussel.

Het open zwembad kende zijn gewone toeloop.

Op 22 en 23 Juli werden aldaar de nationale zweinkampioenschappen betwist.

Voor het voorbije seizoen werd er een ontvangst gerealiseerd van 128.528 fr.

Algemeen overzicht van het gebruik van het zwemdok :

Zwemlessen	68
Grote Zwimmers	9.423
Kinderen	14.180
Bezoekers	1.476
Soldaten	4.182

Vanaf 1.9.49 tot 31.8.50 werden er 8.945 ligbaden genomen.

Verslag der Jury van de Wedstrijd voor het uitwerken van een ontwerp van Stadhuis en Bestuursgebouw voor de stad Turnhout.

Op 7 Maart 1950 nam de Jury 14 ontwerpen in ontvangst.

De Jury is overgegaan tot de opening der pakken die werden ingediend zoals voorzien in het reglement.

Geen enkele onregelmatigheid werd vastgesteld. Het anonymaat werd door alle deelnemers geëerbiedigd.

Eén ontwerp was niet op panelen geplakt, namelijk nr. 119.223. Niettemin heeft de Jury het ontwerp aanvaard.

Volgende adviezen werden éénparig uitgebracht, na op volgende data te hebben beraadslaagd en de ontwerpen grondig te hebben ingezien en besproken : namelijk 7 Maart - 17 Maart - 28 Maart en 3 April 1950.

In algemene zin mag gezegd worden dat de geleverde arbeid belangrijk is en onder verschillende opzichten waardering verdient. Nochtans is geen enkel ontwerp aangewezen om in zijn geheel voor uitvoering in aanmerking te kunnen komen.

Al hebben vele ontwerpers goede opvattingen betreffende planindeling aan de dag gelegd, toch is er te weinig rekening gehouden met een aangepaste inplanting en een optimale oriëntering der lokalen.

Er is ongetwijfeld te weinig rekening gehouden met de geest van het milieu, voor wat de architectuur betreft.

Niettemin werden volgende ontwerpen om zekere in 't oog springende hoedanigheden, bijzonder vermeld :

nr 665.665 : Inplanting geeft voldoening voor achtergebouw. De platte grond onderscheidt zich door goede indeling van het representatief bouwgedeelte, hoofdzakelijk voor wat de eerste verdieping aangaat.

nr 742.340 : De inplanting is goed te verantwoorden. Indeling der lokalen geeft gedeeltelijk voldoening.

nr 111.111 : Verdienstelijke originele architectonische opvatting, vatbaar voor aanpassing bij het milieu.

nr 100.001 : Zeer goede inplanting en beredeneerd modulatiestelsel.

Ingevolge hogervermelde beschouwingen, werden de ontwerpen als volgt gerangschikt :

nrs III.III — 665.665 en 742.340 : ex-aequo, ieder 40.000 fr. premie;
nr 100.001 : 35.000 fr.

nrs 101.734 — 261.097 en 593.698 : ex-aequo, ieder 10.000 fr
nr 139.521 : 7.000 fr.

nr 271.223 : 5.000 fr. en
nr 123.403 : 3.000 fr.

De varianten welke niet beantwoorden aan de voorwaarden gesteld door het programma, werden door de Jury niet in aanmerking genomen, bij de beoordeling en buiten mededinging geplaatst. Dit is het geval voor de bijkomende ontwerpen van de nummers 665.665 en 261.097, die nochtans een regelmatig ontwerp inzonden, dat weehouden werd.

Dit verslag werd, na voorlezing, door de voltallige Jury voor akkoord ondertekend.

De Leden,

De Voorzitter,

g) Hendrickx, Lauwers J., Ghobert J., S. Blockmans.
Schellekens J., La Planche R., Moutschen J.,
G. De Geeter.

Na ondertekening van voorgaand verslag, wordt overgegaan tot de opening der omslagen die de namen inhouden der voor premie in aanmerking komende mededingers. Deze bewerking geeft volgende uitslag :

nr 111.111 : Daens & Piron;
nr 665.665 : Dumont Alexis en Patoux Emile
nr 742.340 : De Cuyper & Dasseville
nr 100.001 : Donnet E. — Havenith Eliane en Verschaeren A.
nr 101.734 : Wauters E. & De Coninck
nr 261.097 : Vermeiren Guil.
nr 593.698 : Mouwen Adolf
nr 139.521 : Mathieux Eug.
nr 271.223 : Verreyt Roland
nr 123.403 : Van de Vyver G. Van Meerbeeck J.B. & Welch E.

De Leden,

De Voorzitter,

g) Hendrickx, Lauwers J., Ghobert J., S. Blockmans.
Schellekens J., La Planche R., Moutschen J.,
G. De Geeter.

TITEL XIII.

LANDBOUW

Verslag over het landbouwjaar 1949.

Het jaar 1949 heeft zich in onze stad door gebeurtenissen op landbouwgebied niet bijzonder doen opmerken. Het verenigingsleven der landbouw- en tuinbouwgroeperingen ging zijn normale gang. In de schoot der Boeren- en Hoveniersgilden werden zeer belangrijke voordrachten gegeven. Het landbouwcomité hield een paar vergaderingen. Lagere- en Gewestelijke landbouwscholen werden door een ruim aantal leerlingen regelmatig bezocht.

De tweejaarlijkse « Fokveedag » welke dit jaar moest plaats hebben, werd, om bijzondere technische moeilijkheden, tot volgend jaar uitgesteld.

De opbrengst der verscheidene teelten mocht als bevredigend worden beschouwd; de weersomstandigheden waren gunstig voor het uitvoeren der verschillende seizoenwerken. Opvallende ziekteverschijnselen onder dieren of gewassen deden zich niet voor.

Dank zij het doelmatig besproeien kon de schade, welke de colradokever had kunnen aanbrengen aan de aardappelooft, in grote mate verminderd.

Slechts een koe werd doodgeblikemd; één landbouwbedrijf werd door brand geteisterd, waarbij een schuur in de Slagmolenstraat, met gans de oogst en het alaam werd vernield.

Een paar landbouwbedrijven zagen een deel van hun labour- en weideland voor publiek nut onteigenen, om de opbouw van het nieuwe gezondheidscentrum (einde Rubensstraat) mogelijk te maken.

Eén varkensvetmesterij zag zich om hygiënische redenen, als hinderlijk bedrijf, uit de agglomeratie verwijderen en overbrengen naar een niet bevolkt stadsdeel.

Met de verbetering der landbouwwegen werd een aanvang gemaakt. Het Stadsbestuur kocht de nodige machines aan, om deze wegen in de toekomst regelmatig berijdbaar en begaanbaar te houden.

TITEL XIV.

HANDEL EN NIJVERHEID

Toestand der nijverheid vanaf 1925 (zie blz. 74)

Statistiek der Bouwen

Jaar	Nieuwbouw	Volledige Herbouwing
1930	76	11
1931	70	15
1932	99	14
1933	84	18
1934	89	16
1935	175	17
1936	162	26
1937	167	22
1938	188	23
1939	150	14
1940	15	5
1941	29	19
1942	7	—
1943	6	1
1944	—	3
1945	1	7
1946	46	21
1947	87	42

Kermissen.

- 1) Grote Jaarlijkse Kermis : 's Zondags na 15 Augustus. 8 dagen.
- 2) Karnaval : Zondag, Maandag en Dinsdag voor Aswoensdag.
- 3) Klein Kermis : Zondag na Sacramentsdag.
- 4) Lokeren Kermis : Met of na Sint Jan (24 Juni).
- 5) Zevendonck Kermis : Zondag met of na 16 Juli.
- 6) Oosthoven Kermis : Veertien dagen voor Turnhout Kermis.
- 7) Wieltjens Kermis : 1e Zondag van September.
- 8) Buiten Kermis : Zondag na 9 Oktober.
- 9) Otterstraat Kermis : Met Sinksen.

Gas en Electriciteitsmaatschappij N. V. GAZELEC.

Elisabethlei 32, Turnhout.

Telefoon : gas nr 22

electriciteit nr 431.

Omvat : Gas : Turnhout — Retie — Dessel — Mol — Geel — Herentals — St. Pieterslille — Herenthout — Bevel.

Electriciteit : Turnhout — Arendonk — Tienen — Oud-Turnhout — Vosselaar — Gierle — Mol — Retie — Dessel — Meerhout — Geel — Kasterlee — Lichtaart — Herentals — Herenthout — Bevel — St. Pieterslille — Poederlee.

Vervoer

1. Spoorwegen : reizigers : 27.000 ticketten, 6.100 werkabonnemgoederen : 21.514 wagons.
2. Buurtspoorweg : wordt meer en meer vervangen door autobusdiensten.

Papiernijverheid :

De toestand kan over het algemeen bevredigend genoemd worden. De toekomst laat zelfs een lichte stijging van de omzet voorzien.

Verschillende nijverheden :

Na de zware werkloosheidsperiode schijnt een algemene remonte in te treden. De financiële en monetaire toestand heeft hier ongetwijfeld zijn weerslag op.

Voeding :

Schijnt een bloeiende nijverheid te worden in onze stad.

Sigaren :

De « Alto » handhaaft zich op de markt. Een steeds stijgend productiecijfer waarborgt werkgelegenheid voor menig gezin.

Statistieken, opgemaakt aan de hand der belastingsaangiften, betreffende het tewerkgesteld personeel. Zie aanhangsel.

Electriciteit :

Laureaat van de arbeid 1949 : Cleymans August, de Merodelei 66. Electriciër.

Verbindingen :

Trams :

- Turnhout-Antwerpen (lijn 41), om het half uur.
- Turnhout-Mol (11 verbindingen per dag).

Autobussen :

- Turnhout-Geel-Westerlo (7 verbindingen dagelijks).
- Turnhout-Tilburg (10 verbindingen).
- Turnhout-Arendonk (11 verbindingen).
- Turnhout-Baarle Hertog (7 verbindingen).
- Turnhout-Hoogstraten-Grens (10 verbindingen).
- Turnhout-Rijkevorsel-Vlinnieren (10 verbindingen).
- Turnhout-Herentals (10 verbindingen).

Werkloosheid.

Algemene toestand inzake werkloosheid in het gewest Turnhout : Tijdens de beschouwde periode was de stand der werkloosheid abnormaal hoog.

De bedrijfstakken : Bouw en Hout kenden een bevredigende activiteit.

Ditzelfde betrof insgelijks de sectoren : Steenbakkerijen, Boek, Textiel en Confectie.

De bedrijfstakken : Glas, Diamant, Metaal en Tabak zagen hun productiviteit fel ingekrompen.

De devaluatie van de Nederlandse gulden had een reële loonsvermindering voor de Belgische grensarbeiders in Nederland tot gevolg, waarbij deze voor de meerderheid het werk stilleten. Hierdoor ging een interessant afzetgebied voor eigen werkkrachten verloren.

Mogelijke vooruitzichten :

Na de betaalde verlofperiode kwam er een merkbare heropleving in de diamantnijverheid tot stand. Waarschijnlijk wordt deze insgelijks uitgebreid tot andere sectoren van het bedrijfsleven, o. m. Glas, Metaal en Papier.

Periode September 1949-Augustus 1950.

Als werkloos geregistreerden.

MĀANDEN	Volledig werklozen		Gedeeltelijk en Toevallig Werklozen	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
September 1949	1.119	321	1.029	229
October	1.209	368	929	298
November	1.083	331	655	309
December	1.326	279	631	667
Januari 1950	1.445	277	1.331	788
Februari	1.397	266	329	315
Maart	1.382	302	737	249
April	1.400	361	963	362
Mei	1.329	366	855	235
Juni	1.277	361	825	309
Juli	1.372	430	908	387
Augustus	1.255	339	704	255
September	1.211	336	507	142

Beheer Douane en Accijnzen.

1) Controle douane en accijnzen, voorlopig gevestigd : Steenweg op Turnhout, 16/2, Oud-Turnhout. Tel. 729.

Toezichtgebied : Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Bouwel, Geel,

Gierle, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Hoogstraten, Kasterlee, Lichtaart, Lille, Meer, Meerle, Merksplas, Minderhout, Morkhoven, Noorderwijk, Oevel, Olen, Oud-Turnhout, Poederlee, Poppel, Ravels, Retie, Rijkevorsel, Tienen, Tongerlo, Turnhout, Vlimmeren, Vorselaar, Vosselaar, Wechelderzande, Weelde, Wortel.

2) Sectie der accijnzen : de Merodelei 178, Turnhout.

Zelfde gebied als supra.

3) Luitenant der douanen, Turnhout (gemotoriseerde brigade).

Voorlopig verblijf : Arendonk, Wippelberg.

Toezicht : Grenstrook tussen Maxburg (Meer) en Postel.

4) Brigade der douanen Turnhout (Wielrijders). Oefent velddienst uit in de omgeving der stad Turnhout. Gevestigd : Heizijde 32.

(geen telefoon).

Bruggen en Wegen.

Conducteur : Verspreet L., Zandstraat 127, tel. 608.

Dienst der gebouwen, Sint Antoniusstraat 16, Turnhout. Tel. 657

Provinciale diensten :

Provinciale Bouwdienst : Markt nr 3. Tel. 427.

Provinciale Electriciteitsdienst : Markt nr. 3. Tel. 287.

Provinciale Technische Dienst : Markt nr. 3. Tel. 180.

Arrondissementscommissariaat : Molenstraat 19. Tel. nr 14.

Ministerie van Finantiën.

Diensten der Belastingen :

INSPECTIE TURNHOUT — Gemeentestraat 9. Tel. 265 en 1236

Controles : Geel : Statiestraat 17. Tel. 23

Herentals : Molenvest 46 Tel. 400

Oostmalle : Herentalse baan 22. Tel. 17

Turnhout I : Gemeentestraat 9. Tel. 265 en 1236.

Turnhout II Gemeentestraat, 9, Tel. 256 en 1236

Ontvangstkantoren : Geel : Statiestraat 17. Tel. 23. PC. 2462

Mol — Baron van Eetveldeplein 23, tel. 608, P.C. 2462.

Herentals — Molenvest 46, tel. 400. P.C. 2330.

Westerlo, Polderstraat 104, Tel. 225. PC. 2353.

Brecht, Veldstraat 44, Tel. 108. PC. 2322.

Hoogstraten, Vrijheid 61a, Tel. geen. PC. 2333.

Oostmalle Herentalsebaan 22. Tel. 17. PC. 2343.

Controle : Turnhout I, omvat :

Ontvangstkantoor Turnhout I.

Renier Sniedersstraat 10. Tel. 265 en 1236 PC. 2350. Stad Turnhout.

Controle : Turnhout II : omvat :

Ontvangstkantoor Turnhout II.

Renier Sniedersstraat 10. Tel. 265 en 1236 PC. 2317 : Arendonk Baarle-Hertog, Oud-Turnhout, Poppel, Ravels, Tienen, Weelde.

Beerse : Bischoplaan 33. Tel. 180. PC. 2459. Beerse, Gierle, Merksplas, Vosselaar.

Retie : Mulsebaan 2 : geen tel. PC. 2316 : Dessel, Kasterlee, Retie.

RIJKSWACHT.

District Turnhout. Warandestraat 40. Tel. nr 20.

Omvat : Turnhout — Oud-Turnhout — Vosselaar — Beerse — Vlimmeren — Wechelderzande — Arendonk — Retie — Weelde — Ravels — Poppel — Baarle-Hertog — Meerle — Meer — Hoogstraten — Minderhout — Wortel — Merksplas — Rijkevorsel — Lichtaart — Tienen — Gierle — Kasterlee.

Brigade Turnhout. Warandestraat 40. Tel. nr. 20.

Omvat : Turnhout — Oud-Turnhout — Vosselaar.

Bijzondere Opsporingsbrigade (B.O.B.) Turnhout. Warandestraat 40. Tel. 20.

Omvat dezelfde gemeenten als het district.

Kadaster.

Gebied Turnhout, Markt 39.

Ambtsgebied : Gemeenten Turnhout — Arendonk — Baarle-Hertog — Gierle — Oud-Turnhout — Poppel — Ravels — Tienen — Vosselaar — Weelde.

Personeel : Landmeter Groepshoofd.

Adjunct landmeter.

Tekenaar.

Twee tijdelijke bedienden.

Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg.

Warandestraat 51. Tel. 426 en 526.

Directie.

Administratie.

Dienst Vergoeding.

Ambtsgebied : arrondissement Turnhout.

Warandestraat 71, tel. 426 en 526.

Arbeidsbemiddeling.

Plaatsingskantoor Turnhout : Gemeenten : Baarle-Hertog—Oud-Turnhout — Turnhout — Vosselaar.

Steunpunten (1 zitting per week) : Arendonk—Beerse—Merksplas — Vlimmeren — Hoogstraten — Meer — Meerle — Minder-

hout — Wortel — Kasterlee — Lichtaart — Tielen — Poppel —
Ravels — Weelde en Rijkevorsel.

1) Turnhout, *Burgerlijke Akten en Successierechten*

Mermansstraat 16.

Ambtsgebied : Kanton Turnhout + Gemeenten Kasterlee, Lichtaart en Tielen.

Bevoegdheid : successies en registratie van burgerlijke en administratieve akten, en onderhandse akten betrekkelijk onroerende overgangen.

2) Turnhout, *Belasting op het Kapitaal* :

Mermansstraat 16. Telefoon 1102.

Ambtsgebied : zie nr. 1.

Bevoegdheid : Inning der bijzondere belasting op het kapitaal.

3) Turnhout, *Gerechtelijke akten en domeinen*,

Mermansstraat 16. Tel. 424.

Ambtsgebied : Gemeenten : Turnhout — Oud-Turnhout Kasterlee Gierle—Tielen—Lichtaart—Vosselaar—Beersc—Vlimmeren.

Bevoegdheid : a) Registratie der gerechtelijke- en deurwaardersakten, der protesten en der onderhandse akten, die geen overgang houden van eigendom, vruchtgebruik of genot van onroerende goederen.

b) invordering der domaniale opbrengsten en der verschillende en toevallige middelen der in de wet vereffende rechten en der ontvangst der geldboeten en gerechtskosten.

c) heffing der registratierechten op de akten van naturalisatie, de adellbrieven en de verloven om van familienaam te veranderen.

d) invordering der zegelrechten en der met het zegel gelijkgestelde taxen.

4) *Hypotheekbewaring* :

Mermansstraat 14.

Ambtsgebied : arrondissement Turnhout.

Titularis : Mr. VAN DIJCK, J.L. Leon, Hypotheekbewaarder.

5) *Kontrole der overdrachttaksen* :

Mermansstraat 16. Tel. 422.

Ambtsgebied : Kantons Turnhout, Arendonk, Hoogstraten, Mol.

Bevoegdheid : toezicht op de overdrachttaxe en de met het zegel gelijkgestelde taksen.

TITEL XV. **FEESTEN — HISTORISCHE MERKWAARDIGHEDEN**

Zondag 4 September 1949.

Uitzending door het N.I.R. van de hoogmis uitgevoerd door het koor der Sint Pieterskerk. De driestemmige mis ter ere van de H. Geest door Marinus De Jong werd keurig uitgevoerd.

Zaterdag 27 September 1949

Huldiging der op rust gestelde politieagenten : Goris Adriaan, Maes Leopold, Andries Alfons, Berkvens Louis, Machielsen Jos en Bogaerts Petrus door de « Politieverbroedering » van Turnhout.

Vrijdag 23 September 1949 :

Kosteloze cabaret-avond aan de bevolking aangeboden in Kursaal ter gelegenheid van de bevrijdingsherdenking. Waarna volksbal in de hall van het kursaal.

Zondag 2 October 1949.

Gouden Priester-Jubileum in het Gasthuis van Z. E. H. J. Raeymackers, Ere-Deken van Essen en Oud-pastoor van Gasthuis.

Maandag 10 Oktober 1949.

Opening van een nieuw postbureau op de Merodelei nr. 192, postonderontvangerij «TURNHOUT 2».

Woensdag 2 November 1949.

Plechtige zieldiensten nederleggen van bloemen op het kerkhof ter gelegenheid van Allerzielen.

Zondag 6 November 1949.

Plechtige huldezitting tot nagedachtenis van wijlen Z. E. Kan. Jansen, Stadsarchivaris.

Vrijdag 11 November 1949.

Herdenking van de wapenstilstand en hulde aan de helden van beide oorlogen, door de verschillende oudstrijdersverenigingen der stad.

Zondag 20 November 1949.

Publieke voordracht in Kursaal door de stedelijke muzikacademie. Uitzending door het N.I.R. van de hoogmis vanuit Sint Viktor. Fijn verzorgde gregoriaanse zangen.

Vrijdag 18 November 1949.

Aanvang der werken voor het nieuwe geneeskundig centrum en

steken der « eerste spade » door Z. E. c. Minister Van Glabbeke, Minister van Volksgezondheid en van het Gezin. (Zie aanhangsel I).

Vrijdag 1 December 1949.

Het Staatsblad brengt het besluit van 18 November 1949, waarbij de stad van 1 October 1949 af wordt geklasseerd in de categorie van 50.000 naar 80.000 inwoners.

Vrijdag 9 December 1949.

Eerste ouderavond der stadsscholen, in de stadsfeestzaal Kursaal.

Maandag 4 December 1949.

Viering van het St. Barbara-feest door het vrijwillig pompierskorps onzer stad.

Zondag 25 December 1949.

Beiaardconcert ter gelegenheid van het hoogfeest van Kerstmis. De heer Marcel Trimbos brengt werken ten gehoor uit onze oud-Vlaamse liederenschat, uit de klassieke en moderne kerstreperatoria.

Zondag 12 Maart 1950

Volksraadpleging over de koningskwestie.

Zaterdag 18 Maart 1950.

De reizende beiaard komt te Turnhout. Een recital wordt gegeven door de heren Staf Nees, Stadsbeiaardier en directeur der beiaard-school te Mechelen, en door Marcel Trimbos, Stadsbeiaardier al hier.

Zondag 26 Maart 1950

Door de zorgen van T.Z.V. worden Schoolbrevetten verzwommen in het zwembad Kursaal. Onze Stadsscholen haalden een flinke slag thuis.

Zaterdag 22 April 1950

Zilveren ambtsjubileum van de heer C. Van Calster, Politiecommissaris in onze Stad, en officier van het Openbaar Ministerie.

Zondag 30 April 1950.

Viering van het 75-jarig bestaan van het klooster der I. Z. Clarissen te Turnhout. (26 April 1875).

Donderdag 25 Mei 1950.

Overlijden van E. Broeder Berens o.m.i., gedurende 28 jaar missionaris in Alaska.

Zondag 4 Juni 1950.

Parlements- en Provincieraadsverkiezingen.

Zondag 2 Juli 1950.

Vermaarde sprekende processie : « Kruis en Misoffer » in de

parochie van O. L. Vrouw Middelaars.

Zaterdag 8 Juli 1950.

Oonthulling ener symbolische begraafplaats op het kerkhof voor de slachtoffers van beide oorlogen.

Zondag 9 Juli 1950.

Eeuwfeest van het Sint Jozefscollege te Turnhout.

Zondag 30 Juli 1950.

Grootse Koningshulde ingericht door het stadsbestuur.

Vrijdag 21 Juli 1950.

Te Deum.

Maandag 28 Augustus 1950.

Jaarlijkse Liefdadigheidstombola ter gelegenheid van Turnhout-Kermis.

AANHANSEL I.

TEKST VAN DE BRIEF EN DE REDEVOERING
VAN Z. Exc. MINISTER VAN GLABBEKE
BIJ DE « EERSTE SPADE-STEKING »
VAN HET GEZONDHEIDSCENTRUM
OP 18 NOVEMBER 1949.

*Heer Burgemeester,
Heren Schepenen en Gemeenteraadsleden,
Heer Senator,
Heren Volksvertegenwoordigers,
Heer Voorzitter van de Commissie van Openbare
Onderstand,
Mevrouwen, Mijne Heren,*

Door mijn aanwezigheid heden, te Turnhout, wil ik het belang onderstrepen dat de Regering stelt in de herziening van het hospitaalwezen in ons land.

Het nieuw hospitaal van Turnhout zal, inderdaad, het eerste algemeen modern hospitaal zijn dat sedert de laatste oorlog in België wordt opgericht.

Van nu af kan reeds voorspeld worden dat deze verzorgingsinstelling van 350 bedden beantwoorden zal aan alle eisen van een moderne behandeling en verpleging, de bevolking der Antwerpse Kempen ten bate.

Het is me bijzonder aangenaam hier nadrukkelijk aan te stippen dat de plaatselijke overheden er in geslaagd zijn, alle technische en administratieve moeilijkheden welke hen met bespaard werden, te overbruggen, dank zij hun verstandig beleid, dank zij hun doorzicht, zowel in de schoot der Commissie van Openbare Onderstand als in deze van de Gemeenteraad.

Mevrouwen, Mijne Heren, een ontwerp van hospitaal te doen goedkeuren en, in deze zeer moeilijke tijden, tot zijn uitvoering overgaan, is een geweldig werk dat, in het geval van Turnhout, tot een goed einde werd gebracht.

Het hospitaal van Turnhout zal de bekroning medebrengen van de inspanning die sinds de laatste oorlog hier ter plaats, geleverd werd. Het ontwerp dat door mijn Departement alsmede door de verschillende instanties werd goedgekeurd, is ontstaan uit de nauwe samenwerking tussen de architecten en de geneeskundige, administratieve en plaatselijke overheid, samen met de technische diensten van mijn Departement. Het is dank aan deze rationele samenwerking dat het mij mogelijk is, twee en half jaar na de opvatting van het ontwerp, heden tot de inhuldiging der grondwerken, alsmede tot het steken van de eerste spade, te kunnen overgaan. Ik

meen er zelfs te mogen aan toevoegen dat het hospitaal van Turnhout de eerste verzorgingsinstelling zal zijn die in West-Europa op basis van dergelijke samenwerking werd opgericht. Dit is, Mevrouwen en Mijnheren, waarlijk iets waarover wij allen mogen fier gaan.

Mijn bevoegde Diensten verwachten veel van de inrichting en de voltooiing van deze instelling. Het is te Turnhout dat men de geneeskundige, materiele, administratieve oprichting en organisatie zal moeten vinden, die de nodige studies zullen toelaten tot de voortzetting van het programma van het hospitaalwezen in België, en dit zowel op gebied van de bouwtechniek als op dit van het beheer dezer instellingen.

Ik wens hier aan toe te voegen dat de technische diensten van mijn Departement veel hebben bijgedragen tot het opmaken van het ontwerp en daardoor een hele reeks nieuwe ideeën het licht hebben kunnen zien.

Uit de door het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin ingestelde onderzoeken, alsook uit de vaststellingen, die ik persoonlijk in een reeks steden, zowel in het Vlaamse land als in Wallonië, gedaan heb, is gebleken dat de uitrusting onzer hospitalen verre van voldoende is. Indien private initiatieven zich niet geweldig hadden ingespannen, voor wat betreft de hospitalisatie der zieken, zou men zich thans hebben mogen afvragen hoe het op dit ogenblik zou gesteld zijn met deze hospitalisatie. Het is thans nodig vlieg de stroming tegen te gaan, die ons land aan lager peil gebracht heeft sedert de glansperiode van het einde der vorige eeuw, wanneer het over instellingen beschikte die te recht aangerekend werden onder de beste ter wereld.

Er dient, spijtig genoeg, objectief toegegeven, dat de bevoegde overheden sedert ettelijke jaren aan het zo belangrijk vraagstuk der moderne uitrusting van ons hospitaalwezen geen voldoende aandacht schonken.

Als Minister van Volksgezondheid en van het Gezin heb ik mij persoonlijk, door onderzoek van het vraagstuk door bezoeken kunnen overtuigen van de erbarmelijke toestand van de hospitaaluitrusting in ons land. Zoals mijn achtbare voorgangers, ben ik vast besloten mijn volledige steun te verlenen aan het plan tot de reorganisatie van het hospitaalwezen in België.

Op de ongeveer 29.000 bedden, die thans ter beschikking der zieken gesteld zijn, moeten er verschillende duizenden hernieuwd en heringericht worden. De sanitaire uitrusting van België genaakt op het huidige ogenblik slechts het onvoldoende cijfer van 3,4 bedden voor 1000 inwoners. Ons Land moet er naar streven dit cijfer te verbeteren en het geleidelijk te brengen tot een minimum van 4,5 bedden voor 1000 inwoners.

Ziedaar een programma van oprichting en hervorming, dat zich over verschillende jaren zal uitstrekken en ik ga er fier op vandaag een der bakens gelegd te hebben van deze hervormings-

campagne, zó onontbeerlijk voor de gezondheid onzer bevolking.

Om te eindigen, Mevrouwen, Mijne Heren, wens ik nogmaals hulde te brengen aan de plaatselijke overheden van Turnhout die, door hunne welwillende medewerking, mijn Departement van groot nut zijn geweest.

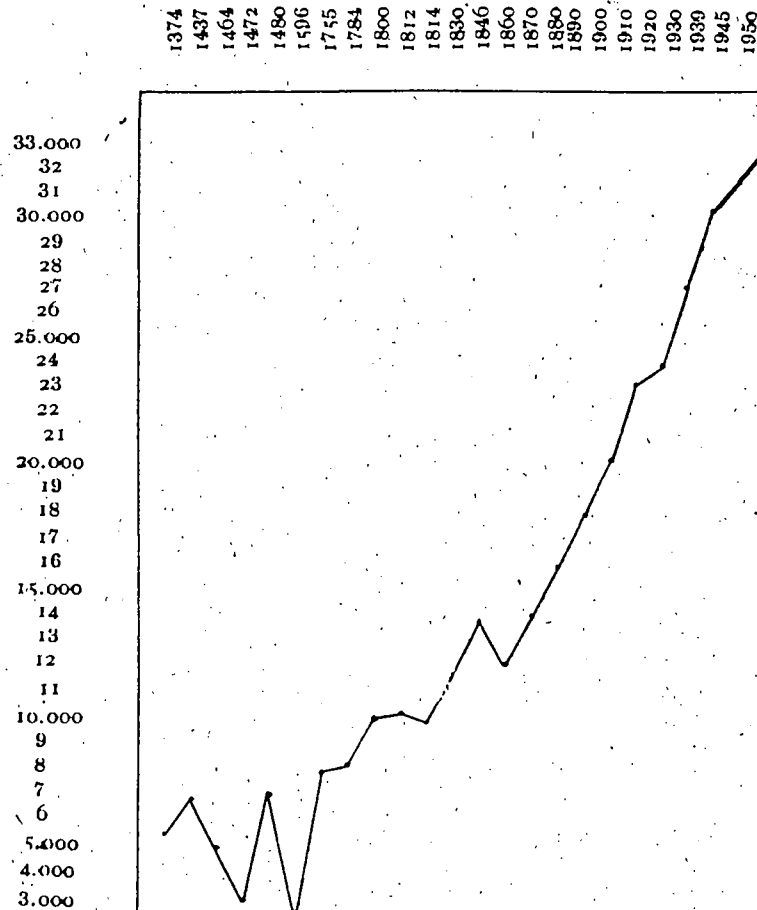
Ik dank insgelijks het toegewijd en bevoegd geneeskundig korps voor de aan mijn technische diensten verstrekte hulp, welk korps in de toekomst de spil en de ziel zal zijn van het nieuwe hospitaal.

Ik twijfel er geenszins aan, dat uit deze samenwerking en uit de geest van wederzijds begrip en vertrouwen, een instelling zal ontstaan, die ontegensprekelijk zal mogen vergeleken worden met de grote internationale hospitalen, die de faam uitmaken van onze naburen en van overzeese landen.

Mevrouwen, Mijne Heren, diezelfde faam zal over afzienbare tijd aan Uw geliefde Kempenland en zelfs aan gans België ten dele vallen. En het mag de stad Turnhout tot haar schitterendste verdiensten worden aangerèkend, op het gebied van Volksgezondheid de baan te hebben gebakend naar de mooiste toekomst, die haar bevolking en deze van de omliggende gemeenten is weggelegd.

Stad Turnhout

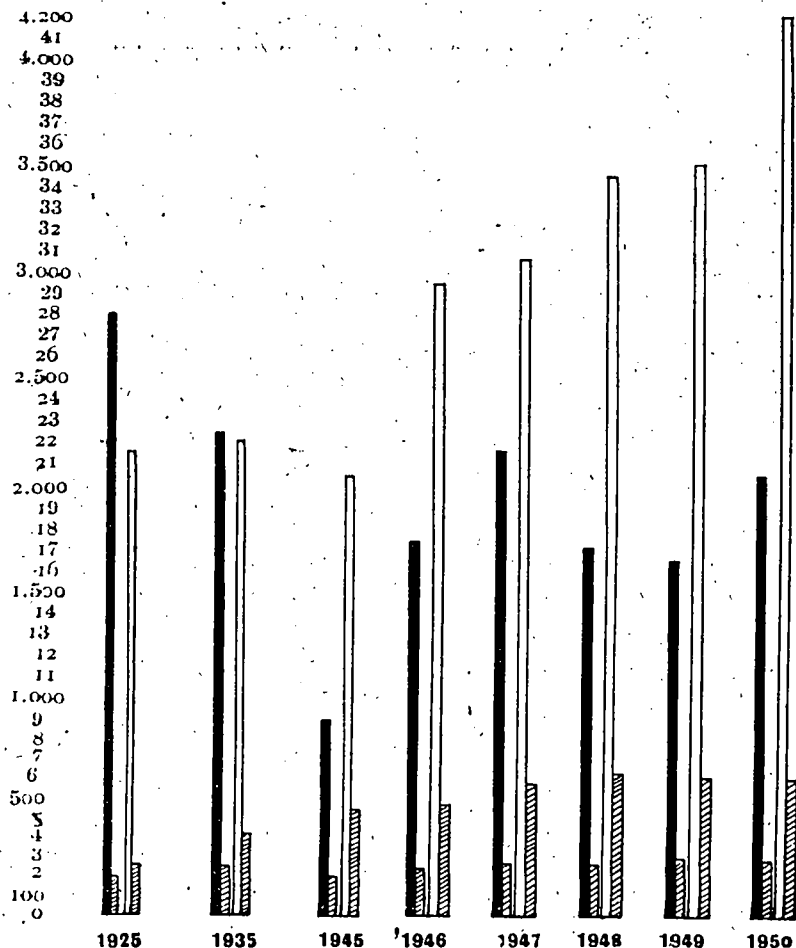
BEWEGING DER BEVOLKING SINDS 1374

VERGELIJKENDE STATISTIEK DER WERKNEMERS
SINDS 1925

tewerkgesteld in :

- a) Papiernijverheid en aanverwante takken.
- b) Andere nijverheden.

Werklieden in Papiernijverheid en aanverwante.
 Werklieden in andere nijverheden.
 Bedienden in de respectievelijke nijverheid.

AANHANGSEL II.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE BRANDBESTRIJDING
TE TURNHOUT

Voor de middeleeuwse gemeenschap was er, behalve het sombere apocalyptische driemanschap van pest, oorlog en hongersnood, nog een vierde belager voor dewelke zij al evenzeer beducht was : het vuur. En al was, volgens een fijnzinnig Helleense mythe, het vuur een gave die men aan de goden had ontfroefd, dan had het toch iets demonisch aan zich wanneer het de perken van zijn dienstbaarheid verbrak en alvernielend om zich heen greep.

Onze hedendaagse maatschappij kent die panische angst niet meer die in de « goede oude tijd » de gemeentenaar aangreep wanneer de brandklok plots gejaagd aan 't luiden ging en elk weerbaar lid opriep om met vereende krachten het losgebroken element te bedwingen. Door de lichte ontvlambaarheid van de houten, met riet bedekte woningen, die in de steden en vrijheden dicht bij elkaar waren « getimmerd », was iedere brandhaard een rechtstreekse bedreiging voor de gehele gemeente. Een verwaarloosd haardvuur, kon de geringe oorzaak worden van een onberekenbare schade die de welvaart en de economie van een bloeiend centrum, plots kon teniet doen.

Een geëvolueerde techniek, de moderne waterverdeling over het ganse grondgebied, gespecialiseerde brandweerkorpsen met krachtige en doeltreffend blusmateriaal toegerust, het snelle ingrijpen dat mogelijk wordt gemaakt door een bijzondere alarm-inrichting en steeds klaar staande autowagens, en tenslotte een gewijzigde bouwtechniek die zich meer en meer naar brandvrije grondstoffen richt, hebben in niet geringe mate medegewerkt om het brandgevaar aanzienlijk te verminderen.

Geen enkel gevaar heeft, in gelijke mate en zo voortdurend, de bekommernis gewekt van de voorbije geslachten. In elke verzameling van gemeentelijke keuren en ordonnantiën heeft deze bekommernis zich geuit in een vrij aanzienlijke reeks maatregelen en voorschriften die meest allen een louter preventief karakter hadden. Men kan daarin het bewijs zien in hoeverre de middeleeuwse mens zich machteloos heeft gevoeld tegenover het losgebroken element dat hij met de zwakke hem ter hand staande middelen niet te beheersen vermocht. Men ontkomt de indruk niet dat hij vaak, be-

1. Ter vergelijking zij hier verwezen naar enkele studiën die over een zelfde onderwerp, in het Groot-Kempisch gebied, werden geschreven : **SCHERFT, (P.)**, *De geschiedenis van de Bredase brandweer*; in : *De Oranjeboom* II, 1949, blz. 44-85. — **PEETERS, (K.)**, *Brandweer vroeger en nu*; in : *Wesalia*, 1931, blz. 65-82.

rustend in de overgezonden beproeving, dadeloos en ontzind toezag hoe have en goed werd vernietigd.

Dat de vrome middeleeuwer tegen deze bezoeking speciaal op de hemelse bescherming rekenden, ligt voor de hand. Men denke slechts aan het wijdverbreide « Gebed van Keizer Karel » met zijn afzonderlijk aanhangsel voor bescherming bij onweder, de huiszegens, de oudere St. Antonis-huiszegen die onder invloed der Minderbroeders destijds in de Kempen zeer in gebruik was, de jongere huiszegen die te Turnhout bij tienduizendtallen werd gedrukt, en die beiden, naast het afyeren van allerlei andere onheilen; meer in 't bijzonder tegen bliksem en brand beschermden.

Men denke aan de witgekalkte kruisjes boven de daknokken der achterwoningen op ons Turnhoutse Begijnhof, aan het gebruik van palm en « agnus dei », aan het sprenkelen van wijwater of het ontschenken van een gewijde kaars bij onweder, en aan de vele en verscheidene, soms zeer apocriefe gebedsrollen en amuletten (2) aan dewelke het volksgeloof een bijzonder krachtige bescherming toeschreef voor diegene welke ze tot zijn gelukkig bezit rekenen mocht. Datzelfde volksgeloof schreef ook aan sommige priesters de macht toe om bij brand de ongunstig staande wind te doen keren.

Na de torenbrand van 1609 te Lier (3), werden boven het torenportaal vijf gaten geboord waarin men een « agnus dei » opborg om voortaan het bouwwerk tegen brand en bliksem te behoeden. En toen in 1687 bijna het derde gedeelte van de Turnhoutse woningen werd neergeblakerd, hield het vertwijfelde volk een algemeen bid-dag en toog processiegewijs onder groot klokgelui door de smokende straten. Op last van de schepenen werd voortaan elk jaar op 29 December, ter ere van de H. Thomas Becquet, Aartsbisschop van Cantelberg, een plechtige mis gecelebreerd opdat de stad in het ver-

2. Enkele exemplaren behoren tot de verzameling van « Taxandria » o.a. 1. « Lengte Jezu Christi » zoals door **CESSLER** werd beschreven in *Miscellanea... Alberti de Meyer*, II, blz. 1036-1047. 2. « Clavicule de Salomon », geschreven op perkamenten strook van 0,07 x 3,76 m. 3. Een in 9 vakken gevouwen blad, waarop 9 gravuutjes van heiligen. Onder de kruiswijze geplaatste prentjes steekt telkens nog een ander druksel o.a. ook « contra ignem et tempestatum ». Van Duitse oorsprong uit het gebied van de Lahn.

3. **CLARISSE, (J)**, *Klokken en beiaardspelen*; in : Lier vroeger en nu, 1929, blz. 98.

volg van de herhaling van een dergelijke ramp zou gevrijwaard blijven (4).

De mens der oude maatschappij zou nooit hebben nagelaten om, wanneer hij de mogelijkheid van brand in enig document, zelfs in een huurkontraakt, onder ogen moest zien, daar onmiddellijk de vrome verzuchting op te laten volgen : « hetgene God de Here wilt verhoeden ! », alsof hij vreesde dat reeds de gedachte eraan dit kwaad op hem kon neertrekken.

De architectuur van meer dan één onderdeel van de oude woningen was ingegeven door de vuurvrees. Altijd was de schouw in steen gemetst, en was ze, in vele gevallen de enige plaats waaraan men dit dure materiaal had gependeed. Onze monumentale kempische haarden, die door hun ver in de woonkamer inspringende zijwanden, wel eens de indruk wekken van een kamer-in-de-kamer, stammen vermoedelijk uit de gemeentelijke keuren zoals men die nog kent uit Herentals. Daarin heet het dat : « eenyegelijc zall moeten hebben eenen wandt of muer tusschen zyn vier ende tusschen zijne bedde ende berninge (brandstof)... » op straf van een geldelijke boete telkenmale als men in overtreding werd bevonden (5). De alkoof of ingemaakte slaapstede was immers meestal en om het begrijpelijke voordeel daarvan, in de dure wintertijd, naast of dichtbij de haard ingebouwd.

Uit voorzorg bouwde men liefst het bakhuis een veilig eind van het woonhuis af, ofwel werd de bakoven mede in de monumentale gemetste schouw aangebracht.

Wanneer de slaapklok had geluid was het voor ieder gemeentenaar plicht zijn haardvuur af te dekken opdat niets onvoorziens tijdens de slaap zou overkomen. Nog veiliger was het de laatste smeulende assen in de welbekende doofpotten of assepotten in te sluiten. Zelfs

4. **HEUVELMANS, (P.J.)** in : *Verslagen over het bestuur en den toestand der zaken van de Stad Turnhout, 1886*, blz. 100.

De H. Thomas Becquet werd te Londen geboren in 1117. Priester gewijd, was hij een tijdlang kanselier van Hendrik II. Tot bisschop van Canterbury verkozen voerde hij een lange en lastige strijd tegen de aanmatigheden van deze vorst. Hij werd door trawanten van de vorst vermoord in 1170. Zijn gebeente dat in Engeland zeer vereerd werd, moest op last van Hendrik VIII in 1538 worden verbrand. Het is waarschijnlijk deze gebeurtenis die het magistraat ertoe aanzette hem als brandpatroon uit te kiezen.

5. **VERELLEN, (J.R.)**, *De keuren van Herentals 1410-1567*; in : *Taxandria 1950*, blz. 25 e.v.

geringe details als viziërgat (6) en lichtblok (7) verraadden de bestendige betrachting van grotere veiligheid.

Te Herentals kende men in het begin van de 16e eeuw, de « vierroepers », die in de voornacht hun waarschuwendende roep lieten horen : « Wocht u vier uwe licht well ! ». Te Turnhout was het de « hannuit », gewapend met zijn lantaarn en vergezelschap door zijn hond, die deze functie uitoefende.

Tijdens de nacht waakte op St. Pieters hoge toren de torenwachter. Minstens vanaf het einde van de 16e eeuw betrok hij zijn hoge wachtpost (8). Als er geen onraad dreigde, blies hij elk uur, naar de vier windstreken, zijn schetterende en geruststellende deun.

*
**

Elke stedelijke kronijk heeft in haar bladzijden meermaals de herinnering vastgelegd aan brandkatastrofen waarbij hele stadsge-
deelten werden te gronde gericht en de stedelijke economie lange
tijd werd ontwricht. Breda werd in 1534 zwaar geteisterd (9). Lier
in 1485, 1518, 1527 naast brandrampen van kleinere omvang in 1534,
1552 en 1559 (10). Te Herentals woedde een grote brand in 1427 (11),
in 1471 werd wel een vierde van de woonsten, waaronder juist de
beste, in as gelegd (12), anno 1512 was bakker Theus Loenis de
oorzaak van een uitgebreide brandramp (13), waarom hij, met zijn
vrouw, door de schepenen uit Herentals werd verbannen (14), in

6. Het viziërgat was een klein venstertje tussen woonkamer en stal. Het diende om het licht in te plaatsen, zodat men er niet mede in de stal behoefde te komen.

7. De lichtblok was een zware blok, gewoonlijk een stuk van een boomtrunk. Een verticale staander was er op vast gemaakt waaraan men een lantaarn kon hangen. Hij was verplaatsbaar doch de grote stabiliteit maakte de kans op een ongeval zeer gering.

8. HEUVELMANS, (P.J.), *De twee reizigers, of verhalen van historische en plaatselijke geschiedenissen uit de 16e en 17e eeuw*. Turnhout, 1943. Blz. 46.

9. SCHERFT, (P.), o.c.

10. VERSTREYDEN, (R.), *Keuren van Herentals*; in : Mededeelingen van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Herentals, II, 1935, blz. 37.

11. BERGMANN, (Ant.), *Geschiedenis der stad Lier*. Lier, 1873. Blz. 154 en 197.

12. CUVELIER, (J.), *Les dénombremens de foyers en Brabant*. Bruxelles, 1912. p. CXXVIII.

13. VERSTREYDEN, (R.), *Kronijken van Herentals*; in : Meded. van d. Kunst- en Oudheidk. Kring van Herentals, I, 1933-34, blz. 48.

14. Idem, blz. 49.

1527 werd het Begijnhof met het Nieuwland zwaar getroffen (15), terwijl de brandramp van 1538 meer dan 300 woningen vernielde (16).

De oudste brandramp die in de geschiedenis van Turnhout be-
waard is gebleven, was de brandstichting in 1334 of 1338 (17) die
Jan de Klerk 's kronijk (18) verhaalt. Om een erfenisgeschil met de
hertog van Brabant, trok graaf Willem van Saffenberg onverhoeds,
op weerwraak belust, tegen Brabant op :

Dies balch hem soe sere
Van Schaffenberch die here,
Dat hi dreichde al Brabant
Ende heeft Turnout verbrant
In eenre doncker nacht.
Die heilighe Gods cracht
Gheve hem scande ende armoede mede
Die selcke moerdaet dede...

In 1433 vernielde een brand talrijke huizen en onder meer de
halle, waarin tevens het vleeshuis en de raadkamer van het stads-
magistraat was gevestigd (19). Die halle, op de plaats van ons huidige
stadhuis, was pas in 1394 opgetrokken (20). Om de heropbouw te
bekostigen had men van Philips de Schone een privilege bekomen
om 250 bunder moer te verkopen en een moerchijns te heffen (21).

Op 29 Augustus 1548, nadat men nog niet geheel bekomen was
van de grote brandschatting die Marten van Rossum, zoals overigens
in meer andere Kempische plaatsen, had afgedreigd, — trof een
nieuwe ramp onze Vrijheid. Ruim 63 huizen brandden totaal af en
er was ernstige schade toegebracht aan het dak van het raadhuis (22).

In 1562 brandde het Begijnhof schier totaal uit (23), het kasteel
onderging een gelijkaardig lot in 1597 (24). Doch de zwaarste ramp

15. VERELLEN, (J.R.), *De keuren van Herentals*; in : Taxandria 1950, blz. 20.

16. VERSTREYDEN, (R.), *Kronijken... o.c.*, blz. 52 en 85.

17. Idem, blz. 50.

18. JANSEN, (J.E.), *Turnhout in het verleden en het heden*. Turnhout, 1905. D. I, blz. 60.

19. KLERK, (J. de), *De Brabantse Yeesten of rijmkronijk van Brabant*. (Uitgave J. Fr. Willems). Brussel, 1834, blz. 464.

20. JANSÉN, (J.E.); o.c. d. IV, blz. 134.

21. Originele akte van Maria van Brabant op datum van 18 Augustus 1394 in Stadsarchief.

22. Originele akte van Philips de Goede daterende van 12 Juni 1437 in Stadsarchief.

23. JANSÉN, (J.E.), o.c. d. I, blz. 156.

24. Idem, blz. 205.

ramp die Turnhout ooit trof, viel voor in 1686 toen nabij de Oranjemolen in de Otterstraat, het vuur uitbrak en zich snel westwaarts verbreidend, naar de Markt toeliep, in de Herentalsstraat het Sepulcrinenklooster aantastte om pas in de buurt van de Lokerenmolen tot stilstand te komen (25).

Met een dergelijk brandrampen-catalogus voor ogen zal men allicht tot een beter begrip komen van de gemoedstoestand van hen die met de zorg voor de welvaart en de orde van de gemeenschap belast waren.

De voornaamste bronnen die ons inzicht in de oude voormalige brandbestrijding moeten gestalte geven, zijn zonder twijfel de oude stadskeuren. Daarom is het dan ook te betreuren dat het oudste keurboek van Turnhout, thans niet meer op het stedelijk archief voorhanden is (26). Toch zijn ons nog enkele voorschriften, zij het dan ook in beknopte vorm, bekend gebleven door een handschrift, getiteld: « Extracten uyt den keurboek der vryheit van Turnhout volgens het privilegie perpetuel van hertoghe Jan, gegeven tot Mechelen anno 1338 ende meer andere ». Het is van de hand van de notaris Jan Croonenboom die het in 1680, klaarblijkelijk voor eigen dagelijks gebruik, en met verwijzing naar de folio's van het oude keurboek, in verkorte vorm overschreef.

Men vindt daarin een aantal van de meest verscheiden onderwerpen die veel ouder moeten zijn dan de datum hunner afschrijving.

Behalve dat zij typisch het agrarisch karakter van het oude leven in de Vrijheid onderlijnen, vormen zij, samen met enkele privilegiën, de oudste gegevens over de bestrijding van het vuur en zijn kwade gevolgen:

De artikelen die ons bijzonder interesseren, behandelen voorschriften nopens het zengen van varkens, het branden van potas, het ontsteken van het vuur onder de brouwketels en in de bakovens wat slechts op welbepaalde tijdstippen mocht geschieden; de werkrumten van bakkers en brouwers moesten met « herde » daken belegd zijn, brouwketels dienden ringsom ingemetseld te zijn; potovens behoorden op een redelijke afstand van de woonsten te worden opgetrokken; schouwen en putten moesten geregeld worden onderhouden; elkeen moest, op basis van zijn aanslag in de beden, zekere gereedschappen voor het blussingswerk klaar houden; tappers, bakkers, brouwers, mouters en vetwariers, hadden op dat stuk te gehoorzamen aan bijzondere voorschriften. Een boete van 3 lb en zes lederen emmers trof diegene bij wie men vlammen zag uitslaan enz. (27). Keur- en putmeesters waren belast met het toezicht.

25. Idem, blz. 197.

26. Idem, blz. 245. Zie ook hierboven voetnoot 4.

27. JANSEN, (J.E.), *De keuren van Turnhout*; in : Taxandria, 1934. blz. 108-139.

De grote brandramp van 1548 bracht het brutale bewijs van de grote kwetsbaarheid der Vrijheid doordat vrijwel alle woonsten nog in hout en vakwerk, afgedekt met riet en stroo, naar de geijkte uitdrukking van die tijd, waren opgetimmerd. Deels om de heropbouw in de hand te werken en deels uit de begeerte om het bouwen met « herden stoffe » ingang te doen vinden, besloot het magistraat tot geldelijke tussenkomst. De middelen zou men trachten te vinden in een speciale accijns op de ter plaatse gebrouwde bieren.

In de supplicatie die men aan de Souvereine Raad van Brabant deed geworden en die men terug vindt in de tekst van het keizerlijk octrooi dat er op volgde (28), werd herinnerd aan de buitengewone lasten en kosten die de Vrijheid had geleden onder Marten van Rossum in 1542 en het vrijkopen hunner gijzelaars die naar Frankrijk waren mede gevoerd geweest. De pest had grote sterften veroorzaakt, en verscheidene gevaarlijke ambachten verhoogden er het brandgevaar, zoals deze der mouters, bakkers en brouwers.

Geïnspireerd door het voorbeeld dat Breda enige jaren vroeger had gegeven en om hunne medeburgers tot de heropbouw aan te zetten en hunne woonsten te bedekken met « herdden daecke soemen in anderen plaetsschen gewoonlyck es te doene », wenste het magistraat in de kosten tussen te komen.

Door het keizerlijk octrooi van 21 Oktober 1548, werd een heffing van 1 st. per ame bier en 2 st. voor de mede toegestaan, voor de termijn van vier jaren.

Tot meerder voordeel van de getroffen en, mochten de korenrenten, waarmede de afgebrande woonsten bezwaard waren geweest, tegen de verkoopsom worden ingelost. Eigenaars die niet getroffen waren geweest, doch die hun « berderen » — of strodaken door hard materiaal wilden vervangen, konden van diezelfde gunst genieten. Verder werd bevolen dat niemand voortaan nog een huis aan vreemden mocht verhuren, indien hij niet vooraf goede borgen had ontvangen. En zonder een voorafgaandelijk advies van schout en schepenen mocht in het vervolg geen turf meer gestapeld worden in enig bijgebouw van de woningen. Evenmin mochten nog haarden of brouwketels worden gestookt in plaatsen waar mout werd gedroogd. Dit drogen moest overigens gebeuren in een « gevuegelyck ende versekerde plaetssche ter discretie ende goetduncken vanden voirscreven wethouders ». Men zou geneigd zijn uit dit alles te besluiten dat een brouwer-mouter de onvoorzichtige maar onvrijwillige aanstichter van de ramp was geweest.

Het tarief van de stedelijke tussenkomst had men bepaald als volgt :

« herdden daecke, een stagic hooch, het derdendeel van zijnen

28. Zie Bijlage I.

daecke; twee stagiën hooch : een half dack ».

Wie, behalve het harde dak, ook nog een straatgevel van één verdieping optrok, ontving een tegemoetkoming van 4000 stenen; voor twee verdiepingen : 6000 stenen; voor een achtergevel in steen : de helft van de bate (29).

Wat de verschillende soorten van daken betreft, deze zouden worden berekend op de volgende voet :

De schaliën : « blauwe oft gruen mertten vosch », per roede tegen 9 car. gl.; « couels goet » (ook geschreven al : « coels » en « cuels ») tegen 7 car. gl.; « peerts goet oft baer goet » tegen 6 car. gl.

Pannen en « tychellen » zouden tegen 4 car. gl. per roede worden berekend.

Wie de gemeentelijke tussenkomst aanvaardde, moest voor zichzelf en voor zijn nakomelingschap de verplichting aangaan dat het harde dak nooit meer door een week zou vervangen worden. Deze voorwaarde moest voor het vervolg in alle akten van verkoop of berenting worden gespecificeerd. Bijgebouwen met een week dak moesten minstens op 12 voet afstand worden gehouden. Tenslotte werd aan de getroffen en een vrijdom toegestaan van zes jaar, op de beden slaande die geheven werden op eigendom en nering.

Aan al deze afgekondigde voorwaarden, had het magistraat ook nog een eigenaardige, zeer veelzeggende wens toe te voegen. Hij luidde tekstueel als volgt : « Midts redenen van welke gratie die vryheydt doet eenen jegelijcken die dese subventie zal willen genieten, verwecken ende versuecken dat zy, int maken van hun luyden ment der Conincklycke majesteit, onse alre genadichtste vrouwe, die 5te metsen ende te timmeren, ten cynde in tyden ende wylen van gemetst stheenwerck, na hueren goede vermogen, met witte lysten zende anderssints, ten ciragiën vande vryheydt ende goeden contentegelycken, oft anderen subventien ende gratien, te bat ende te vryer te mogen versuecken ».

Met die « witte lysten ende anderssints » bedoelde men ongetwijfeld het schilderachtige en effectvolle wisselspel dat witte zand- of andere groevesteen verwekken kon aan waterlijsten en horizontale sierbanden, of aan de omlijsting van raam- en deurposten (30).

29. Zie Bijlage II.

30. Stadsarchief. Dossier : Brand en Brandweer. Afkondiging van de voorwaarden der subsidie en bestek volgens de opmetingen van Lauwereys Wouters en Quirijn van Utrecht. Stuk van 16 fol., waarvan 8 beschreven.

Maar het verzoek der schepenen krijgt een bijzonder relief wanneer men daarbij bedenkt dat koningin Maria van Hongarije sedert 1 Maart 1546 Vrouwe van Stad en Land van Turnhout was geworden, waar ze dan ook zeer dikwijls vertoefde. Als grote bewonderaarster van kunst en schoonheid moet zij met het magistraat over de architecturale aangelegenheid van gedachten hebben gewisseld, dewelke zich tot tolk harer schoonheidsbetrachtingen hebben gesteld. Hoe konden deze laatsten anders, in de boven aangehaalde slotzin, spreken van het «goeden contentement» der koningin, waardoor men bij een andere gelegenheid bij haar vrijer om bescherming en steun zou kunnen vragen? (31).

Welke de invloed is geweest van de gemeentelijke subsidie, kon enigzins uit het hier besproken document worden opgemaakt. Men weet dat 63 huizen bij de brand verloren gingen. Acht en veertig aanvragers maakten er gebruik van. Ze behoorden allen tot de begoede standen, afgaande op de ligging der woonsten of het beroep der aanvragers. Onder diegene waarvan de ligging werd aangegeven, waren 6 huizen op de Cingel der markt, 4 in de Otterstraat, 1 in de Herentalsstraat, 2 op de huidige Zegeplaats. Eén woonst te Oosthoven moet waarschijnlijk niet to de slachtoffers worden gerekend. Ook niet-slachtoffers konden immers van de subsidie genieten indien zij hun week dak wilden vervangen.

Elf woonsten hadden twee verdiepingen, één had zelfs een toren (schepene Claus vanden Venne bewoonde het). 14 huizen werden met schaliën gedekt, 27 met pannen, terwijl bij 7 gebouwen een gemengde bedekking van pannen en schaliën werd aangewend. Hoe beperkt al deze gegevens ook mogen zijn, zij hebben hun waarde voor een beter aanvoelen van de bouwkundige toestanden in de Vrijheid van de 16e eeuw. Er is vrijwel niets van overgebleven en geen enkel iconographisch document licht ons over die periode in.

Het succes van de gemeentelijke tussenkomst moet groter zijn geweest dan men het oorspronkelijk had geraamd. Nauwelijks drie maand later was een nieuwe klaagbrief bij de Raad van Brabant afgegeven (32) : «Huerlieden huysen, wesende van weecken stoffe in wande ende daecke, seer bij een ende compress staende », leverden meer dan elders brandgevaar op. De speciale bier-accijns was ontoereikend gebleken, zodat thans het gevaar dreigde dat het magistraat van zijn « goet ende dueghdelyck concept » afstand zou moeten doen. Met het onvermijdelijke gevolg dat « vele verbrande herdtsteden

31. Voor een goed inzicht in de 16e eeuwse problemen van de stedenbouw en de architectuur verwijzen we naar : **CASTYNE, (Oda van de), L'architecture privée en Belgique dans les centres urbains aux XVIIe siècles.** Bruxelles, 1934.

souden blyven, sommege onbetimmert, sommege incleyn ende soberen staet, van weecken stoffe ende daecke... Alles tot geheelder verderffenis vander voirescreven vryheyte ende tot verminderinge van onssse (lees : 's keizers) prouffytten ende domeynen aldair... »

Het gevolg van de klaagbrief was, dat op 19 Februari 1549 nog een afslag op de beden werd toegestaan. Insteede van de vermindering van éénderde, die vroeger reeds werd genoten, werd deze op de helft gebracht. Het verschil in boni moest geheel ten goede komen aan de nieuwbouwers. Het Turnhoutse aandeel in de beden werd aldus herleid tot 870 p. 7 sch. 6 penningen (33).

Doch deze politiek schijnt geen blijvende gevolgen te hebben gehad. Een ramp als deze van 1686 ware anders niet denkbaar geweest. De Tachtigjarige oorlog die zo bijzonder nadelig was voor de Kempen en een algemene economische verarming met zich bracht, kan daaraan veel schuld hebben gehad.

Niet vóór 1677 had het magistrat de behoefte gevoeld om haar verordeningen op het stuk van de brand nog eens duidelijk te formuleren. Op 29 Augustus, verjaardag van de brand van 1548, werd een nieuwe ordonnantie uitgevaardigd, die later op geregelde tijdstippen tot in 1723 onder de aandacht van de gemeentenaren werd gebracht door een plechtige afkondiging (34).

Veel in deze bepalingen, had alreeds een vertrouwde klank : het vagen van de schouwen tweemaal 's jaars, de degelijkheid van het metselwerk aan ovens en schouwen, het verbod van brandstof te bewaren op ongeschikte plaatsen en ontruiming binnen de 24 uur, verbod om ashopen achter de woning te hebben, het gebod tot maken van schouwen op een voldoende hoogte boven het dak, het gebod voor tappers en brouwers om zeker blusgereedschap in huis te hebben.

Nieuw was daarentegen het voorschrift dat ieder brouwer ertoe verplichtte dadelijk zijn wagen, voorzien van tonnen, in te spannen. Nieuw was ook het voorschrift dat de putmeesters aanging, waar dezen moesten optreden tegen weigerachtige lieden dié niet mede in het onderhoud der putten wilden voorzien. Houders van afspanningen moesten in hun stallen afgeschermd lantaarns hangen en iedereen had tot plicht te beletten dat men met tabakspijpen in de buurt van mesthopen, stallen of schuren kwam. Zelfs het bij zich hebben van tabak in dergelijke buurt werd schuldig geacht en met gelijke boete bestraft.

De gestrengheid waarmede men tegen de « toebacxpijp » ordonneerde doet wel zeer eigenaardig aan. Klaarblijkelijk oordeelde het

32. Het aanvullend octrooi van de Souvereine Raad van Brabant dateert van 19 Februari 1549 n.s. Stadsarchief, Privilegieboek I, fol. 83-88.

33. Idem.

34. Zie Bijlage III.

magistraat haar maatregel nog te zacht. Op 6 Augustus 1684 werd, na de hoogmis een verscherpt verbod afgekondigd : op straf van 6 gl. was het verboden van met een pijp over straat of markt te gaan, of ermee in de nabijheid van stallen of huizen te komen. Feitelijk was het een verbod van het roken in het openbaar, dat al zijn scherpte oitlcende aan het feit dat iedere aanbrengrer van een rokersdelikt, éénderde van de boete genoot. Ouders werden voor hun kinderen verantwoordelijk gesteld, meesters voor hun ondergeschikten, de waard voor de bij hem logerende passanten (35).

Waarschijnlijk sproot deze uiterste gestrengheid goeddeels voort uit de ongunstige beoordeling waarvan het tabakgenot op dat tijdstip nog het voorwerp was.

Het zwakke punt in de strijd tegen het brandgevaar, bleef bestaan in de talrijke riet- en strodaken die door de geringheid van hun kostprijs praktisch onuitroeibaar waren. Het subsidiëringsplan van 1548 had er evenmin iets definitief tegen vermocht, noch de grote brand van 1686. Slechts drastische middelen konden baat brengen.

Op 2 Augustus 1721 vaardigde het magistrat een ordonnantie uit, bekleed met het gezag van de Souvereine Raad van Brabant (36), waardoor verbod werd gelegd op het dekken met riet en stro van nieuwe woningen. Oude bedakingen mochten niet meer worden hersteld en de keurmeesters zouden daarover, om de drie maanden, het nazicht houden. Versleten daken konden zij doen afnemen.

Ter vergelijking heeft het wel zijn nut, in dit verband, even te wijzen op een Antwerpse ordonnantie van 1391, die « binnen den binnensten vesten » het afbreken, binnen de drie jaar, van alle strodaken had bevolen (37). Dat de noodwendigheden in beide plaatsen naar eigen maatstaven dienen te worden beoordeeld, is duidelijk. Maar toch is de afstand van drie en een halve eeuw tussen de grote stad en een plattelandse vrijheid wel bijzonder veelzeggend.

Het hekelen van vlas mocht nog alleen geschieden in stenen vertrekken die overwelfd waren of ten minste « ongesoldert ». Ze moesten minstens op een afstand van twee roeden liggen van alle andere gebouwen. Tijdens het winterseizoen mochten er in het werkvertrek geen open vuren worden aangelegd en alleen in goed gesloten lantaarns mocht 's avonds licht worden ontstoken (38).

35. Zie Bijlage IV.

36. De bekrachtiging van de Souvereine Raad van Brabant dateerde reeds van 4 November 1720, terwijl het magistrat eerst in Augustus daar op volgende, de afkondiging deed. Tegenkanting of aarzeling voor de grote middelen ?

37. **BOGAERT, (Aug. van den), Recueil d'ordonnances, règlements et arrêtés, émanés de l'autorité locale d'Anvers.** Anvers, 1852. Pp. 162 e.s.

38. Zie Bijlage V. ?

Daar het in de bedoeling van het magistraat lag, om 'de stedelijke woonkernen van het gevaarlijke strodak te bevrijden, hadden zij in de laatste clause van hun ordonnantie, een omschrijving gegeven van het gebied dat onder het gezag van het verbod viel. Behalve de markt en de vier hoofdstraten, vermeldde de clause bij name: Muijlenborgh, Korté Gasthuisstraat, Vianen, Korté en Lange Begijnenstraat, Begijnhof, het « cort straten » (— Papenstraatje) en de Nieuwstraat (= Nieuwstad).

Naar de geest was dat alles goed bedoeld en naar de opvatting van de wetgever waren sommige niet vermelde zijstraten evengoed in het verbod begrepen. Men had wel buiten de slimigheid van zekere haarklievers gerekend die bij de letter zwoeren en voortgingen met stro te dekken op de plaatsen die in de gewraakte clause niet speciaal waren vernoemd.

Men zag zich dan ook verplicht, op 12 Juni 1731 (39), een « Ampliatie der ordonnantie » uit te vaardigen om aan de ontduikers voortaan hun voorwendsel te ontnemen. De slimmeriken trokken ditmaal aan het kortste eind, want de « Ampliatie » beval tevens de afbraak van wat zij met listigheid hadden gemeend te kunnen bereiken.

In de motivering van de « Ampliatie » werden enkele exemplen aangevoerd van onlangs in Brabant voorgevallen branden te Duisborch, Itteren en Tongerlo die bij de bedillers hun effect niet zullen hebben gemist.

Niemand zal het vreemd vinden dat bij blussingswerken de ijver van sommige helpers wel eens te ver ging. Het « menselijk tekort » is nu eenmaal een hopeloos geval. In de « groote alternatie ende verbaestheijt » raakten allerlei dingen, zelfs de tonnen, kuipen en emmers van het blussingswerk, op dwaalwegen ook zonder dat er kwaad inzicht mede was gemoeid. De ordonnantie van 29 April 1724, daags na een gevaarlijke brand uitgevaardigd, ademde nog volkomen de paniekstemming die er had geheerst en poogde, door één ultimatum aan de kwaadwilligen, aan de geschapen wanorde te verhelpen (40).

Al deze oude verordeningen schijnen niets te hebben geleden van de hervormingswoede die de Franse overheersing te onzent had te weeg gebracht. Tot diep in de 19e eeuw bleven ze in zwang, zonder dat er iets aan veranderde.

Het « Reglement van politie » (41) van 1821, bevatte een hoofdstuk over « Middelen om den Brand te voorkoomen en Pligten der Inwoonders in alle ongelukkige gevallen ». De bekende oude voorschriften aangaande ovens en schouwen, strodaken, zelfs het pijp- roken op straat, vindt men er nog in terug.

39. Zie Bijlage VI.

40. Zie Bijlage VII.

41. Gedrukt bij P.J. Brepols op 12 blz.

In 1833 werd een nieuw « Brand-Reglement » (42) uitgegeven, dat in 56 artikelen, een kostelijke bijdrage levert over de brandweer-organisatie. Naast de ongedekte pijp, prijkt nu ook de sigaar onder de verboden zaken en bij de brandgevaarlijke beroepen is ook het branden van olie voor drukiukten en het smelten van ruw vet opgenomen (art. 20).

Zo bleven eeuwenoude tradities de hoeksteen van het verweer tegen één der meest gevreesde gevaren. De val van het Oude Régime had niet vermocht daarin een kloof te slaan. Pas toen de techniek snellere en krachtigere wapens voor de bestrijding had geleverd, verloren de oude ordonnantie's hun belang.

Brandhaken, lianen- en lederen emmers, ladders die tot aan de daknok moesten reiken en natte dekens, die over de daken van bedreigde huizen werden heen gespreid, waren omzeggens de enige werktuigen voor het blussingswerk.

De blussers, dat waren de medebewoners van de gebuurte en de toegestroomde nieuwsgierigen; dat waren, blijkens een verordening van 1740 (43), de wevers-thuiswerkers die zich bij onraad dadelijk bij hun patroon moesten melden. Ze volgden trouw het gegeven orde- woord op (44). In 1757 (45) werden daar ook nog de timmerlieden en metsers met hun knechten aan toegevoegd.

Het eerste gebruik van brandspuiten schijnt pas in de tweede helft van de 17e eeuw te zijn in zwang gekomen (46) en deze nieuwigheid moet al vroeg in de Vrijheid zijn ingevoerd. Was het brandhuisje dat Amalia van Solms met hout uit hare bossen liet optrekken in November 1660 (47) soms al bestemd voor het bergen van een spuit? In 1684 althans is men met het gebruik van de spuit bekend vermits er op dat tijdstip herstellingskosten worden in rekening gebracht (48).

Van een eigenlijk brandweerkorps kan evenwel pas worden gesproken in 1710. En wat wel zeer merkwaardig is, het werd gevormd door de volksgeliefde paters Minderbroeders van het Turnhoutse klooster.

42. Te Turnhout, uyt de Stads-drukkerij van P.J. Brepols en J.J. Dierokx Zoon. Het bedraagt 16 blz., 21 x 13,5.

43. Stadsarchief. Keurboek ON 1165, fol. 82 vo.

44. In het hekeldicht over de « Mugge-Blussingh » (zie voetnoot 51) worden ze in de 7de strofe ten tonele gevoerd.

45. Stadsarchief. Keurboek ON. 1165, fol. 177.

46. **SCHERFT, (P.) o.o.**, blz. 54 e. v.

47. Stadsarchief Dossier Brand en Brandweer. Losse stukken.

48. Idem.

In een losse rekening (49) leest men :

*Noch den selven dito 1 Juli 1710 door comande van de heeren ge-
levert aen de paters minebroeders (sic) ten dienste van de gemeynte,
8 nu van de grootste leiren brandheemers, geteekent P MB, met het
schilt van de vryheyl, veracordeert het stuck 3 gl.*

Het jaar daarop werd voor de zelfde Minderbroeders ook een nieuwe brandspuit aangekocht bij Meester Gille de Vos, uit de Kouperstræct (= Koepoortstraat) te Antwerpen. Samen met 60 voet lederen darmen vergde dit een uitgave van 441 gl. 10 st. (50). Deze spuit stond in het klooster, in een afzonderlijk huisje gestald.

Als oudste, georganiseerd brandweerkorps, hebben onze Minderbroeders, misschien wel tot aan hunne opheffing tijdens de Franse Omwenteling, vele tientallen jaren lang, in hachelijke ogenblikken hun bedreigde medeburgers ter hulp gekomen. Zelfs hebben zij hun aandeel gehad in fameuze « Mugge-blussinghe » van anno 1755.

Men weet hoe de geschiedenis onze achtiendeeuwse voorvaders een loos brandalarm — men hield een dichte muggenzwerm voor een rookwolk — in de schoenen heeft geschoven, waaraan zij sedertdien de spotnaam van « muggenblussers » hadden verdiend. Alhoewel ieder goed Turnhoutenaar ervan overtuigd blijft, dat het gehele geval apocrief is en de vrucht van het verhitte brein van een jaloers en maanziek hekeldichter die overigens niets kwaadaardigs heeft bedoeld, toch heeft de man, in de verzen die hij pleegde (51), de liefdedienst der Minderbroeders historische bewijskracht bijgezet.

Onder meer andere toespelingen op het optreden der Paters, laat hij ook iemand het alarm slaan in deze voege :

*Looft dan ras al naer de Paters
Dat sy brengen Spuyt en Aeckers.*

49. Idem.

50. Idem. Verschillende stukken en brieven van de Vos. f

51. **Lovenschen almanach oft tijdt-verkonder voor het schrickel-jaer ons Heere Jesu-Christi 1756, gecalculeert op den horizon van Brabant en d'omliggende plaetsen door J.B. Nostradamus.** Tot Loven, by Joannes Jacobs, op de Thiensche-stræct in den Swerten Sleutel.

Na de kalender volgt een titel met dubbel chronogram ; **Cort verhael der mugge-blussingh binnen Turnhout waerachtigh gebeurt 9 Junius int jaer gelyck men in deze letters telt.**

Het wordt gevolgd van een **Liedeken van den wyt-vermaerden Muggen-brandt, onlanghs voorgevallen binnen Turnhout op den 9 Junii 1755.**

Beide laatste stukjes verschenen ook afzonderlijk onder één bandje.

Later verscheen nog **Luna ardens sive incendium Mechliniense; Turnhouti turris ardens incombusta; acta in constructione canalii Lovaniensis ab anno MDCCL incombusta; acta in constructione canalii Lovaniensis ab anno MDCCL ad MDCCLIX, etc. Carmina.** Lovanii, ex typographia Vannesiâna, 1807.

*Om te blussen desen brant,
Die men siet van allen kant.*

Elders heet het :

*Den Instructor van de Paters
Droeg oock sorgh voor syne Fraters
Die malkanderen hant aen hant
Eemers gaven voor den brant*

En in het « Liedeken... » dat de malle penneridder aan zijn berijmd relaas toevoegde :

*Die Minderbroers onstelt,
Die quamen aanstonts oock te velt,
Sy liepen vlytigh uyt,
Met hun Brandt-spuyt.*

Doch alle gekheid daargelaten, de volksgeliefde Bruin Paters hebben door hun handelwijze een fraai « bloemeke » bijgedragen, zo volkomen naar de Franciscaanse stijl der « Fioretti », dat het er een aanvulling van zou kunnen zijn.

Met de jaren schijnt men er toe te zijn gekomen in verschillende stadswijken spuiten klaar te houden. Tot dit doeleinde waren brandspuithuisjes ingericht. Brandmeesters, die daarvoor een kleine jaarlijkse vergoeding van 6 of 7 gl. genoten, hadden er het toezicht over en onderhielden spuiten en darmen in bruikbare toestand. Sommige van deze spuiten droegen heiligennamen. De spuit die voor de oostzijde van de stad was bestemd, heette St. Bastiaan; deze van de westzijde St. Barbara (50). Op de duur, en mede ten gevolge van de ontwikkeling die de brandspuiten geleidelijk ondergingen, bleken deze brandmeesters welke door enige ongeoeffende ambachtswerklieden werden bijgestaan, niet meer te kunnen voldoen.

In 1821 (53) werd daarom een opperbrandmeester, een adjunkt, vier wijkbrandmeesters en een aantal bezoldigde pompiers die men « geaffecteerde » noemde, door het gemeentelijk magistrat benoemd. Het bracht echter geen blijvende verbetering met zich mede. Financiële overwegingen bleven, door gebrek aan oefening, de stielvaardigheid onzer spuitgasten in de weg staan.

52. Stadsarchief. Bundel Brand en Brandweer. Ongedateerd laat achtiendeewse reglement voor het gild der brandmeesters in 31 artikelen.

53. Zie voetnoot 41.

Dat alles werd voor enige vooraanstaande particulieren in 1876 de aanleiding, om de oprichting van een vrijwillig pompierskorps met stadssteun, voor te stellen. Het is uit dit korps dat in 1921, na een misverstand tussen de toenmalige leiding en het stadsbestuur, het tegenwoordige Stedelijke Pompierskorps werd gevormd (54), dat met zijn moderne uitrusting, zijn flink ingeoeffende manschappen, en zijn speciale alarminrichting, snel en doortastend bij ieder brand kan ingrijpen.

Raym. PEETERS
Stadsarchivaris.

54. STROYBANT, (Fr.), Verslag over het korps vrijwillige pompiers van Turnhout sedert zijn ontstaan 1876-1926 en van den Antwerpschen Provincialen Bond. Turnhout, 1927.

BIJLAGEN

I

Extracten vijitten keurboeck der vrijheijt van Turnhout volgens het priuilegie van hertoghe Jan gegueen Tot Mechelen anno 1338, ende meer andere

J. Croonenboom
Turnhouti 1680

Fol. 39 : Verckens nijet te moghen voor oft naer de sonne senghen oft bernen op de pene van xxx grooten.

Asschen te moeten vuyt draghen voor ter straeten vuyt, oft jnden moes hoff verre vande huijse, ende geenssints onder euselen opde penc van een lb.

Fol. 39^v : Aschoop niet te laeten vierich liggen op een lb bij daghe en de twee libre des auonts oft bij nachte, bij een jeder calengierbaer voor den haluen breuck.

Asschen nijet te moghen vuyt dragen des Winters voor acht, ende somers voor vijff uren, ende naer noen nijet op een lb.

Fol. 40 : Potasschen nijet te moghen branden, binnen de vier weken, van Turnhout dan alleenlijck jnt velt met schoonen daghe ende sonnenschijn xl Roeden van alle huijsen opde pene van j1/2 lb. ende ter correctien arbitraelijck.

Brant, hooij, stroy, vlasch, te moeten leggen ten minsten vijff voeten van allen schouwen, esten, oft ouens, opde pene van j lb.

Fol. 41 : Brouwketels te moeten setten jn steenen mueren, oft dat men volcomentlijck daer rontom mach gaen. Desgelijcke Esten, ende backhovens op de pene van ij lb.

Fol. 41^v : Schouwen ende ouens te moeten loffbaerlijck houden, ende tweemaal des jaers loffelijck doen veghen, opde pene van een lb ende dijen omtwee te slaen, ende wederom op te maecken ter ordannantien van de keurmeesters de pene te verhaelen aenden gereetsten, tsij proprietaris oft huerlinck.

Folio 42 : Elck huijs geuende x st. Jnde bede oft meer, moet hebben ten coste van den huijsheer, een leer, lanck ten minsten xv voeten, opde pene van xxv st.

Elck huijs cleijn oft groot, weesende een wooninghe, moet hebben een lofbaer haeckleere, al gereet opde pene van een lb.

Fol. v^o : Tappers, beckers, brouwers, moutmaeckers, ende vettwariers alwaert dat sij jnde bede geen x st. en gelden, moeten heb-

ben elck voor sijnen huijse, dat hij bewoont een lofbaer haeckleere, lange leere, leren eemer, ende oosvat, opde pene van j lb.

Fol. 43 : Hebergiers, logierende volck te voet oft te peerde, moeten ten minsten hebben eenen leren eemer ende de groote herberghen, ten minsten drije oft vier, naer dat se bijden keurmeesters getaxeerd worden op j lb.

Fol. v° : Elck straet put moet hebben een vierhaeck met ringhen ende een lofbaer haeck leere een open tregelvat met ijseren haecken ende banden, ende daer toe 2 boomen om te draghen, op de pene van iiij st. voor elck huijs tot dijen put behoorende soo dicmaels als die gecalengiert wordt.

Fol. 44 : Elck huijs groot oft cleijn, hebbende dore ter straeten waert vuyt, moet allen onraet der straetputten helpen onderhouden lofbaerlijck, opde pene van iiij st. voor elck huijs dier gebuerte telcker callengieringhe.

Ende dye weygerde syn aenpaert verbeurt iiij st., soe dicwils hy beclaecht wordt, bouen syn aenpaert, ouer den welcken, met eender jnthimatiën tsynen cost, sal sommierlijck recht gedaen worden.

Straetputten te moeten van steyn zyn, oyck mede de setels, opde pene van iiij st. by elcken vanden gebueren, daer onder hoorende oft gebreckelijcken, te verbeuren.

Fol. 45 : Brouwers ende backers moeten henne esten, brouwketels ende backhouens huijsen, bedecken met herden daecke, comende de vryheijt daerjn te bate de helft, opde pene van op dubbelen cost byden heere gemaect te worden, sonder assistentie jnt dack te genieten.

Fol. v° : Brant vuyt jemants huijse comende datmen de vlammen siek, verbeurt iij lb ende ses leeren eemers ende jngevalle van onachtsaemheijt, apart daerr aff gecoerigeert worden, ende remboursen doncosten van hulpers jnt lessen vanden brant gemoeyt.

Fol. 52 v° : Buspoeder nyet te mogen maecken, sonder consent van Schouteth ende Schepenen ende ter gedesigneerden plaetsen,

Fol. 53 : Brouwers moeten des winters voor acht uren, affgestockt hebben opde pene van iij lb ende arbitrale correctie.

Backers nijet te backen des somers smorgens voor de clocke ende sauonts naer xi uren, ende des winters sauonts naer de negen uren opde (pene) van iij lb ende expurgatie.

Fol. 70 v° : Steen of Pot Ouens te moeten setten vier roeden verre van alle huijsen, op pene van iij lb, aenden steenwech, drije roe-

den, ten waere by consente vande gebueren, op gelijcke pene.

(Van fol. 76 vo tot 81 vo van het Oude Keurboek). II

Kaerle by der graciën goids Roemsch keyser..... (ingevolge ontvangen supplicatie)... jnhoudende hoe zij supplianten, jn voerleden jaeren hebben moeten dragen groote, ontallycke schaedē ende lasten van vuyttinge van ruyteren ende knechten, boven de moeyte ende costen by hen luyden geleden jnt vervolgen vander lossinge van henluyden ghyselers die jnt beginsel der lester orlogen tegens Vranckryck ende Cleven, voer hueren brandschat jn hostaige gestelt wairen. Daer by gevueght de groote sterften aldaer tot diverschen jaeren ende noch dit jegenwordich jaere geregneert hebbende. Ende daer en boven hebben zy Suppleanten, den negenentwintichsten augusti lestleden groote ende excessive schade vanden brande geleden soe aen huer lieden als aender borgeren ende jngesetenen huysen, schueren, stallen ende der vryheijt huus aldaer. Ende beduchtende dat zy luyden jn toecomenden tyden alnoch soudē mogen jn gelycken jnconvenienten vallen, mits dien dat djngesetenen aldair hen gemeynlijck geneerende syn, met moult te maecken, backen ende brouwen, dair jnne vele ende gelycke peryckelen van brande gelegen syn ende te meer midts dat de huysen aldaer by nae al mit stroeyen daecken gedect syn, so hebben die voerscreven supplianten om voirder jnconvenient te verhuedene ende de jngesetenen te verwecken om huere affgebrande huysen wederom op te maecken, tsamen geadviseert den selven jngesetenen behulp ende voirderinge te doene vanden herdden daecken, soemen jn anderen plaetsschen gewoonlijck es te doene. Maer want zy eegeen zeker incomen en hebben dan alleenlijck dwelck gelt der voerscreven vryheijt, daerop zy die cautsye, bruggen ende wegen, belopende meer dan tselve incomen, moeten onderhouden. Ende boven dien alleenlijck een ander cleyn sober incomen van jmpost gelt vanden gebacken stheen ende potten, vuyt onser voirscreven vryheijt gevuert wordende. Soe hebben zy ons oitmoedelijck gebeden dan onse geliefste zy, henluyden te accordeeren zekere punten ende articulen mit huere voirscreven supplicatie scriftelijck overgegeven, ende hen dair van doen expediceren onse behoorlycke opene briefven daer toe dienende. Doen te wetene dat wy de saecken voerscreven overgemerckt, ende hier op gehadt tadvys van onsen lieven ende getrouwen die President ende Luyden van onser Rekeningen in brabant, den voirnoempden van Turnhout supplianten genegen wesende, tot huerliedē voirscreven bede ende begeerte, hebben, tot voirderinge van de gemeyne welvaert der selver vryheijt, by advyse ende deliberatie van onser zeer Lieve ende beminde sustere, die Coninginne doagiere van hongrye, van boheme etc., voir ons Regente ende gouvernante jn onsen Lande van Herwaertsovere ende van onsen ge-

lieven ende getrouwen tesorier generaal ende gecommiteerde van onsen domeynen ende financien neffens hair wesende, gewillekuert, geoctroyeert ende geaccordeert, wilekueren, octroyeeren ende accordeeren vuyt sunderlinge gracie by desen dat zy Luyden sullen mogen opstellen ende heffen op elcke ame biers die jnder voirscreven vryheyte gebrouwen sal worden, eenen stuver brabants ende op elcke ame mee twee stovers brabants ende dit voir den tyt ende termyns van vier jaeren naestcomende ende achter een volgende, om de penningen daervan procederende, te besteden ende employeeren int maecken ende coopen vanden steenen, pansen, tichellen ende schaelgien, tot hulpe ende assistentie vanden genen die huere affgebrande huysen wederom sullen willen opmaecken. Ende op dat de proprietarissen vanden affgebrande huysen orsaecke hebben ende meer genegen zyn huere erfven wederomme te betimmeren, soe hebben wij geordonneert ende ordonneren by desen datmen allen corenrenten wesende geypotequeert ende beset op de erven dair van de huysen verbrant zyn ende die eens vercocht hebben geweest, sal mogen lossen ende quyten ten selven pryse datse vercocht sijn geweest. Ende de gene dair men den pryse vander vercoopinge nyet aff en wete den peninck vijffentwintich, wel verstaende dat de gene dair van de huysen nyet affgebrandt en syn hier inne nyet begrepen en sullen wesen, ten waire dat de proprietarissen van alsulcken ongebrande huysen dselve wilde van nieuws te doen opmaecken, ofte de daecken ende mueren van dien, van herdder stoffe doen maecken, als van schaelgien, pannen oft tichelen, die te voren nyet en wairen noch en syn dan van berderen, stroeye oft ander licht we(r)ck, den brandt subgeect wesende. In welcken gevalle om hen luyden eenichsints te verlichten vande costen die zy daeromme souden moeten dragen ende supporteeren wy willen dat zy van desen onsen octroye jnsgelycx gebruycken ende genyeten sullen. Ende om de voirscreven onse vryheyte te beter van gelycke jnconvenienten in viere te mogen preserveeren ende bewairen, hebben wy voirts geordonneert ende ordonneerden by desen dat nyemandt vanden jnnesetenen oft borgeren vander voirscreven vryheyte syne huysen eenige vreempden persoonen en sal mogen verhueeren, ten waire dat de voirscreven vreempde persoonen jerst ende alvoiren, goede en de sufficientie cautie ende borchtchte, volgende den keurboeck der voirscreven vryheyte gestelt, hadden om tperyckele van brande te schouwene dwelck by huere schult ende neggligentie toecomen moch te. Ende bovendien tot meerder verseeckerheyte tegens den voirscreven brant ende gelycke jnconvenienten, verbieden ende jnterdiceren wy dat allen den jngeseten der voirscreven vryheyte, ennige stallen oft ander appenditien ende aenhenselen om turven te leggen aen oft binnen huerlieden huysen voortaan te maeckene sonder tadvys ende consent van den schoutet ende keurmeesteren der selver vryheyte. Ende jndien zy luyden aldaer ennige gemaect hadden,

sullen gehouden wesen deselve aff te breecken, ofte by gebreecke van die, sullen deselve by last vanden voirscreven wethouders aldair aff gebrocken worden op huer lieden cost. Verbiedende ende Jnterdicerende jnsgelycx dat nyemant hem oick en vervordere ennige brouweryen oft esten te stellen daer men tmoult leeght te drogene, aen oft binnen den huysen by maniere van appenditien ende aenhenselen ende soe nedelyck dat stroye vanden daecken van den voirscreven appenditien die geraecken kan, oft gelyck die jegenwordelyck staen, maer sullen deselve moete stellen in een gevuegelyck ende versekerde plaetssche ter discretie ende goetduncken vanden voirscreven wethouders. Ontbieden dairomme ende bevelen etc

Brussel, 21 October 1548

Uit : Privilegieboek Turnhout I; fol. 77-82.

III

Ordonnantie geemaneert opt Stuck vanden Brant.

Om alle ongelucken ende onheijlen van Brandt (ende daer Godt dese Gemeijnte wilt aff bewaeren) te voor comen, soo sijn bij mijne Eerw. heere die Schouteth ende Schepens deser Stadt ende vryheyte Turnhout, geconciepert ende geordoneert dese naervolgende pointen ende articulen, om bij de jngesetenen deser vryheyte achtervolght ende onderhouden te worden op de pene naerbeschreuen.

Inden jersten sal jder jngesetene sijne schouwe daer daegelijcx onder gestockt wordt ende ouens, tweemaelen op een jaer gehouden zyn te doen vagen, ende behoorlijck doen versien op pene van drij guldens.

Item sal een jder sijne Schouwe ende Ouen loffelijck moeten onderhouden ende metsen, op pene dat men de selue schouwen ende ouen te Ordonnantien vande here schouteth, Schepenen oft Ceurmeesters sal in stucken slaen, ende affbreken ende bouen dien sullen de defaillanten vervallen inde voirscreven boete.

Mitsgaders sal niemant vermogen wie het sij, te leggen eenicht hout, stroij, hooij, buscolen, torff hout-asschen, ende diergelycken vierende matterien bouen de ceuken, kamer, ouenbuere, nochte oock beneden inde selue keuken, Camer, oft ouenbuere, op pene van ses guldens ende verbeurte der voorseijde matterien.

Ende oft gebeurt was, dat jemant dusdanighe matterien tegen woordich bouen oft beneden (als voorseijdt is) hadde geleght, soo sal den seluen jngesetene schuldich ende gehouden sijn binnen den tijt van vierentwintich vren, alles ewech te doen, ende te leggen op plaetsen, daer egeen ongelucken connen door schouwen ende ouens gecauseert worden, op pene van twelff guldens.

Item dat oock niemandt en sal vermogen achter sijnen huysse te leggen, ende te maecken eenighe Ashoopen, nochte oock inde hounen te dragen, alwaer eenighe schueres, stallen, oft Schoppen achter de huysen staen, op pene van gelijcke twelff guldens.

Item want oock verstaen wort, datter eenighe ingesetenen hebben op getrocken ende gemaectt eenighe Schouwen, niet hoogh genoch, naer de proportie vanden daecke, mitsgaders met egeene behoorelijcken calck, waerdoor onheijlen soudē connen ontstaen, soo wordt bij desen de seluen ingesetenen bij aduertentie gewaerschouwt, dat sij sullen dusdanige schouwen, ende ouens affbrecken, ende metsen met behoorelijcken calck ende optrecken hoogh genoch naer proportie vande hoogte der huysinghe binnen den teijt van acht dagen, op pene dat de selue ter ordonnantie van mijne heeren die Schouteth ende Schepenen de selue (ten costs der defaillanten) sullen afgebrocken worden, ende bouen dien vervallen sullen in een gelijcke peene van twelff guldens.

Item want dickwils door de negligentie ofte onnachtsaemheyt der tappers, beckers, brouwers, moutmakers ende vetuariers, ofte hunne dienstboden, dickwils onheijlen staen te verwachten, door quade toetsicht van het vier, keersse ende lamppe, soo wort wel expresselyck geordoneert, dat jederen Brouwer, Tapper ende moutmaker ende Backer binnen den tyt van acht dagen naer de publicatie deser, hem sal hebben te versien van een leere, streckende tot de wormen toe van sijne huysinge, met eenen leeren eemer ende jeder vethvarier eenen ijseren haeck die hij sal hangen voor zijne huysinge tsij de voorscreven persoonen proprietarissen sijn oft niet, op pene van ses guldens.

Gelijck oock jederen Brouwer in tyden van noodt schuldich ende gehouden sal sijn aanstonts sijnen bierwagen in te spannen versien met tonnen, ende jeder persoon hebbende peerden, oft peerdt, hunne kaerren insgelyckx versien met tonnen, om alsoo ten dienste t'employeren.

Wordt insgelyckx by desen aen alle puthmeesters deser Vrijheydt wel expresselyck geordoneert, dat jder sijnen puth inde wyck behoorelyck, sonder wtstel sal doen versien ende puthbaer maecken, mitsgaders procureren eenen vierhaeck met ringen, haeckleere, lanck ten minsten vijftien voeten ende drij leere eemers, welke onkosten te weten vanden vierhaeck, haeckleere, ende eemers, half byden eijgennaer der huysinghe ende halff byden inwoonder sullen gedragen worden, saluo datten huerlinck jnt geheel verschieten ende de helft aen sijne huere cortten sal, ende in cas hier jmant tegens weijgerachtich viele in jder putmeesters wijcke, soo sal den seluen puthmeester de weygerachtighe persoonen bij naem ende toenaem aen den heer Schouteth ouer geuen, de welke anstonts (sonder de selue te hooren in rechte oft andersints) sullen vermogen, tot voldoeninghe van hunne quote is d'onkosten gepant ende geexecuteert worden, ende bouen dien vervallen in eene peene van drije guldens tot vol-

doeninghe van welke peene eentsaementlijck sal vermogen gepant worden.

Item dat oock niemandt ontrent de huysen ende de straetputten; eenich hout, asschenhoopen oft andere hoopen en sal vermogen te leggen maer sal gehouden syn daer aff te leggen ten minsten ses voeten op verbeurte van het hout ende hoopen.

Item sal oock jeder herbergier wtspanningen houdende, binnen der tijdt van ses dagen in de stallinghe hangen een lanterne van onder en bouen met ijser versien, ende rontomme met blecke hoorenen op pene van drij guldens.

Item wordt jder herbergier, Brouwer, Backer ende generalijck een jder gewaerschouwt van jemant op de messie, stallinge, ende schuere laeten gaen met toeback pijpen, ende wie beuonden sal worden op de selue plaetse toeback te smoren ofte bij hem te hebben, sal verbeuren drij guldens. Authoriseerende ider een daer ouer te calengieren.

Alle welke penen ende boeten sullen geapliceert ende geprouffiteert worden, een deel bijden aenbrenger ende d'andere twee delen bij dheere schouteth, houdende niet te min alle voorgaende ordonnantien, voor soo veele sij aen dese nijet en sijn contrariende in hunne volle vigeur. Actum in Collegio dominorum desen 29en Augusti 1677.

Telken: opnieuw gepubliceerd in : 1681 - 1687 - 1689 - 1690 - 1699
1700 - 1708 - 1710 - 1711 - 1713 - 1718 - 1719 - 1722 - 1723.

Keurboek ON. 1165, fol. 13.

IV

Ordonnantie verbiedende van met geene Pijpen te gaen over de straeten, nochte ontrent de achterhuysen, stallen etc.

Also men is onderricht datter verscheijde ingesetenen hun veruorderen seer onghnachsamentlijck, met toeback pijpen te staen ende te gaen achter huysen, stallen ende straten waer soude connen gecauseerd werden (: tgene godt verhoeden) eenen grooten brant, om welke perijckelen van brant te voorkomen, soo wort bij mijne heeren dije schouteth ende schepenen seer strengelijcken verboden dat niemant met eenige toebackpijpen sich en sal veruorderen te gaen ende staen ouer eenighe straten, merkte, oft ontrent eenighe stallen ende huysen opde pene van sesse guldens te bekeeren een derdendeel voor den heere schouteth, tweede voordē armen deser vrijheijt ende het resterende derdendeel wesende voordē aenbrengher. Ende soo wanneer eenighe persoonen waeren die de voorscreven peene nijet bethaelen en conde ouer de voorscreven contrauentie sullen bij andere peene gestraft worden ter arbitragie vande heeren

schepenen, autoriserende een ieder daer toe van te mogen doen de calengieringhe.

Ende ingevalle datmen soude ondervinden dat de ouders, meesters, ofte herbergiers, bevonden wierden haere kinderen, knechts, passanten, ofte lieden bij hun drinkende, daer ouer niet genochsaem en vermaenden, in diergelijcke gevalle sullen die selue ouders meesters ende herbergiers responsabel wesen voorde voorschreuen pene ende daerenbouen door de selue onachtsaemheijt ende quade toesicht staen ter correctie van mijne voorschreuen heren, naer meriete vande saecke. Houdende alhier oock voor gerepeteert d'ordonnantie waer bij is verboden aen alle Herberghen ende andere van jn haere stalle, schuere, stalle oft achterhuijsen, niet te moghen gaen me eenich licht sonder lantairne, ofte oock jn eenighe schale ofte blaeckers te setten, t'sij de selue met gelaesen ofte horens sijn gesloten. Alles op de pene daer toe bij de voorschreuen ordonnantie gestatueert, waer op de Ceurmeesters t'allen tijde sullen moghen omgaen.

Aldus geresolueert in Collegio dominorum der stadt ende vrijheijt van Turnhout, desen seden Augusti 1684, codem die publicatum ter puijen aff ten ouerstaen van mijne voorschreuen heeren ende ten aenhooren van de jnnegesetene aldaer, naer de hooghmissie vergaderd sijnde. Quod attestor.

Opnieuw gepubliceerd : 1690 — 1696 — 1697 — 1699 — 1707 — 1708 — 1718 — 1721 — 1771.

Keurboek ON. 1165, fol. 29.

V

Octroij in Sijne majesteijts souvereynen Raede geordonneert in Brabant nopende de stroeijdock etc.

Alsöo in Sijne majesteijts Souvereynen Raede, geordonneert in desen sijnen Lande ende hertoghdomme van Brabant, requeste waere gepresenteert bij, ofte van wegens die wethouderen der Stadt ende vrijheijt van Turnhout, innehoudende hoe datter binnen de selue Vrijheijt; ter oirsaecke van de gebouwen gedeckt met stroeij, van tijdt tot tijdt waeren voorgevallen diuersche ongelucken van brandt, aen de welcke men noch stont onderworpen te blijven, ten waere sulcx affgeweird wierde, soo veele het mogelijk was, bij middel van eenige ordonnantie ofte reglement gelijk men sulcx in alle wel gereguleerde ende gepoliceerde steeden ende vrijheden behoirden te doen, ende de supplianten geïnformeert waren dat de andere steden ende vrijheden passim, van diergelijcke ordonnantien voorsien waeren, sijnde het perijckel van wegens de voorschreuen gebouwen, gedeckt met stroije binnen Turnhout, des soo veel te grooter, om diswille, dat men aldaer onversien van waeter, alsoe daer geene rivier en passeerde, waerdoor dat de voorschreue vrijheijt iedere keer,

dat daer brandt ontstondt, niet sonder perijckel en was van voor een groot deel in aschen te vergaen, waeromme het ten vijttersten noodtsaeckelijck was, dat de voorschreue voorsien wierde van een reglement ofte ordonnantie. Ende alwaert dat de supplianten de selue wel connen doen obserueren ende executeren, nochtans dat de voorschreue ordonnantie soude sijn van grotere autoriteijt ende te beter soude geobserveert ende geexecuteert worden, souden de supplianten de selue geire becleet sien met de Souereyne autoriteijt van den voorschreuen Raede, tot den welcken sij ten dijen eijnde hun recours waeren nemende, oodtmoedelijck biddende ten eijnde den seluen gelieffde gedient te wesen de voorschreue ordonnantie te decreteren ende te becleeden met de souvereyne autoriteijt vanden seluen Raede, tot den welcken sij ten dijen eijnde hun recours waeren nemende, oodtmoedelijck biddende ten eijnde den seluen gelieffde gedient te weten de voorschreue ordonnantie te decreteren ende te becleeden met de souvereyne autoriteijt vanden seluen Raede, permitterende de voorschreue supplianten de selue te mogen publiceren ende affigeren.

T'Hof, t geene voorschreuen is aengemerckt ende hier op gehadt hebbende het advies van t' officie fiscael, heeft de voorschreuen ordonnantie in alle haere poincten ende clausulen gedecreteert, gelaudeert ende geapprobeert, decreteert, laudeert ende approveert bij desen, permitterende de selue te mogen publiceren ende affigeren, verleenende de voorschreue supplianten daer ouer dese tegenwoordighe acte met ordonnantie aen eenider des raeckende sich daernaer te reguleren. Aldus gedaen binnen brussele, onder het cachet secreet van sijne majesteijt, den vierden 9ber seuenthien hondert twintigh, ende was geparaphieert Grijspeert ut onderteckent Subblinck L.

Hier naer volgt den teneur van de voorgemelde Ordonnantie:

Alsoo die Schepenen deser stadt ende vrijheijt van Turnhout sijn beuindende dat als alhier eenigen brandt is onstaende, dat alsoo door de bijstaende stroeijen dacken de vrijheijt altijt is in perijckel, waer door den brandt soude gecommuniceert worden ende alsoo comen voorts te loopen, waer door het soude konnen gebeuren dat de geheele vrijheijt ofte notabel deel desselffs (: het geene Godt verhoede:) soude comen aff te branden, sonder dat het selue soude connen beleth worden, niettegentaende alle mogelijcke debuoiere, dije tot dijen eijnde souden aengeweynt worden waerinne omme te voorsien.

Soo hebben mijne heeren die Schepenen ter interventie van de geswoorens ende principaelste gegoeijdens, tot meesten oirboir ende dienste deser vrijheijt geconcipieert de naevolgende poincten :

Inden eersten, om te ontgaen alle onheijl van brandt dat als iemandt eenige huijsen, achterhuijsen, schueren stallen ofte schoppen

wil comen te bouwen, dat de selue niet en sullen mogen gedeckt worden met eenigh stroij ofte rietendack, maer dat de seluen sullen moeten gedeckt worden met pannen, schallien ofte tichelen, op pene dat jemandt hier inne contraridiende (sic), het selue dack sal affgetrocken worden, ende dat daer inne door Schepenen sal worden versien naer merite van saecken waerenbouen den proprietaris sal verbeuren eene somme van twintigh guldens, daer van het een derden-deel sal competeren den schouteth deser vrijheijt, het ander aen den armen alhier, ende het resterende derdendeel aen de keurmeesters.

Voorders, soo hebben wij Schepenen alnogh wel expresselijck gestatueert ten opsichte van de oude stroijdacken, die soo instantelijck niet en connen geamoveert worden, ende ingevalle den proprietaris hier tegens soude contravenieren, dat den seluen als dan soude vervallen in eene amende van twelff guldens te verbeuren als vooren.

Ende opdat dit point des te beter soude onderhouden worden, soo hebben wij gelast, gelijk wij sijn lastende, de keurmeesters deser stadt ende vrijheijt van te gaen visiteren van drie tot drie maanden om te sien wat stroijdacken souden gerepareert sijn, als oijck censa-mentlijck te visiteren, welcke alnogh gebruijckbaer sijn.

Ende ingevalle de selue niet meer gebruijckbaer en seijn, dat de selue in dijengevulle den proprietaris van alsulcken huijs sullen mogen vermanen ten eijnde hij amovere alsulcken stroeij ofte riedack binnen drie maenden daer naer.

Ende bij soo verre het selue, als dan nogh niet en was affgetrocken, dat daerinde opt rapport van de voorschreve keurmeesters door ons schepenen daer inne sal worden voorsien als voor ende daerenbouen den proprietaris vervallen in eene amende voor twelff guldens te verdeylen als bouen.

Dat wel expresselijck wordt verboden aen de backers ende aen alle andere binnen de voorschreve vrijheijt, hun broodt te backen, in geborste hovens, ofte daer de schauwen der selue geborsten sijn, midts gaders brandewijn te stoocken, maut ofte graen te droogen op asten die geborsten sijn, in coten, schueren ende stallen, gedeckt met stroije ofte riet, op de boete van sesse guldens, soo tot laste van den inwoonder die de selve sal staende houden als van den geenen die in sulcke coten, schueren, stallen, ofte andere edificien sullen backen stoocken, ende dat bouen dijen deselve sullen affgesmeten worden ten redelijcken coste van de defalianten.

Dat jederen jnnegesetenen hunne schouwen, soo van hunne wooninghe, ovens als brouwerijen, van steen sullen moeten doen maecken ende tenminsten eens sjaers ontrent alderheijligen sullen moeten doen vaegen op pene van sesse guldens amende voor idere schouwe de welcke niet geveecht en sal wesen.

Item wort bij desen wel expresselijck verboden aen alle de geene die hun geneiren met heeckelen van vlas, dat sij daer toe binnen sesse maenden naer de publicatie deser, sullen hebben te maecken

ofte doen maecken, bequaeme plaetsen in steen ende gewelst ofte ongesoldert, gedeckt met schaellien, tichelen ofte pannen, ofte wel dat sij hunne heeckelhuijsen ofte plaetse sullen gehouden sijn te maecken ten minsten ter distantie van eene roeyde van den naergelegene huijsen, schuere ofte stallinghe, soo wanneer d'erve geen grootere distantie toe en laet ende ten minsten van twee roeijden (als wanneer de erfue daer toe groot genoegh is, ende sulx bequaemelijck can geschieden om de heeckeleirs daer inne te wercken, sonder eenigh vier in den winter, t'sij in potten ofte ketels te mogen gebruijcken, ende raeckende het licht dat sij bij avonden sullen noodigh hebben dat sij het selue sullen stellen in wel beslotene lanterne op pene dat de geene contrarie doende telckens sullen verbeuren eene boete van sesse guldens te verhaelen tot laste van den meester ofte vrouwe die het selue huijs ofte plaetse is bewoonende.

Ende gemerckt men niet genoegh en can Sorge draegen om allen brandt te voorkomen soo wort alnogh verboden van eenige asche op de solders ofte in schueren, mesthopen, stallen ofte diergelijcke pe-rijculeuse plaetsen te doen leggen, op boete van sesse guldens te verbeuren zoals vooren.

Wel verstande dat onder dese ordonnantien sullen begrepen sijn de geheele herentalsche straete tot de leste huijsen met het muijlenborgh, de geheele corte ende Lange Gasthuijsstraete daer onder begrepen het viaenen, mitsgaders de Cingule van de merckt alhier, als oock de corte ende Lange begijne straete, den geheelen Begghinhove, de geheele potterstraete, het cort straetien, de nieuwe straete ende de otterstraete, ende was onderteeckent Subblinx. Onder stond Publicatum desen 3e Augusti 1721 ten ouerstaen van den heere Schouteth, Schepenen ende vele omstaenders, door de clerck Corbe Ita est G.L. Proost secretaris.

Keurboek ON. 1165, fol. 44.

VI

Ampliaie der ordonnantie nopende de stroije dacken geconfirmeert in Sijne Majesteits Souvereinen Raede van Brabant op den 21 junij 1731.

Alsoo in den Souverijnen Raede van onsen genadigen heere keijser Carel den VI van dien naem..... requeste waere gepresenteert wegens die wethouderen der stadt ende vrijheijt turnhout, innehoudende hoe dat in verscheijde ongevallen van brandt, binnen de voorschreven stadt ende vrijheijt voorgevallen tot diversche reysen was bevonden, dat den brandt dusdanigh was voort loopende ende sigh verspreidende over de huijsen de welcke met strooij ofte riet gedeckt waeren, dat dickmaels was georeest geweest dat door den selven niet alleen eene geheele straete; maer oock een groot

gedeelte der gemelde vrijheijt in asschen soude geleght hebben geweest, waerdoor oock voorders was gebeurt dat verscheijde borgers niet alleen merckelijck hadden comen te leyden, maer selfs tot armoede waeren geredigeert om het welck te voorcomen ende sooveel mogelijk was geweest te beletten, door des supplianten voorsaten,

benefens de gesworne der gemelde stadt ende vrijheijt, ten jaere 1720 was geconcipteert geweest de politiqe ordonnantie (zie Bijlage V.....) ende alhoewel de supplianten hadden vertrouwt gehadt dat de ingesetenen der gemelde vrijheijt dese rechtmaetige ordonnantie, tot hun meesten oirboir ende voordeel geconcipteert, exactelyck souden achtervolghht gehadt, soo was nochtans onderonden dat diversche der gemelde ingesetenen haere hujsen, soo nieuwe gebaude als andere, confinerende aen de straeten ende plaetsen inde gemelde gedecreteerde ordonnantie vermeldt, noch waeren dekkende met strooy op het eydel pretext dat de hujsen niet en souden wesen begrepen geweest inde gemelde ordonnantie die haer nochtans was extenderende tot aen de leste huysen, relaes totten lesten artikel. Ende vermits de supplianten considerenden dat, als wanneer eenigen brandt soude ontsaen hebben in dusdanige hujsen dien seer lichtelijck soude connen gecommuniceert hebben aende andere hujsen daer aen seer dicht bij staende, soo door de violentie vanden brandt van diergelijcke daecken, het overdrijven van het brandende strood als anderssints waerdoor voorders een groot deel der gemelde stadt soude connen in asschen vergaen hebben, waer van verscheydene seer droeve exempelen cortelinghs voorgevallen waeren in desen hertoghdomme van brabant, als tot duyssborgh, jttre ende tongerlo. Ende considerende voorders dat door het tusschen bauwen van andere hujsen, degene alsnu staende een wij-nigh afgelegen van de voorscreven straetien, daer door aen deselve teenemael contiegh ende aenclevende connende worden, soodanighlijck dat de voorscreven ordonnantie tot het gemijn best gemaect, daer door teenemael inutiel soude gemaect geweest sijn, ende de ingesetene continuelijck aen het selve gevaer van brabant geexponert geweest sijn,...

Volgt dan de formule der bekrachtiging door de Souvereine Raad van Brabant verleend op 21 Juni 1731.

Hier naer volghht de voorschreve naerdere Resolutie der supplianten.

Alsoo in de aanbouwinghe ende vermeerderinge der hujsen ende andere edificien binnen dese stadt ende vrijheijt vele misbruijcken comen te geschieden in het decken der selve met stroij ofte tiete daecken, contrarie de ordonnantie dien aengaende gemaect ende bij den souverijnen raede van brabant gedecreteert opden 4 9ber 1720 op pretext dat die huysen niet en souden begrepen wesen inden lesten artikel van de voorscreven ordonnantie, maer considerende dat waert saecken selfs diergelijck pretext waere gefondeert, het even-

twel te beduchten is dat door brandt schier oft morgen voorvallende aen deselve hujsen ende andere edificien die niet alleen connen in asschen vergaen, maer den brandt lichtelyck can worden gecommuniceert aen de huysen ende straeten inde voorscreven ordonnantie uijtgedrukt, van de welcke die niet verre sijn afgelegen, soodanighlyck dat een groot deel deser stadt daerdoor soude connen vernielt worden, als onlangs in verscheyde dorpen is voorgevallen. Om waerinne te voorsien ende diergelijck ongeval te voorcomen, soo is bij ons schepenen, door den president schepenen Reijnier van gastel, behoorelijck geconvoceert sijnde, goetgevonden ende geresolveert te verclaeren dat de voorscreven ordonnantie van vier november 1720 haer moet extenderen over de geheele herentalsche straet tot aen het eijseren crujs straetien opden nieuwen dijk, over alle de huysen ende edificien die daer alreede sijn gebauwt ofte gebauwt sullen worden, mitsgaders over de geheel corte ende lange gasthujsstraet, lopende aen deene syde tot aen den loockeren molen ende van d'ander syde van alle de huysen loopende naer de Lazarije totte leste hujsen achter de warande inclus, de geheele potterstraet mitsgaders den calsterte tot het luckerstraetien inclus, aen d'andere syde van ste theobaldus capelle tot het pothujs inclus, loopende naer den castelijne, alsmede de geheele otterstraet daer onder begrepen de beke de quackelstraet ende de clinckstraet, streckende totte nieuwe straete toe. Wordende tot dien gecommiteert den heere hooft schouteth deser stadt ende vryheyt, om te presenteren requeste inden souverynen raede van brabant, teneynde den selve gelieve, gedient te wesen, voegende dese hunne resolutie totte gemelde ordonnantie van den 4 november 1720, te ordonneren aende eygenaers vande hujsen gelegen onder de voorscreven designatie, sonder exceptien van persoonen de welcke de selve hujsen ende edificien mistgaders doude dacken hebben gedeckt oftegerepareert met stroij ofte riet, die daecken op het aenmaenen der keurmeesters deser stadt ende vryheijt, op den voet der voorscreven ordonnantie, sullen hebben t amoveren. Alles op de penen ende amendenden bij de selve gecommuniceert ofte dusdanige andere als den selven Raede sal gelieven te decernereren ende te arbitrereren.

Aldus geresolveert in collegio van de ondergeteekende schepenen, desen 12 junij 1731. Waeren op het resolutieboeck der stadt ende vryheijt turnhout onderteekent Rijnier van gastel, N. F. paulij, jan winnen, L. B. Vloers, jacobus hendrickx, cornelius luijckx ende peeter claessen. Onder stont: me presente, was onderteekent: h. vloers secretaris ende gesegelt met den stadts segele in groene hostie. Leeger stont: jta est, was onderteekent J. van Linden.

Concordantiam
attestor

H. Vloers secretaris

VII

Ordonnantie gemaect aengaende t'amoveren van ander-
luidens goederen ten tijde van Brandt.

Alsoo op gisteren is voorgevalen eenen gevaerlijken brandt, waer door verschiide personen genootsaecht sijn geweest te vluchten hunne meubelen ende effecten, ende dat sij de selve goederen hebben overtegeven aen personen die sij niet en hebben gekend door de groote alteratie ende verbaestheijt, soo ist dat mijne heeren die Hoofschouteth ende schepenen sijn ordonneerende aen alle ende eenieghelijke personen, die eenige effecten sijn ten onderen hebbende, ofte weten ten onderen te sijn, dat sij de selve goederen sullen hebben te restitueeren aen de eijgenaers, ende ofte eenige effecten waeren ten onderen hebbende, waer van de eijgenaers sijn onbekent, soo ist dat mijne voorseide heeren ordonneeren dat sij de goederen sullen hebben te brengen ende te consignereren onder de weth ten stadthuijse alhier, alles op pene die de selve onse ordon-
nantie soude comen te contravenieeren, sullen als dieven aengespro-
ken worden ende gestraft worden.

Ende alsoo veele tonnen, cuijpen ende eemers de goede ingeseten ende Borgers comen te missen, soo ist dat mijne voorseide heeren ordonneeren dat alle de gene die eenige ten onderen sijn hebbende de selve aen de eijgenaers sullen hebben te restitueeren.

Item wordt wel scherpelijck verboden wegens den octroije bij d'heeren wethouderen verworven dat nimant en sal hebben hunne stroije daeken te repareren ofte eenige gaeten te stoppen op pene bij den selven octroije gestatueert ende wijders een iegelijck wort ken-
nelijck gemaect dat de heeren wethouderen de boeten voorseit in alle rigeur sullen executeeren. Aldus geresolveert ende geordonneert in Collegio van schepenen desen 29 april 1724.

H. Vloers, Secretaris.